

Taji la al-Aajurriy

Ufupisho wa kitabu cha Imaam al-Aajurriy “ash-Shariy’ah”

Mwandishi:

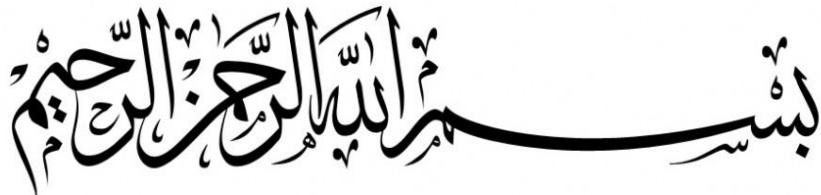
Imaam Abu Bakr Muhammad bin al-Husayn al-Aajurriy (kfk. 360)

Tarjama na ufupisho:

Abu Bakr Khatwiyb al-Atrush

Dibaji	4
Mfarakano na sababu zake.....	4
Khawaarij na watawala	6
Uzito wa Sunnah na Radd kwa Qur-aaniyyuun.....	9
Mijadala na magomvi katika dini	12
Dhambi ya kuvutana juu ya Qur-aan.....	18
Makatazo ya kuvutana juu ya zile Aayah zisizokuwa wazi.....	19
Qur-aan ni maneno ya Allaah na hayakuumbwa.....	20
Mfumo wa wenyewe kusimama (Waafiqah)	25
Mfumo wa utamkaji (Lafdhwiyyah)	26
Kuuawa kwa al-Jad bin Dirham	27
Imani inapanda na kushuka	27
Hakuna imani pasi na matendo	29
Ukfiri wa asiyeswali.....	31
Kufanya <i>Istithnaa</i>  katika imani	32
Ni Bidah kuuliza “Wewe ni muumini?”	34
Murji-ah	35
Mtazamo wa Maswahabah juu ya Qadar	38
al-Hasan al-Baswriy hana lolote kuhusiana na Qadariyyah.....	40
Mtazamo wa Taabi-uun juu ya Qadar	42
Msimamo wa Umar bin Abdil-Aziyz kwa Qadariyyah	47
Salaf waliamini Uso wa Allaah vipi?.....	53

Kucheka kwa Allaah (Tabaarak wa Ta'ala).....	59
Matahadharisho ya Huluuliyyah.....	61
Allaah yuko juu ya mbingu, na si kila sehemu.....	65
Allaah alimzungumzisha Muusa maneno ya kikweli	67
Allaah anashuka katika mbingu ya chini kabisa kila usiku.....	70
Allaah alimuumba Aadam kwa sura Yake.....	72
Vidole vya Allaah.....	73
Mikono yote miwili ya Allaah ni ya kulia	74
Allaah amemuumba Aadam kwa Mkono Wake	75
Uombezi siku ya Qiyaamah.....	76
Hodhi	80
Adhabu ya ndani ya kaburi na uhakika wake	82
al-Munkar na an-Nakiyr.....	83
al-Masiyh ad-Dajjaal	84
Kushuka kwa 'Iysaa ardhini na kuwapiga vita washirikina	85
Mizani	87
Pepo na Moto viliumbwa kabla ya mwanaadamu.....	88
Kudumu milele kwa Pepo na Moto.....	90
Uwajibu wa kuzitambua fadhila za Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam)	93
Baadhi ya sifa za Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) katika Qur-aan	93

Kwa Jina la Allaah, Mwingi wa rehema, Mwenye kurehemu.

Dibaji

Imaam Abu Bakr Muhammad bin al-Husayn al-Aajurriy (360 - Rahimahu Allaah) amesema katika kitabu chake "as-Shariy'ah":

Mfarakano na sababu zake

1- Allaah kutokana na neema na fadhila Zake ametueleza katika Kitabu Chake ya kwamba mayahudi na manaswara waliangamia pale walipofarikiana katika dini yao. Akatufunza kwamba dhuluma na hasadi ndio vilivyowapelekea kufarikiana na mkusanyiko (al-Jamaa'ah) na kupinda katika batili. Dhuluma hii kali na hasadi ndivyo vikawafanya hatimaye kugawanyika mapote. Kwa hiyo Ametutahadharisha tusiwe kama wao na sisi tukaja kuangamia kama walivyoangamia wao.

2- Ibn 'Abbaas (Radhiya Allaahu 'anhuma) amesema:

"Allaah amewaamrisha waumini kuwa kitu kimoja na akawakataza kutofautiana na kugawanyika. Akawaeleza ya kwamba kilichowafanya kuangamia waliokuwa kabla yao ilikuwa ni kwa sababu ya mizozo na kugombana juu ya dini ya Allaah ('Azza wa Jall)."

3- Ibn Mas'uud (Radhiya Allaahu 'anh) amesema:

"Njia hii inatembelewa na mashaytwaan. Wanaita na kusema: "Ee mja wa Allaah, njoo kwenye njia hii!" Wanafanya hivo ili kuwazuia watu na njia ya Allaah (Ta'ala). Kwa hiyo shikamaneni na kamba ya Allaah (Tabaarak wa Ta'ala), kwani kamba ya Allaah ni Kitabu cha Allaah (Jalla wa 'Alaa)."

4- ash-Sha'biiy amesema:

"Ilikuwa inasemwa: "Yule anayetaka kuingia Peponi, basi ashikamane na mkusanyiko wa Waislamu.""

5- Abul-'Aaliyah amesema:

"Jifunzeni Uislamu. Pale mtapojifunza nao vyema, basi msiupe mgongo. Jilazimieni na Njia iliyonyooka, kwani hakika [Njia iliyonyooka] ndio Uislamu. Msipinde kutoka katika njia na kwenda kuliani wala kushotoni. Jilazimieni na Sunnah za Mtume wenu (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) na yale waliyokuwemo juu yake Maswahabah. Hakika tumeisoma Qur-aan miaka kumi na tano kabla ya wao kufanya waliyoyafanya. Jitengeni mbali na matamanio haya ambayo yanaeneza kati ya watu uadui na chuki."

6- Alama inayoonyesha kuwa Allaah ('Azza wa Jall) amemtakia mtu kheri, ni kufuata njia hii; Kitabu cha Allaah ('Azza wa Jall), Sunnah za Mtume wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam), Sunnah za Maswahabah wake, waliowafuata kwa wema na yale waliyokuwemo maimamu wa Waislamu. Kama mfano wa al-Awzaa'iyy, Sufyaan ath-Thawriy, Maalik bin Anas, ash-Shaafi'iy, Ahmad bin Hanbal, al-Qaasim bin Sallaam na wale waliofuata njia yao. Katika njia hii vilevile ni kujitenga mbali na wale wasiofuata njia ya wanachuoni hawa.

7- Yuusuf bin Asbaatw amesema:

"Misingi ya Bid'ah ni mine; Raafidhwah, Khawaarij, Qadariyyah na Murji-ah. Halafu katika kila pote kukatoka vipote kumi na nane vingine. Jumla ikawa mapote sabini na mbili. Kuhusu kundi la sabini na tatu, ndio lile ambalo Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) amesema juu yake.

“Ndio kundi litalookoka.”

8- Muhammad bin Siyriyn amesema:

“Mtu akifuata mapokezi basi yuko katika Njia [iliyonyooka].”

9- Hudhayfah bin al-Yamaan amesema:

“Uislamu utameguliwa kipande kipande. Alama ya kwanza ya hilo ni kukosa unyenyekevu katika swalah, mpaka hutomwona mtu ambaye ana unyenyekevu tena.”

Khawaarij na watawala

10- Baada ya kuzuka katika miji mbalimbali, wakakusanyika na kufanya propaganda za kuamrisha mema na kukataza maovu, wakaenda al-Madiynah na wakamuua ‘Uthmaan (Radhiya Allaahu ‘anh). Maswahabah wa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu ‘alayhi wa sallam) waliokuwa wamebaki al-Madiynah walifanya waliloweza kuzuia hilo, lakini hata hivyo hawakuweza.

11- Halafu wakamfanyia uasi Kiongozi wa waumini ‘Aliy bin Abiy Twaalib (Radhiya Allaahu ‘anh). Hawakuridhia hukumu yake na wakaanza kusema: “Hakuna hukumu isipokuwa ya Allaah.” Ndipo ‘Aliy (Radhiya Allaahu ‘anh) akasema:

“Neno la kweli lililokusudia batili.”

Ndipo ‘Aliy (Radhiya Allaahu ‘anh) akawapiga vita na Allaah (‘Azza wa Jall) akamkirimu kuwaua.

12- Mionganoni mwa maandiko yasiyokuwa wazi ambayo Haruuriyyah wanafuata, ni maneno ya Allaah (‘Azza wa Jall):

وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ

“Yeyote asiyehukumu kwa yale aliyoysteremsha Allaah, basi hao ndio makafiri.” (05:44)

Wanaisoma pamoja na:

ثُمَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ يَغْدِلُونَ

“Kisha wale ambao wamekufuru wanamsawazisha Mola wao!” (06:01)

Wanapomuona mtawala anahukumu kinyume na haki, wanasema:

“Amekufuru na yule mwenye kukufuru amesawazisha na amefanya shirki. Watawala hawa ni washirikina!”

Kwa hiyo wanafanya uasi na wanafanya yale mnayoyaona, kwa sababu wamezifahamu kimakosa Aayah hizi.

13- Ibn 'Abbaas (Radhiya Allaahu 'anhuma) amesema baada ya kutajiwa ijithada wanazofanya Khawaarij na wema wao:

“Hawana ijithada kama wanazofanya mayahudi na manaswara pamoja na kuwa wamo katika upotevu.”

14- Haitakikani kwa mtu mwenye kuona ijitahada za Khaarijij ambaye amemfanyia uasi mtawala - ni mamoja akawa mwadilifu au dhalimu - akakusanya kundi la watu, akawaonelea kuwa ni makafiri wanaopaswa kuuawa wao na waislamu, haifai kwake akaghurika na kusoma kwake Quran sana, kuswali kwake sana, kufunga kwake sana, ufaswaha wake katika elimu maadamu ana 'Aqiydah ya Khawaarij.

15- Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) amesema:

“Khawaarij ni mijibwa ya Motoni.”

16- Nimekutahadharisheni juu ya madhehebu ya Khawaarij kwa kutosha kwa yule ambaye Allaah ('Azza wa Jall) anataka kumkinga kutokamana na madhehebu haya na kutoonelea madhehebu yao. Anasubiri kwa dhuluma za

watawala, asiwafanyie uasi kwa upanga wake, akamuomba Allaah amuondoshee giza yeze na Waislamu wengine wote, akawaombea watawala utengemavu, akahiji pamoja nao, akapigana Jihaad bega kwa bega na wao dhidi ya maadui wa Waislamu na akaswali nyuma yao swalah ya ijumaa na idi mbili. Wakimuamrisha jambo la utiifu na akaweza kufanya hivo, afanye. Hata hivyo asipoweza, akawatake radhi. Wakimuamrisha kufanya maasi, asiwatii. Kukitokea fitina kati yao, abaki nyumbani kwake. Asiwarzungumzie vibaya na wala asifanye uasi kwao. Asijiingize katika fitina yao na wala asisaidie kueneza fitina. Yule ambaye hii ndio hali yake, basi atakuwa katika Njia iliyonyooka - Allaah (Ta'ala) akitaka."

17- al-Hasan al-Baswriy amesema:

"Lau watu wangelisubiri pindi wanapopewa majaribio kwa watawala wao mpaka pale Allaah ('Azza wa Jall) atapowaondoshea fitina hii. Badala yake wanachukua upanga na kuutegemea. Ninaapa kwa Allaah haujawahi hata siku moja kuleta kheri yoyote:

وَمَنْ كَلِمْتُ رَبِّكَ الْحُسْنَى عَلَىٰ نَبِيٍّ إِسْرَائِيلَ إِمَّا صَبَرُوا وَدَمَرْنَا مَا كَانَ يَصْنَعُ فِرْعَوْنُ وَقَوْمُهُ وَمَا كَانُوا يَعْשُونَ

"Likitimia neno zuri la Mola wako kwa wana wa Israaiyl kwa kule kusubiri kwao; na Tukayatokomeza yale yote waliyokuwa wakifanya Fir'awn na watu wake na yale waliyokuwa wakiyajenga."'" (07:137)

18- Suwayd bin Ghafalah amesema:

"Umar bin al-Khattaab alinambia: "Pengine ukaishi muda mrefu zaidi yangu. Mtii mtawala, hata kama atakuwa mtumwa wa kihabeshi. Akikudhulumu subiri na akikupiga mgongo wako subiri. Akikuamrisha kitu kinachoipunguza dini yako, mwambie:

"Nasikiliza na ninatii, chukua roho yangu kuliko dini yangu."

19- Mtii mtawala wako hata kama atakuwa mwarabu, si mwarabu, mweusi au mweupe. Mtii katika yasiyokuwa maasi. Mtii hata kama atachukua haki yako,

atakupiga kwa dhuluma, kukuvunja heshima yako na kuchukua mali yako. Haya yasikufanye wewe kumfanyia uasi wa silaha. Usimfanyie uasi pamoja na Khawaarij. Subiri!

Uzito wa Sunnah na Radd kwa Qur-aaniyyuun

20- 'Umar bin al-Khattaab (Radhiya Allaahu 'anh) amesema:

"Kuna watu wanabishana na nyinyi kwa kutumia Aayah zisizokuwa wazi katika Qur-aan. Jadilianeni kwa Sunnah. Hakika watu wa Sunnah ni wajuzi zaidi wa Kitabu cha Allaah ('Azza wa Jall)."

21- Mjinga akisikia kunatajwa kitu katika Sunnah za Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) kisha akasema: "Mimi sikubali kitu isipokuwa tu kilichomo katika Kitabu cha Allaah ('Azza wa Jall)", wanachuoni na wenyewe busara wanatakiwa kumwambia:

"Wewe ni mtu mbaya. Wewe ni katika wale ambao Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) na wanachuoni wametahadharisha. Ee mjinga! Allaah ('Azza wa Jall) ameteremsha faradhi jumla. Halafu akamwamrisha Mtume wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) awabainishie watu yale aliyomteremshia. Allaah ('Azza wa Jall) amesema:

وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نَزَّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ

"Tumekuteremshia Ukumbusho ili uwabainishie watu yaliyoteremshwa kwao na huenda wakapata kutafakari." (16:44)

Allaah ('Azza wa Jall) amemfanya Mtume wake awe ni mbainishaji. Amewaamrisha walimwengu kumtii. Akawakataza kumuasi na wakati huo huo kusimama kwa yale aliyowakataza:

وَمَا آتَكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانشُهُوا

"Yale anayokupeni Mtume yachukueni na yale anayokukatazeni yaacheni."
(59:07)

Kisha Akatahadharisha kwenda kinyume na amri ya Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam). Amesema ('Azza wa Jall):

فَإِنْ يُحَدِّرُ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

"Watahadhari wale wanaokhalifu amri yake, isije kuwasibu fitnah au ikawasibu adhabu iumizayo." (24:63)

Mwambie mjinga huyu anayepingana na Sunnah za Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam):

Ee mjinga! Allaah ('Azza wa Jall) amesema:

وَأَقِمُوا الصَّلَاةَ وَأَتُوا الزَّكَاةَ

"Simamisheni swalah na toeni zakaah." (02:43)

Ni wapi utapata katika Kitabu cha Allaah ('Azza wa Jall) kwamba Fajr ni Rakaa' mbili, Dhuhr nne, 'Aswr nne, Maghrib tatu na 'Ishaa nne? Ni wapi utapata katika Kitabu cha Allaah ('Azza wa Jall) hukumu za swalah, nyakati zake na mambo yenye kuiharibu? Haya huyapati kwengine isipokuwa katika Sunnah za Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam). Hali kadhalika zakaah. Ni wapi utapata katika Kitabu cha Allaah ('Azza wa Jall) kwamba unalipa dirhamu tano kwa mia mbili, nusu dirani kwa ishirini, kondoo arubaini zinalipiwa kondoo mmoja, ngamia tano zinalipiwa kondoo mmoja na hukumu zingine zote za zakaah? Hali kadhalika faradhi zingine zote ambazo Allaah ('Azza wa Jall) amezifaradhisha katika Kitabu chake. Hukumu ya mambo haya huwezi kuyapata kwengine isipokuwa katika Sunnah za Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam).

Haya ndio maneno ya waislamu. Mwenye kusema mengine yasiyokuwa haya, anatoka katika Uislamu na badala yake anaingia katika dini ya kikafiri. Tunamuomba Allaah ulinzi kutokamana na upotevu baada ya kuongoka.

22- Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) amesema:

"Hakika mimi nimepewa Kitabu na kitu kingine mfano wake. Hakika mimi nimepewa Kitabu na kitu kingine mfano wake. Asiwepo mwenye kushiba na kusema: "Shikamaneni na Qur-aan. Mtayokuta ni halali, basi yachukulieni kuwa ni halali, na mtayokuta ni haramu, basi yachukulieni kuwa ni haramu."

23- 'Imraan bin Husayn (Radhiya Allaahu 'anh) amesema:

"Wewe mpumbavu! Ni wapi utapata katika Kitabu cha Allaah kwamba Dhuhr ni Rakaa' nne na kwamba mtu asisome kwa kunyanya sauti ndani yake?"

24- 'Abdur-Rahmaan bin Yaziid alimwona mtu katika Ihraam amevaa nguo za kawaida. Akamwambia, lakini yule mtu akasema: "Niletee kutoka katika Kitabu cha Allaah ('Azza wa Jall) Aayah inayosema nivue nguo zangu." Akamsomea:

وَمَا آتَكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا

"Yale anayokupeni Mtume yachukueni na yale anayokukatazeni yaacheni."
(59:07)

25- 'Abdullaah bin Mas'uud (Radhiya Allaahu 'anh) amesema:

"Allaah (Ta'ala) awalaani wanawake wanaopiga chale, wanaochonga nyusi na wanaochonga meno kutengeneza mwanya kwa sababu ya uzuri na wanawake wenye kubadilisha maumbile ya Allaah ('Azza wa Jall)." Mwanamke mmoja kutoka katika Banuu Asad kwa laqabu Umm Ya'quub akafikiwa na khabari hizo na alikuwa ni mwanamke mwenye kusoma Qur-aan. Akamjia na kumwambia: "Nimefikiwa na khabari kwamba wewe unawalaani wanawake wanaopiga chale, wanaochonga nyusi na wanaochonga meno kutengeneza mwanya kwa sababu ya uzuri na wanawake wenye kubadilisha maumbile ya Allaah ('Azza wa Jall)." 'Abdullaah akasema: "Ni kwa nini nisimlaani yule aliylaaniwa na Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam)? Yanapatikana katika Kitabu cha Allaah ('Azza wa Jall)." Mwanamke yule

akasema: "Mimi nimesoma Qur-aan yote na sikupata kitu." 'Abdullaah akasema: "Ikiwa kweli umeisoma basi umepata. Kisha akasoma:

وَمَا آتَكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا

"Yale anayokupeni Mtume yachukueni, na yale anayokukatazeni, yaacheni." (59:07)

26- 'Atwaa' bin Abiy Rabaah amesema kuhusu Aayah:

فَإِنْ تَنَزَّعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ

"Mkizozana katika jambo, basi lirudisheni kwa Allaah na Mtume":

"Kurudisha kwa Allaah ina maana katika Kitabu cha Allaah ('Azza wa Jall) na kurudisha kwa Mtume ina maana katika Sunnah za Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam)."

27- 'Umar bin 'Abdil-'Aziyz (Radhiya Allaahu 'anh) ameandika katika barua yake moja:

"Hakuna yejote ana haki ya kutaka kitu kingine pamoja na Sunnah za Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam)."

28- Mak-huul amesema:

"Kuna Sunnah aina mbili. Sunnah ambayo ni wajibu kuifuata na ni kufuru kuiacha. Sunnah ambayo ina maana ya fadhila na kuiacha, haina neno."

Mijadala na magomvi katika dini

29- Abu Qulaabah amesema:

“Usikae na Ahl-ul-Ahwaa’ na wala usijadiliane nao. Nachelea wasije wakakutumbukizeni katika upotevu wao au wakawafanya mkatatizika, kama jinsi wao walivyotatizika.”

30- Mu'aawiyah bin Qurrah amesema:

“Magomvi katika dini yanafanya matendo kubatilika.”

31- 'Umar bin 'Abdil-'Aziyz amesema:

“Mwenye kufanya malengo ya dini yake ni magomvi, basi haishi kuhama huku na kule.”

32- Ma'n bin 'Iysaa amesema:

“Siku moja Maalik bin Anas alitoka msikitini akitembea polepole. Mwanaume mmoja aliyejewa akiitwa Abul-Hawriyyah ambaye alikuwa akituhumiwa Irjaa' akamuwahi. Akamwambia: “Ee Abu 'Abdillaah, unaweza kunisikiliza ninachotaka kusema? Hebu niache tuzungumze na tubishane ili nikueleze ninavyoonelea na maoni yangu.” Akamwambia: “Vipi ukinishinda?” Akasema: “Nikikushinda, utanifuata.” Kisha akamuuliza tena: “Akija mtu mwingine akatuhinda?” Akasema: “Itabidi tumfuate.” Maalik (Rahimahu Allaah) akasema: “Ee mja wa Allaah! Allaah alimtuma Muhammad (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) na dini moja. Nakuona wewe unahama kutoka katika dini moja kwenda kwenye nyingine.” 'Umar bin 'Abdil-'Aziyz amesema:

“Mwenye kufanya malengo ya dini yake ni magomvi, basi haishi kuhama huku na kule.”

33- Salaam bin Abiy Mutwi'y amesema:

“Kuna mtu katika Ahl-ul-Ahwaa' alikuja kwa Ayyuub as-Sikhiyaaniy na kumwambia: “Ee Abu Bakr! Hebu nikuulize kitu.” Ayyuub akageuza mgongo na kuashiria kwa kidole chake: “[Sitaki] hata nusu ya kitu.”

34- Ismaa'iyl bin Khaarijah amesema:

"Kuna watu wawili katika Ahl-ul-Ahwaa' walikuja kwa Muhammad bin Siyriyn na kumwambia: "Ee Abu Bakr! Wacha tukueleze Hadiyth moja." Akasema: "Hapana." Wakasema tena: "Tukusomee Aayah moja?" Akasema: "Hapana. Ima nyinyi msimame na kwenda zenu au nitasimama mimi nitasimama na kwenda zangu."

35- Ibn Qays amesema:

"Nilisema kumwambia al-Hakam: "Ni kipi kinachowafanya watu kutumbukia kwenye matamanio?" Akasema: "Magomvi."

36- Ziyaad bin Kulayb amesema:

"Abu 'Amrah alisema kumwambia Ibraahiyim: "Ee Abu 'Imraan! Ni kipi katika matamanio haya ambacho kinapendeza zaidi kwako? Mimi nataka kuchukua maoni yako na kukufuata." Ndipo akasema: "Allaah hakufanya kheri yoyote ndani yake. Si jengine isipokuwa ni pambo la Shaytwaan.""

37- al-Awzaa'iy amesema:

"Lazimiana na mapokezi ya waliotangulia, hata kama watu watakutupilia. Na tahadhari na maoni ya wanaume, hata kama watacupambia nayo kwa maneno mazuri."

38- Mwenye elimu na akili timamu, ataona yale yote tuliyoyataja katika kitabu hiki na kujua kuwa ana haja ya kuyatendea kazi. Yule ambaye Allaah ('Azza wa Jall) anamtakia kheri, atashikamana na Sunnah za Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam), Maswahabah wake na waliowafuata katika maimamu wa Waislamu. Atajifunza elimu ili ainufaishe nafsi yake na kujiondoshea ujinga. Nia yake iwe atajifunza kwa ajili ya Allaah ('Azza wa Jall). Nia yake isiwe anajifunza kwa ajili ya kutaka kuvutana, kujadiliana na kugombana. Wala nia yake isiwe kwa ajili ya dunia. Yule ambaye hii ndio nia yake basi atasalimika - Allaah akitaka - kutokamana na matamanio, Bid'ah na upotevu. Vilevile atawafuata maimamu wa Waislamu waliotangulia.

39- Mtu akiuliza: "Mtu afanye nini ikiwa amepewa elimu kutoka kwa Allaah ('Azza wa Jall) na akakabiliwa na mtu mwenye kumuuliza maswali ili kutaka kubishana naye na kujadiliana naye? Huonelei kuwa ajadiliane naye ili amuonyeshe haki na kumraddi?" atajibiwa ifuatavyo:

Haya ndio tunayokataza. Vilevile ndio ambayo maimamu wetu waliotangulia waliyotukataza.

40- Akisema: "Mtu afanye nini sasa?" ataambiwa:

"Ikiwa huyu anayekuuliza maswali lengo lake anataka kuijua haki na sio ubishi, utatakiwa kumbainishia haki. Hata hivyo maelekezo haya yanatakiwa kuwa yamejengwa juu ya elimu kutoka katika Kitabu cha Allaah, Sunnah, maneno ya Maswahabah na ya maimamu wa Waislamu. Ama ikiwa mtu huyu anataka kubisha na kujadiliana na wewe, wanachuoni wanaonelea kuwa imechukizwa. Katika hali hii usijadiliane naye na badala yake ihifadhi dini yako."

41- Iwapo mtu atauliza: "Hivi tuwaache tu waeneze batili na huku tumenyamaza?" atajibiwa ifuatavyo:

Kule kuwapuuza na kuwakata ni kubaya zaidi kwao kuliko kujadiliana nao. Hivi ndivyo walivyosema maimamu wa as-Salaf as-Swaalih.

42- Ayyuub as-Sikhiyaaniy amesema:

"Wanaona kuwa kuwapuuza ni kubaya zaidi kuliko kuwaraddi."

43- Ibn 'Abbaas (Radhiya Allaahu 'anhuma) amesema:

"Usikae na Ahl-ul-Ahwaa'; hakika kukaa nao kunazifanya nyoyo kuingiwa na maradhi."

44- Mahdiy bin Maymuun al-Azdiy amesema:

"Nilimwona mtu anayetaka kujadiliana na Muhammad bin Siyriyn, lakini akamwambia: "Mim inajua unachokitaka, lakini sintobishana na wewe.""

45- Hukusikia – Allaah akurehemu – alivyosema Abu Qulaabah:

“Usikae na Ahl-ul-Ahwaa’ na wala usijadiliane nao. Nachelea wasije wakakutumbukizeni katika upotevu wao au wakawafanya mkatatizika, kama jinsi wao walivyotatizika.”?

46- Hukusikia alivyosema al-Hasan pindi mtu alipomuuliza swalii:

“Hujadiliani katika dini?” Ndipo al-Hasan akamwambia: “Kuhusu mimi, nimeielewa dini yangu. Ikiwa umeipoteza dini yako, basi nenda kuitafuta.”

47- Endapo mtu atauliza: “Ikiwa mtu atalazimika asijadiliane nao ili kuwathibitishia dalili?”, ataambiwa:

“Italazimika tu kujadiliana na wale vigezo wenyewe mifumo miovu ambao wanawaweka watu katika mitihani na kuwaita katika mifumo yao. Mfano wao ni kama wale viongozi watatu katika zama za Ahmad bin Hanbal (Rahimahu Allaah). Waliwatia watu katika mtihani na wakawaita katika mfumo wao muovu. Hapa walilazimika wanachuoni ili kuilinda dini. Nia yao ilikuwa umati uweze kupambanua kati ya haki na batili. Kwa hiyo wakajadiliana nao kwa sababu ya dharurah na si kwa kutaka. Allaah (‘Azza wa Jall) akaithibitisha haki kupitia Ahmad bin Hanbal na wale waliokuwa wakifuata mfumo wake. Upande mwingine Allaah akawatweza na kuwafedhehesha Mu’tazilah. Hatimaye walimwengu wakaja kujua kuwa haki ilikuwa katika yale aliyokuwemo Ahmad bin Hanbal na wale waliomfuata, hadi siku ya Qiyaamah.”

48- Baada ya haya tunaamrisha kuhifadhi Sunnah za Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu ‘alayhi wa sallam), Sunnah za Maswahabah wake, waliowafuata kwa wema na maneno ya maimamu wa waislamu. Kama mfano wa Maalik bin Anas, al-Awzaa’iy, Sufyaan ath-Thawriy, Ibn-ul-Mubaarak, ash-Shaafi’iy, Ahmad bin Hanbal, Qaasim bin Sallaam na wale waliokuwa katika mfumo wao. Wengine wote wapuuzwe. Hatujadiliani. Hatuvutani. Hatubishani. Tukikutana na mtu wa Bid’ah njiani, tunachukua njia nyingine.

Ikitokea kwa bahati mbaya kukaa kwenye kikao ambacho kina mtu wa Bid'ah, tunasimama na kutoka. Hivi ndivyo tulivyolelewa na wahenga wetu!

49- Abu Qulaabah amesema:

"Ahl-ul-Ahwaa' ni watu wa upotevu. Mimi sioni mwisho wao mwingine isipokuwa ni Motoni."

50- al-Hasan al-Baswriy amesema:

"Mtu wa Bid'ah si swalah, swawm, hajj, 'Umrah, Jihaad wala kitu chake kingine hakikubaliwi."

51- Abu Qulaabah amesema:

"Kamwe mtu hatozusha Bid'ah, isipokuwa ataonelea upanga kuwa ni halali."

52- Mtu akisema: "Tumeyajua haya uliyoyataja na kuyabainisha. Lakini unasemaje ikiwa mtu atajadiliana nao juu ya kitu kisichokwu na matanio, mijadala, magomvi na mfano wa hayo? Ikiwa kwa mfano inahusiana na masuala ya twahara, swalah, zakaah, swawm, hajj, ndoa na talaka. Inajuzu kwetu kujadiliana nao katika mambo kama hayo au imekatazwa pia? Tujuze mambo yanakuweje?" ataaambiwa:

Haya uliyoyataja ni mara chache yasipatikane katika majibizano. Hatimaye kunatokea fitina na Shaytwaan ndiye anakuwa mshindi.

Ikiwa muulizaji atataka kupinga na kusema:

Jambo hili limekuwa ni la kawaida kati ya wanachuoni. Kila mmoja anajaribu kuwa juu ya mwenzie, kumshinda, kuipaza sauti yake na kumtwanga kwa dalili. Haya yanamfanya yule mwingine kukasirika na yeze kupaza sauti. Kila mmoja anataka mwenzake ndiye akosee. Hili ni kosa kubwa kabisa na matokeo yake si yenye kusifiwa. Kule kutaka mwenzake akosee ni kosa na ni maasi upande wako. Hali kadhalika ni kosa kubwa na maasi kutoka kwa yule hasimu wako pindi anapotaka wewe ukosee.

Endapo atasema: "Lakini tukijadiliana kwa ajili ya kuchuma faida?" ataambiwa:

Ni kama ulivyosema, lakini mjadala hautokosa kitu kingine.

Ikiwa wewe ni kutoka Hijaaz na yule unayejadiliana naye ni kutoka 'Iraaq na kweli mnataka kuchuma faida, mwambie:

"Allaah akurehemu. Jambo hili wanachuoni wametofautiana juu yake. Wacha tujadiliane kama wenyewe kupeana nasaha na sio kama mashindano. Ikiwa haki inapatikana kwako, nitakuftuata na kuacha maoni yangu, na ikiwa haki inapatikana kwangu, utanifuata na kuacha maoni yako. Sikusudii ufanye kosa wala kukushinda."

Ikiwa mjadala utaenda namna hii, ni wenyewe kusifiwa na mzuri.

Dhambi ya kuvutana juu ya Qur-aan

53- Kugombana juu ya Qur-aan ni kufuru ina maana kwamba mmoja anamwambia mwingine: "Kisomo changu ni bora kuliko chako" na yule mwingine anamwambia hali kadhalika yule wa kwanza. Hapa wanakadhishana. Watu kama hawa wanatakiwa kuambiwa yafuatayo:

Kila mmoja asome vile alivyojifunza pasi na kukejeli mmoja kisomo cha mwenzake. Mcheni Allaah! Tendeeni kazi zile Aayah zilizo wazi na ziamini zile zinazotatiza. Zingatieni mifano yake, halalisheni ya halali yake na haramisheni ya haramu yake.

54- 'Umar bin al-Khattaab (Radhiya Allaahu 'anh) amesema:

"Jifunzeni elimu. Halafu jifunzeni elimu ya utulivu na ulaini. Kuwa na unyenyekevu kutoka kwa yule mnachukua elimu kutoka kwake, kwa kuwa wale wanaochukua elimu kutoka kwenu wanatakiwa kunyenyekea kwenu."

Makatazo ya kuvutana juu ya zile Aayah zisizokuwa wazi

55- as-Saa-ib bin Yaziyd amesema:

"Kulikuja kundi la watu kwa 'Umar bin al-Khattaab (Radhiya Allaahu 'anh) na kumwambia: "Ee kiongozi wa waumini! Tumekutana na mwanaume anauliza kuhusu tafsiri ya Qur-aan." Akasema: "Ee Allaah! Nifanye nikutane naye." Siku moja wakati 'Umar (Radhiya Allaahu 'anh) alipokuwa akiwapikia watu chakula cha asubuhi, akaja mwanaume mmoja akiwa na kilemba na akakaa chini kutaka kula. Alipomaliza kula, akasema: "Ee kiongozi wa waumini:

وَالْذَّارِيَاتِ ذَرُوا فَلْحَابِلَاتٍ وَفُرَا

"Naapa kwa pepo zinazotawanya, na zinazobeba mizigo [ya maji]." (51:01-02)

Ndipo 'Umar (Radhiya Allaahu 'anh) akasema: "Wewe ndiye?" Akamsimamia na kumvua nguo zake. Halafu akamchapa bakora mpaka kilemba chake kikaanguka chini. Kisha akasema: "Ninaapa kwa Yule ambaye nafsi ya 'Umar iko mkononi Mwake! Lau ningekukuta umenyoa kipara, ningekikata kichwa chako. Mvisheni nguo zake! Mkazeni juu ya ngamia wake kisha mumtoe mpaka mtapofika katika mji wake. Halafu asimame na kutangaza: "Swubaygh ametafuta elimu akakosea."

Baada ya kuwa kiongozi wa watu wake, akawa katika hali hii ya kutwezwa mpaka alipokufa."

56- Mtu akiuliza swali: "Hii ina maana kuwa mtu akiuliza "Naapa kwa pepo zinazotawanya, na zinazobeba mizigo [ya maji]" anastahiki kupigwa fimbo, kuadhibiwa na kuhamwa?" ataambiwa:

‘Umar (Radhiya Allaahu ‘anh) hakumpiga kwa sababu ya kuuliza swali hili. Pindi ‘Umar alipopata khabari kwamba anauliza juu ya Aayah zisizokuwa wazi katika Qur-aan, ndio akajua kuwa mtu huyu ametiwa katika mtihani kabla ya kumwona. Amejishughulisha na mambo yasiyompa manufaa yoyote. ‘Umar alitambua kwamba ilikuwa ni bora kwake kujishughulisha na elimu inayohusiana na vya halali na vya haramu na elimu ya Sunnah ya Mtume (Radhiya Allaahu ‘anh). Pindi ‘Umar alipopata khabari kwamba anajishughulisha na mambo yasiyokuwa na faida, ndipo akamwomba Mola wake kuweza kukutana na mwanaume huyo ili aweze kumuadhibu na kutahadharisha naye. Hii ni kwa sababu yeye ndiye alikuwa mtawala na hivyo ni wajibu kwake kuwadhibiti raia wake katika jambo hili na mengineyo. Kwa hiyo Allaah akawa amemkutanisha naye.

57- Imepokelewa kutoka kwa ‘Aliy bin Abiy Twaalib (Radhiya Allaahu ‘anh) ya kwamba siku moja alisema:

“Niulizeni!” Ndipo akasimama Ibn-ul-Kawwaa’ na kusema: “Ni madoa gani yalio kwenye mwezi?” Ndipo ‘Aliy akasema: “Allaah akulaani! Uliza ili ujifunze na si kwa kupetuka! Si uulize kitu kitachokunufaisha katika dunia au Aakhirah?”

Qur-aan ni maneno ya Allaah na hayakuumbwa

58- Tambua – Allaah aturehemu sisi na nyinyi - ya kwamba maoni ya Waislamu ambao mioyo yao haijapinda kutoakamana na haki, ni kwamba Qur-aan ni maneno ya Allaah (‘Azza wa Jall) na hayakuumbwa. Qur-aan ni katika Ujuzi wa Allaah (Ta’ala) na Ujuzi wa Allaah (Ta’ala) haukuumbwa.

59- Hayo yamethhibitishwa na Qur-aan, Sunnah, Maswahabah na maimamu wa Waislamu. Hakuna anayepinga hayo isipokuwa Jahmiy – na Jahmiyyah kwa mujibu wa wanachuoni ni makafiri!

60- ‘Umar bin al-Khattaab (Radhiya Allaahu ‘anh) amesema:

“Enyi watu! Hakika Qur-aan hii ni maneno ya Allaah (‘Azza wa Jall).”

61- ‘Umar bin al-Khattaab (Radhiya Allaahu ‘anh) amesema:

“Qur-aan ni maneno ya Allaah; hivyo msikabiliane nayo kwa maoni yenu.”

62- Mu‘aawiyah bin ‘Ammaar amesema:

“Ja‘far bin Muhammad aliulizwa swal: “Je, Qur-aan ni muumbaji au imeumbwa?” Akasema: “Sio muumba wala haikuumbwa, bali ni maneno ya Allaah.””

63- Yahyaa bin Yuusuf az-Zimmiy amesema:

“Nilimsikia mwanaume mmoja akimuuliza ‘Abdullaah bin Idriys juu ya wale wenye kusema kuwa Qur-aan imeumbwa. Akasema: “Ni mayahudi?” Akasema: “Hapana.” Akauliza: “Je, ni manaswara?” Akajibu tena: “Hapana.” Akauliza tean: “Ni waabudu moto?” Akasema: “Hapana.” Ndipo akasema: “Ni wepi sasa?” Akasema: “Ni watu tu wanaomuabudu Allaah.” Akasema: “Najilinda kwa Allaah kutokamana na kwamba ni watu wanaomuabudu Allaah peke yake. Ni mazandiki. Anayesema kuwa Qur-aan imeumbwa anasema kuwa Allaah ameumbwa.””

64- Haaruun al-Gharawiy amesema:

“Sijamsikia mwanachuoni yoyote kutoka al-Madiynah, isipokuwa anamkemea yule mwenye kusema kuwa Qur-aan imeumbwa. Isitoshe wanaonelea kuwa ni kafiri.”

65- Haaruun amesema:

“Nami naonelea hivo hivo.”

66- Ahmad bin Abiy ‘Awf amesema:

“Nami naonelea kama anavyoonelea Haaruun.”

67- Haaruun amesema:

"Mwenye kunyamaza juu ya Qur-aan kwa kuwa na mashaka na asiseme kuwa haikuumbwa, ni kama mwenye kusema kuwa imeumbwa."

68- Hamzah bin Sa'iyd al-Marwaziy amesema:

"Nilisema kumwambia Abu Bakr bin 'Ayyaash: "Ee Abu Bakr, umesikia Ibn 'Ulayyah anavyosema kuhusu Qur-aan. Unaoneleaje?" Akajibu: "Nisikilize! Ole wako! Tunaonelea kuwa mwenye kusema kuwa Qur-aan imeumbwa ni kafiri zandiki. Ni adui wa Allaah. Hivyo usikae naye na wala usizungumze naye!"

69- Ahmad bin Yuunus amesema:

"Nilimsikia 'Abdullaah bin al-Mubaarak akisoma Qur-aan. Kisha akasema: "Mwenye kusema kuwa haya yameumbwa, amemkufuru Allaah Mtukufu.""

70- Ismaa'iyl bin Abiy Uways amesema:

"Nilimsikia Maalik bin Anas akisema: "Qur-aan ni maneno ya Allaah (Jalla wa 'Alaa). Maneno ya Allaah (Ta'ala) yanatokamana na Allaah (Subhaanah) na kinachotokamana na Allaah hakikuumbwa.""

71- 'Abdullaah bin Naafiy' amesema:

"Maalik bin Anas alikuwa akisema kuwa Qur-aan ni maneno ya Allaah ('Azza wa Jall). Alikuwa akichukizwa na wale wenyewe kusema kuwa imeumbwa. Maalik amesema: "Watu kama hawa wanatakiwa kupigwa vibaya na kutiwa gerezani mpaka wafe.""

72- Ibraahiyim bin Ziyaad amesema:

"Nilimuuliza 'Abdur-Rahmaan bin Mahdiy juu ya mwenye kusema kuwa Qur-aan imeumbwa. Akajibu: "Lau mimi ndo ningekuwa na uongozi, basi ningesimama karibu juu ya daraja na hakupiti mtu juu yake isipokuwa namuuuliza swalii hili. Akisema kuwa imeumbwa, namkata shingo yake na kumtupa ndani ya maji.""

73- Yaziyd bin Haaruun amesema kuhusu Jahmiyyah:

“Ninaapa kwa Allaah kuwa ni mazanadiki. Laana ya Allaah iwe juu yao.”

74- Hanbal bin Ishaaq amesema:

“Nilimsikia Ya’quub ad-Dawraqiy akimuuliza Abu ‘Abdillaah Ahmad bin Hanbal kuhusu yule mwenye kusema kuwa Qur-aan imeumbwa. Akasema: “Yule anayesema kuwa Ujuzi na sifa za Allaah zimeumbwa, amekufuru maneno ya Allaah:

فَمَنْ حَاجَكَ فِيهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ

“Yeyote atakayevutana na wewe kwayo, baada ya kukujia elimu.” (03:61)

Si hii Qur-aan? Anayesema kuwa Ujuzi wa Allaah, majina na sifa Zake vimeumbwa ni kafiri, hapana shaka juu ya hilo.”

75- Sa’iyd bin Naswr amesema:

“Nilimsikia Ibn ‘Uyaynah akisema: “Anasema nini mdudu huyu?” Anamaanisha Bishr bin Mariisy. Wakasema: “Ee Abu Muhammad, anadai kuwa Qur-aan imeumbwa.” Ndipo akasema: “Anasema uongo! Allaah (‘Azza wa Jall) anasema:

أَلَا لِهِ الْخُلُقُ وَالْأَمْرُ

“Tanabahi! Ni Vyake pekee uumbaji na amri.” (07:54)

Uumbaji ni uumbaji wa Allaah na amri ni Qur-aan.”

76- Abu ‘Umar amesema:

“Nilimsikia Ahmad bin Hanbal akiulizwa swalii kuhusu yule mwenye kusema kuwa Qur-aan imeumbwa. Akasema: “Ni kafiri.””

77- Wahb bin Baqiyah al-Waasitiwiy amesema:

"Nilimsikia Wakiy' akisema: "Mwenye kusema kuwa Qur-aan imeumbwa, ni kafiri.""

78- Muhammad bin Yuusuf at-Twibaa' amesema:

"Nilimsikia mwanaume mmoja akimuuliza Ahmad bin Hanbal: "Abu 'Abdillaah, niswali nyuma ya mlevi?" Akasema: "Hapana." Akasema: "Niswali nyuma ya anayesema kuwa Qur-aan imeumbwa?" Akasema: "Subhaan Allaah! Nakukataza kuswali nyuma ya Muislamu halafu unaniuliza [kuswali nyuma ya] kafiri?""

79- Abu Daawuud amesema:

"Nilimsikia mwanaume mmoja akimweleza Ahmad bin Hanbal kwamba kuna mtu amesema kuwa majina ya Allaah (Ta'ala) yameumbwa na kuwa Qur-aan imeumbwa. Ahmad akasema: "Kufuru ya wazi!" Nikamwambia Ahmad bin Hanbal: "Yule mwenye kusema kuwa Qur-aan imeumbwa ni kafiri?" Akajibu: "Nasema kuwa ni kafiri."

80- ar-Rabiy' amesema:

"Nilimsikia ash-Shaafi'iy akisema: "Qur-aan ni maneno ya Allaah na haikuumbwa. Mwenye kusema kuwa imeumbwa, ni kafiri.""

81- Muhammad bin Ishaaq as-Swaghaaniy amesema:

"Nilimsikia Abu 'Ubayd al-Qaasim bin Sallaam akisema: "Mwenye kusema kuwa Qur-aan imeumbwa, amemzulia uongo Allaah (Tabaarak wa Ta'ala) na amesema kitu ambacho hata mayahudi na manaswara hawakukisema.""

82- Ahmad bin Hanbal alitumia hoja Hadiyth ya Ibn 'Abbaas:

"Kitu cha kwanza Allaah alichoumba Allaah ('Azza wa Jall) ni kalamu."

Maneno ya Allaah yalikuwa kabla ya kalamu. Ikiwa kitu cha kwanza alichoumba Allaah ni kalamu, basi ni dalili yenye kuthibitisha kuwa maneno ya Allaah hayakuumbwa.

Mfumo wa wenyе kusimama (Waafiqah)

83- Kuhusu wale wenyе kusema kuwa Qur-aan ni maneno ya Allaah ('Azza wa Jall) bila ya kusema kuwa haikuumbwa, wanachuoni wengi wanaonelea kuwa hawa ni kama wale wenyе kusema kwamba imeumbwa. Wanaitwa "Waaqifah" na wanasema kuwa ni wabaya zaidi kuliko wale wenyе kusema kuwa Qur-aan imeumbwa kwa kuwa wana mashaka juu ya dini yao. Tunamuomba Allaah kinga kutokamana na wale wenyе mashaka juu ya kwamba maneno ya Allaah ('Azza wa Jall) hayakuumbwa.

84- Abu Daawuud as-Sijistaaniy amesema:

"Nilimsikia Ahmad bin Hanbal akiulizwa swali: "Inajuzu kwa mtu kusema kuwa Qur-aan ni maneno ya Allaah kisha akanyamaza?" Akajibu: "Ni kwa nini anyamaze? Wangelipata kunyamaza kama kusingelitokea yaliyotokea. Lakini kwa nini mtu anyamaze baada ya kutokea yaliyotokea?"

85- Abu Daawuud amesema:

"Nilimsikia Ishaaq bin Raahawayh akisema: "Mwenye kusema: "Mimi sisemi kuwa Qur-aan haikuumbwa" ni Jahmiy.""

86- Abu Daawuud amesema:

"Nilimsikia 'Uthmaan bin Abiy Shaybah akisema: "Wale wenyе kusema kuwa Qur-aan ni maneno ya Allaah ('Azza wa Jall) kisha wakanyamaza, ni wabaya zaidi kuliko hawa - bi maana ambao wanasema kuwa Qur-aan imeumbwa."

87- Abu Daawuud amesema:

"Nilimuuliza Ahmad bin Swaalih juu ya ambaye anayesema kuwa Qur-aan ni maneno ya Allaah ('Azza wa Jall) na asiseme kuwa imeumbwa wala haikuumbwa. Akasema: "Huyu ni mwenye mashaka na aliye na mashaka ni kafiri.""

88- Ahmad bin Ibraahiyam amesema:

“Nilimsikia Muhammad bin Muqaatil al-‘Abbaadaaniy – ambaye alikuwa ni katika Waislamu bora – akisema kuhusu Waaqifah: “Naonelea kuwa ni wabaya zaidi kuliko Jahmiyyah.””

89- Abu Twaalib amesema:

“Nilimuuliza Abu ‘Abdillaah juu ya mwenye kusimama na kusema: “Sisemi kuwa haikuumbwa.” Nifanye nini ikiwa nitakutana naye njiani na akanitolea salamu? Nimuitikie?” Akasema: “Hapana, usimuitikie. Usimzungumzishe. Watu watajua vipi ukimsalimia? Watu watajua vipi kuwa wewe ni mwenye kumkemea? Ukiacha kumsalimia, atajihisi utwevu. Watu watajua kuwa wewe ni mwenye kumkemea, na watu watatambua namna alivyo.””

90- Ibn Abiy Bazzah amesema:

“Mwenye kusema kuwa Qur-aan imeumbwa au akasimama na anayesema kuwa matamshi ya Qur-aan yameumbwa, au kitu mfano wa hichi, hayuko katika dini ya Allaah na ya Mtume Wake (Swalla Allaahu ‘alayhi wa sallam) mpaka pale atapotubia.”

Mfumo wa utamkaji (Lafdhwiyyah)

91- Tahadhari – Allaah akurehemu – na wale wenye kusema kuwa matamshi yao ya Qur-aan yameumbwa. Ahmad bin Hanbal na wale wenye kufuata mwenendo wake wanasema kuwa ni munkari mkubwa, na kwamba mwenye kusema hivo ni mzushi. Mtu kama huyu inatakiwa kwa watu wajitenge naye, wasimzungumzishe na wala wasikae naye. Atahadharishwe na watu. Wanachuoni hawajui jengine, isipokuwa yale ambayo punde tumetoka kuyataja; Qur-aan ni maneno ya Allaah (‘Azza wa Jall) na hayakuumbwa. Mwenye kusema kuwa imeumbwa, ni kafiri. Mwenye kusema kuwa Qur-aan ni maneno ya Allaah (‘Azza wa Jall) kisha akanyamaza, ni Jahmiy. Mwenye

kusema kuwa matamshi yake ya Qur-aan yameumbwa, ni Jahmiy. Hivo ndivyo alivyosema Ahmad bin Hanbal na alikuwa mkali juu ya suala hilo. Mwenye kusema kuwa matamshi yake ya Qur-aan yameumbwa, amezua na amekuja na kitu kisicho julikana na wanachuoni. Kadhalika yule mwenye kusema Qur-aan hii inayosomwa na watu katika misahafu ni hikaaya/maelezo ya yale yaliyomo kwenye Ubao uliohifadhiwa. Huu ni munkari unaokemewa na wanachuoni.

92- Jahmiy akisema kuwa Qur-aan imeumbwa au kwamba Qur-aan ni maneno ya Allaah kisha akanyamaza au kwamba matamshi yake ya Qur-aan yameumbwa au kwamba Qur-aan hii ni hikaaya ya yale yaliyomo kwenye Ubao uliohifadhiwa, anatakiwa kukatwa. Mtu asizungumze naye wala asiswali nyuma yake. Vilevile inatakiwa kutahadharisha naye.

Kuuawa kwa al-Jád bin Dirham

93- Habiyb bin Abiy Habiy amesema:

“Nilimsikia Khaalid bin ‘Abdillaah al-Qasriy akisema baada ya kumaliza kuwakhutubia watu: “Enyi watu! Nendeni mkachinje! Allaah akutakabalieni! Hakika mimi namchinja al-Jád bin Dirhaam. Anadai kuwa Allaah hakumzungumzisha Muusa kikweli - ametakasika Allaah na yale anayoyasema al-Jád utakasifu ulio mkubwa.” Halafu akateremka kutoka kwenye minbari na akamchinja.

Imani inapanda na kushuka

94- Abu Hurayrah amesema:

“Imani inapanda na kushuka.”

95- Zirr bin Hubaysh amesema:

“Umar bin al-Khattaab alikuwa akiwaambia wenzake: “Njooni! Hebu tuzifanye imani zetu zipande”, ambapo wanamdhukuru Allaah (‘Azza wa Jall).”

96- ‘Abdullaah bin Mas’uud amesema:

“Ee Allaah! Nizidishie imani, yakini na uelewa.””

97- Muhammad bin ‘Aliy amesema:

“Imani inapanda na kushuka. Inapanda kwa utiifu na inashuka kwa maasi. Hata hivyo haifai kusema kuwa Uislamu unapanda na kushuka.”

98- Ibn Mas’uud (Radhiya Allaahu ‘anh) amesema:

“Allaah (‘Azza wa Jall) ametaja zakaah kwenye Kitabu Chake pamoja na swalah. Asiyetoa zakaah hana swalah yoyote.”

99- Sufyaan bin ‘Uyaynah amesema:

“Imani ni maneno na vitendo. Haya ndio tumejifunza kutoka kwa wale waliokuwa kabla yetu. Hakuna maneno pasi na vitendo.” Kukasemwa: “Inapanda na kushuka?” Akasema: “Ni vipi vinginevyo?”

100- Sufyaan ath-Thawriy amesema:

“Imani inapanda na kushuka. Imani ni yale yaliyomo moyoni na yakathibitishwa na matendo.”

101- ‘Abdur-Razzaaq amesema:

“Nilimsikia Sufyaan ath-Thawriy, Maalik bin Anas, Ibn Jurayj na Ma’mar wakisema: “Imani ni maneno na vitendo. Inapanda na kushuka.”

102- Fudayl amesema:

"Nilimsikia al-Awzaa'iy akisema: "Imani ni maneno na vitendo. Inapanda na kushuka. Tahadharini na yule mwenye kusema imani haipanda na wala haishuki, kwani huyo ni mzushi.""

103- Abu Daawuud amesema:

"Nilimsikia Ahmad bin Hanbal akisema: "Imani ni maneno na vitendo. Inapanda na kushuka."

104- Ahmad amesema:

"Wakiy' amesema: "Imani inapanda na kushuka." Haya ndio maoni ya Sufyaan."

Hakuna imani pasi na matendo

105- Tambua ya kwamba utambuzi na usadikishaji wa moyo haulipwi pasi na utamkaji. Wala utambuzi na usadikishaji wa moyo wala utamkaji haulipwi pasi na matendo. Sifa hizi tatu zikikusanyika kwa mtu, hapo ndipo mtu anaweza kusema kuwa ni muumini.

106- Dalili ya kwamba kuamini ndani ya moyo ni wajibu, ni maneno Yake ('Azza wa Jall):

يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ لَا يَجِدُنَّكَ الَّذِينَ يُسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِ مِنَ الَّذِينَ قَالُوا آمَنَّا بِأَفْوَاهِهِمْ وَمَمْ ثُوِّمَنْ فُلُوبِهِمْ ▷ وَمِنَ الَّذِينَ هَادُوا ▷ سَمَاعُونَ لِلْكَذِبِ
سَمَاعُونَ لِقِوْمٍ آخَرِينَ لَمْ يَأْتُوكَ ▷ يَحْسُنُونَ الْكَلِمَ مِنْ بَعْدِ مَوَاضِعِهِ ▷ يَقُولُونَ إِنْ أُوتِيْتُمْ هَذَا فَخَلُوْهُ وَإِنْ لَمْ تُؤْتَنُوهُ فَاخْلُوْهُ ▷ وَمِنْ يُرِدُ اللَّهُ فِتْنَةً
فَلَنْ عَمِلَكَ لَهُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا ▷ أُولَئِكَ الَّذِينَ لَمْ يُرِدُ اللَّهُ أَنْ يُظْهِرَ فُلُوبِهِمْ ▷ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا حَزْنٌ ▷ وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ

"Ee Mtume, wasiku huzunishe wale wanaokimbilia kukufuru - mionganini mwa wale wasemao kwa midomo yao kuwa wameamini, na hali ya kuwa nyoyo zao haziku amini, na mionganini mwa wale mayahudi wanaosikiliza kwa makini kwa ajili ya uongo [na] wanaosikiliza kwa makini kwa ajili ya watu wengine, wasiokujia, na wanayageuza [maana ya] maneno [yanayoteremshwa] kutoka mahala pake na kusema: "Ikiwa mtapewa haya,

basi yachukueni; na msipopewa hayo basi jihadharini!" Na yule ambaye Allaah anataka kumtia katika mtihani, hutoweza kumiliki juu yake chochote mbele ya Allaah. [Watu] hawa ndio ambaa Allaah hakutaka kuzitakasa nyoyo zao; watapata hizaya duniani na Aakhirah watapata adhabu kuu." (05:41)

107- Ama kwamba kuamini kule kutamka ni wajibu, Allaah ('Azza wa Jall) amesema:

فُلُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنزِلَ إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطَ وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَّبِّهِمْ لَا تُفْرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّنْهُمْ وَلَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ

"Semeni: "Tumemwamini Allaah na yaliyoteremshwa kwetu na yaliyoteremshwa kwa Ibraahiyim na Ismaa'iyil na Ishaaq na Ya'quub na wajukuu zake na yale aliyopewa Muusa na 'Iysaa na waliyopewa Manabii [wengine] kutoka kwa Mola wao; hatutofautishi baina ya yeote mionganii mwao. Nasi Kwake ni wenye kujisalimisha."" (02:136)

108- Kuhusu kwamba kuamini matendo ni wajibu, Allaah ('Azza wa Jall) amesema:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ارْكُمُوا وَاسْجُدُوا وَاعْبُدُوا رَبَّكُمْ وَافْعُلُوا الْخَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

"Enyi mloamini! Rukuuni na sujuduni na mwabuduni Mola wenu na fanyeni ya kheri - ili mpata kufaulu!" (22:77)

109- Matendo – Allaah akurehemuni – ni kusadikisha imani ndani ya moyo na kwenye ulimi. Asiyesadikisha imani kwa matendo ya viungo vyake, kama twahara, swalah, zakaah, swawm, hajj, Jihaad na mfano wa hayo na akaridhika kwa utambuzi na kule kutamka, hazingatiwi kuwa ni muumini. Wala utambuzi wake huyo na kutamka hakutomfaa kitu. Kule kuacha kwake matendo kunaikadhibisha imani yake ilihali kutendea kazi yale matendo tuliyoyataja kunaisadikisha imani yake.

110- Allaah ('Azza wa Jall) sehemu nyingi kwenye Kitabu Chake ameonyesha kuwa hakuna imani bila ya matendo. Vivyo hivyo ndivyo alivyobainisha

Mtume Wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam). Halafu Murji-ah, ambao shaytwaan anacheza nao, wanasema kinyume kabisa.

111- Tofautisha - Allaah akurehemuni - maneno ya Mola wenu Mtukufu; kuna mahali yoyote ametaja imani katika Qur-aan isipokuwa si ameiambatanisha na matendo mema? Allaah ('Azza wa Jall) amesema:

إِنَّمَا يُحِبُّ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ

"Kwake pekee linapanda neno zuri na matendo mema huyapandishi [hadhi]." (35:10)

Ameeleza (Jalla Thanaa'uh) namna ambavyo neno zuri linavyonyanyuliwa kwa Allaah kupitia matendo mema. Kusipokuwepo kitendo chochote, maneno yanabatilika na kurudishwa. Hakuna maneno yaliyo mazuri na matukufu zaidi kama Tawhiyd na hakuna matendo mema kama kutekeleza faradhi.

Ukafiri wa asiyeswali

112- Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) amesema:

"Baina ya mja na ukafiri au shirki ni kuacha swalah."

113- al-Qaasim bin Mukhaymirah amesema juu ya maneno ya Allaah ('Azza wa Jall):

فَحَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهَوَاتِ فَسُوفَ يُلْقَوْنَ عَيًّا

"Wakaja baada yao waovu. Walipoteza swalah na wakafuata matamanio; basi watakuja kupata adhabu kali." (19:59)

"Walipuuza nyakati na wala hawakuiacha. Lau wangeliiacha, wangelikuwa makafiri."

114- al-Miswar bin Makhramah amesema:

"Baada ya 'Umar (Radhiya Allaahu 'anh) kudungwa kisu, Ibn 'Abbaas akaingia kwake. Alfajiri ilipoingia wakamuamsha na kusema: "Swalah! Swalah!" Ndipo akasema: "Ndio. Wala hana fungu katika Uislamu yule mwenye kuacha swalah."

115- Abu Daawuud amesema:

"Nilimsikia Ahmad akisema: "Mtu akisema kuwa yeze haswali, basi ni kafiri.""

Kufanya *Istithnaa'* katika imani

116- Mionganini mwa sifa za watu wa haki ni kuwa wanafanya *Istithnaa'* katika imani. Hawafanyi hivo kwa sababu ya shaka - tunaomba ulinzi kwa Allaah kutokamana na shaka - bali ni kwa sababu ya kuchelea kujitakasa kwamba wana imani kamilifu. Mtu hajui kuwa anastahiki kujiita kwa njia inayopelekea katika ukweli wa imani au hapana. Ndio maana wanachuoni wa watu wa haki hujibu pindi wanapoulizwa "Je, wewe ni muumini?":

"Namuamini Allaah, Malaika Wake, Vitabu Vyake, Mitume Wake, siku ya Mwisho, Pepo na Moto na mfano wa hayo."

Yule mwenye kuyasema haya na akayasadikisha, ni muumini. Sababu inayopelekea wao kufanya *Istithnaa'*, ni kwa kuwa hawajui kuwa wanatimiza ile imani yote ya kweli ambayo Allaah ('Azza wa Jall) amewasifu kwayo waumini. Hii ndio njia ya Maswahabah (Radhiya Allaahu 'anhum) na wale waliowafuata kwa wema. Hawafanyi *Istithnaa'* katika maneno na kusadikisha kwa moyo. Wanafanya *Istithnaa'* katika imani inayowajibisha imani ya kweli. Wanaonelea kuwa watu ni waumini kidhahiri. Wanarithiana, wanaoana na kuhukumiana kwa hukumu za Kiislamu.

117- Kuna mwanaume alikuja kwa 'Abdullaah bin Mas'uud na kumwambia:

"Mimi ni muumini." Ibn Mas'uud akasema: "Wewe ni katika watu wa Peponi?" Mwanaume yule akasema: "Nataraji." Ndipo Ibn Mas'uud akasema: "Ni kwa nini hukusema kuhusu hilo la kwanza kama ulivyosema juu ya hilo lingine?"

118- Kuna mwanaume alimwambia 'Alqamah:

"Wewe ni muumini?" Akasema: "Nataraji hivo, Allaah akitaka."

119- Abu Bakr al-Athram amesema:

"Nilimsikia Abu 'Abdillaah Ahmad bin Hanbal akiulizwa juu ya yule anayefanya *Istithnaa'* katika imani yake. Akasema: "Simlaumu.""

120- Ahmad bin Hanbal amesema:

"Nilimsikia Yahyaa bin Sa'iyd akisema: "Sikukutana na mwanachuoni yeyote, isipokuwa anafanya *Istithnaa'* katika imani.""

121- Ahmad bin Hanbal amesema:

"Nilimsikia Sufyaan bin 'Uyaynah anapoulizwa: "Wewe ni muumini?" Akipenda hajibu na akipenda husema: "Hilo swalii lako kwangu ni Bid'ah. Sina shaka juu ya imani yangu."

122- Jariyr bin 'Abdil-Hamiyd amesema:

"Imani ni maneno na matendo. al-A'mash, Mansuur, Mughiyrah, Layth, 'Atwaa' bin as-Saa-ib, Ismaa'iyl bin Khaalid, 'Amaarah bin al-Qa'qaa', al-'Alaa' bin al-Musayyid, Ibn Shibrimah, Sufyaan ath-Thawriy, Abu Yahyaa, mwanafunzi wa al-Hasan, na Hamzah az-Zayyaat walikuwa wakisema: "Sisi ni waumini Allaah akitaka na wakiwalaumu wale wasiofanya *Istihnaa'*."

123- Abu Bakr al-Marwaziy amesema:

"Niliwasikia baadhi ya waalimu wetu wakisema: "Nilimsikia 'Abdur-Rahmaan bin Mahdiy amesema: "Kuacha kufanya *Istihna'* ndio mzizi wa Irjaa.'""

Ni Bid'ah kuuliza "Wewe ni muumini?"

124- Mtu akikuuliza kama wewe ni muumini, unatakiwa kumwambia:

"Namuamini Allaah, Malaika Wake, Vitabu Vyake, Mitume Wake, siku ya Mwisho, kufa, kufufuliwa baada ya kufa, Pepo na Moto."

Ukipenda pia unaweza kumwambia:

"Swali unaloniuliza ni Bid'ah na hivyo sikujibu."

Vilevile ukipenda unaweza kumwambia:

"Mimi ni muumini Allaah akitaka."

Tahadhari kujadili jambo kama hili, kwa kuwa wanachuoni wamelikemea. Wafuate maimamu wa Waislamu waliotangulia, utasalimika – Allaah akitaka.

125- al-Hasan bin 'Ubayd amesema:

"Ibraahiyim alinambia: "Mtu akikuuliza kama wewe ni muumini, mwambie: "Nataraji hivo, Allaah akitaka.""

126- Muhammad bin Siyriyn amesema:

"Mtu akikuuliza kama wewe ni muumini, mwambie: "Tunamuamini Allaah na yale tuliyoteremshiwa na yale aliyoteremshiwa Ibraahiyim, Ismaa'iyl na Ishaaq.""

127- Ibraahiyim amesema:

"Mtu kumuuliza mwengine kama ni muumini, ni Bid'ah."

128-Twaawuuus amesema:

"Mtu akikuuliza kama wewe ni muumini, mwambie: "Namuamini Allaah, Malaika Wake, Vitabu Vyake na Mitume Wake" pasi na kuzidisha juu ya hayo kitu."

Murji-ah

129- az-Zuhriy amesema:

"Hakuna Bid'ah iliyo na madhara zaidi juu ya dini kama hii."

Bi maana Irjaa'.

130- Abu Hamzah ath-Thimaaliy al-A'war amesema:

"Nilimwambia Ibraahiyim: "Unaonaje juu ya maoni ya Murji-ah?" Akasema: "Aah! Wamezua maoni. Nachelea shari yao juu ya Ummah. Ina shari sana ndani yake. Nakutahadharisha nao!""

131- Ayyuub amesema:

"Sa'iyd bin Jubayr alinambia: "Nimekuona na Twalq." Nikasema: "Ndio. Kwani ana nini?" Nikasema: "Usikae naye. Ni Murjiy." Kamwe sikumtaka ushauri juu ya hilo. Ni haki ya Muislamu atapoona kitu cha kuchukiza kwa ndugu yake amuamrishe na amkataze."

132- al-Fadhwil bin Ziyaad amesema:

"Nilimsikia Abu 'Abdillaah - Ahmad bin Hanbal - akiulizwa juu ya Murji-ah. Akasema: "Ni wale wenye kusema imani ni maneno tu.""

133- Salamah bin Nubayt amesema:

"Hadiyth "Yule mwenye kusema 'hapana mungu wa haki isipokuwa Allaah` ataingia Peponi" ilitajwa mbele ya adh-Dhwahhaak bin Muzaahim. Akasema:

"Hapa ilikuwa kabla ya adhabu kuwekwa katika Shari'ah na faradhi kufaradhishwa."

134- Wakiy' amesema:

"Ahl-us-Sunnah wanasesma kuwa imani ni maneno na matendo, Murji-ah wanasesma imani ni maneno na Jahmiyyah wanasesma kuwa imani ni utambuzi."

135- Mtu akisema kuwa imani ni maneno peke yake, anatakiwa kuambiwa yafuatayo:

Umeirudi Qur-aan, Sunnah na maafikiano ya wanachuoni. Umeyaacha maoni ya Waislamu na umemkufuru Allaah.

Akisema "Kivipi?", mtu anatakiwa kumwambia:

Baada ya waumini kuamini, Allaah aliwaamrisha kuswali, kutoa zakaah, kufunga, kuhiji, kutoka katika Jihaad na mfano wa hayo. Isitoshe walikuwa na woga mkubwa kukawa na mapungufu ndani yake na hivyo wakatumbukia ndani ya Moto na wakapata adhabu kali. Hivyo, yule atakayedai kuwa Allaah amewafaradhishia waumini matendo haya pasi na kutaka wayafanye na kwamba Ameridhika tu wayatamke, amekwenda kinyume na Allaah na Mtume Wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam). Allaah amesema baada ya kuukamilisha Uislamu kwa matendo:

الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَةً يُرَضِّيُّ لَكُمُ الْإِسْلَامُ دِينًا

"**Leo nimekukamilishieni dini yenu nimekutimizieni neema Yangu na nimekuridhieni kwenu Uislamu uwe ndio dini yenu.**" (05:03)

Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) amesema:

"Uislamu umejengwa juu ya vitano."

Vilevile amesema:

“Mwenye kuacha swalah amekufuru.”

Mwenye kusema kuwa imani ni utambuzi pasi na maneno na matendo, amekuja na jambo la khatari kuliko kusema kuwa imani ni maneno peke yake. Hapa itapelekea Ibliys naye awe muumini, kwa kuwa Ibliys alimtambua Mola wake. Amesema (Ta’ala):

فَالْرَّبُّ إِنَّمَا أَعْوَيْتَنِي

“Akasema: “Mola wangu, kwa vile Umenihukumia kupotoka.”” (15:39)

Vilevile itapelekea mayahudi nao ni waumini, kwa kuwa wana utambuzi juu ya Allaah na Mtume Wake (Swalla Allaahu ‘alayhi wa sallam). Allaah amesema:

يَغْرِيُونَهُ كَمَا يَغْرِيُونَ أَنْجَانَاهُمْ

“Wanayatambua kama wanavyotambua watoto wao.” (02:146)

Vilevile inatakiwa waambiwe:

Tofauti kati ya Uislamu na ukafiri si ni kitendo? Tumejua kuwa wale makafiri na washirikina walijua kuwa Allaah ndiye ambaye ameumba mbingu na ardhi na vilivyomo ndani yake. Walitambua ya kwamba hakuna anayewaokoa pindi wanapofikwa na matatizo isipokuwa Allaah peke yake. Kujengea juu ya maoni yao ya kwamba imani ni kule kuwa na utambuzi peke yake, wote hawa ni sawa na yule mwenye kusema imani ni kule kuwa na utambuzi peke yake. Laana ya Allaah iwe juu ya yule aliye na maoni haya mabaya!

136- az-Zuhriy amesema:

“‘Abdul-Malik bin Marwan alinambia: “Unasemaje juu ya Hadiyth inayosema “Atayekufa pasi na kumshirikisha Allaah na chochote ataingia Peponi, hata kama atazini na kuiba?” Nikasem: “Ee kiongozi wa waumini, hapa ilikuwa kabla ya maamrisho na makatazo. Ilikuwa kabla ya mambo ya faradhi.”

137- Tahadharini – Allaah akurehemuni – na wale wenye kusema kuwa imani zao ni kama ya Jibriyl na Mikaa-iyil, na kwamba wao ni waumini mbele ya Allaah na kwamba wana imani kamilifu. Haya ni maoni ya Murji-ah!

138- al-Awzaa’iy amesema:

“Mambo matatu ni katika Bid’ah; kusema “Mimi ni muumini niliye na imani kamilifu”, “Mimi ni muumini wa kweli” na “Mimi ni muumini mbele ya Allaah (Ta’ala)”.”

Mtazamo wa Maswahabah juu ya Qadar

139- Abu Bakr as-Swiddiyq (Radhiya Allaahu ‘anh) amesema:

“Allaah (‘Azza wa Jall) aliwaumba viumbe na akawaga makundi mawili. Akaliambia kundi la kwanza: “Ingie Peponi” na akaliambia kundi la pili: “Ingieni Motoni” na wala Sijali”.”

140- ‘Abdullaah bin al-Haarith an-Nawfal amesema:

“Umar bin al-Khattaab (Radhiya Allaahu ‘anh) alitukhutubia Jaabiyah wakati askofu wa kijeshi amesimama mbele yake na mtarjumani. ‘Umar akasema: “Yule mwenye kuongozwa na Allaah, basi hakuna wa kumpoteza, na yule mwenye kupotezwa na Allaah, basi hakuna wa kumwongoza.” Askofu yule akasema: “Allaah hampotezi yeyote!” ‘Umar akasema: “Anasema nini huyu?” Mtarjumani akasema: “Hakuna kitu.” Halafu ‘Umar akasema tena hali kadhalika na yule askofu pia akasema kama alivyosema. ‘Umar akasema: “Anasema nini huyu?” Ndipo mtarjumani akamweleza yale askofu aliyosema. ‘Umar akasema: “Unasema uongo, ee adui wa Allaah. Kama kusingelikuwa na mkataba baina yetu, basi ningeikata shingo yako! Bali Allaah ndiye kakuumba na akakupoteza Halafu atakufisha na kukuizingiza Motoni akitaka.” Kisha akasema: “Allaah (‘Azza wa Jall) alipomuumba Aadham, kizazi chake kikatawanyika. Akaandika ni wepi wataoingia Peponi na

yepi watayofanya na akaandika ni wepi wataoingia Motoni na ni yepi watayofanya. Kisha akasema: "Hawa ni kwa ajili ya haya na hawa ni kwa ajili ya haya."

141- 'Ubaydullaah bin 'Abdir-Rahmaan bin Ka'b bin Maalik amesema:

"Nilifika Baswrah ambapo Swahabah wa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) 'Imraan bin al-Husayn alikuwepo. Nikakaa kwenye kikao ambapo wakaanza kuzungumzia Qadar. Hatimaye yakaathiri moyo wangu. Nikaenda kwa 'Imraan bin a-Husayn na kumwambia: "Ee Abu Nujayd! Nilikaa kwenye kikao kinachozungumzia Qadar. Moyo wangu ukaathirika. Unaweza kunieleza kuhusu Qadar?" Akasema: "Ndio. Unatakiwa kutambua kuwa lau Allaah angeliwaadhibu waliyoko mbinguni na ardhini, asingelikuwa amewadhulumu. Na lau angeliwarehemu, basi huruma Wake ungeliwaenea wote. Iwapo utakuwa na dhahabu kiasi cha mlima wa Uhud, isingelikubaliwa mpaka uamini Qadar kheri na shari yake. Utaenda al-Madiynah na huko utakutana na Ubayy bin Ka'b na 'Abdullaah bin Mas'uud." Ndipo nikaenda al-Madiynah na nikakaa kwenye kikao alichokuwepo Ubayy na 'Abdullaah bin Mas'uud. Nikamwambia Ubayy: "Mimi nilienda al-Madiynah na nikakaa kwenye kikao kilichoanza kuzungumzia Qadar. Hatimaye moyo wangu ukaathirika. Unaweza kunieleza kuhusu Qadar?" Akasema: "Ndio. Unatakiwa kutambua kuwa lau Allaah angeliwaadhibu waliyoko mbinguni na ardhini, asingelikuwa amewadhulumu. Na lau angeliwarehemu, basi huruma Wake ungeliwaenea wote. Iwapo utakuwa na dhahabu kiasi cha mlima wa Uhud, isingelikubaliwa mpaka uamini Qadar kheri na shari yake." Kisha akasema: "Ee Abu 'Abdir-Rahmaan! Njoo umweleze ndugu yako!" Ndipo akaja na kunieleza yale yale aliyonieleza Ubayy bin Ka'b."

142- 'Abdullaah bin Mas'uud amesema:

"Mja hatoonja ladha ya imani mpaka aamini Qadar yote na kwamba atafufuliwa baada ya kufa."

143- 'Abdullaah bin Mas'uud amesema:

"Hakupatapo kuwa kufuru baada ya utume, isipokuwa ilikuwa imefungamana na kuikadhibisha Qadar."

144- Mujaahid amesema:

"Watu wenyewe kupinga Qadar walitajwa mbele ya Ibn 'Abbaas. Akasema: "Allaah ('Azza wa Jall) alilingana juu ya 'Arshi kabla ya kuumba kitu. Kitu cha kwanza alichouumba ilikuwa ni kalamu. Akaiamrisha iandike kila kitu kitachopitika mpaka siku ya Qiyaamah.""

145- Ibn 'Abbaas amesema:

"Kila kinachopitika kimekadiriwa, hata kule kuweka mkono shavuni."

146- Twaawuuus amesema:

"Kule kushindwa na uchangamfu kunatokamana na Qadar."

147- Twaawuuus alisema:

"Ibn 'Abbaas, unasemaje juu ya wale wenyewe kuzungumzia Qadar?" Akasema: "Nionyeshe mmoja wao." Akasema: "Utamfanya nini?" Ibn 'Abbaas akasema: "Nitamvunja shingo yake."

al-Hasan al-Baswriy hana lolote kuhusiana na Qadariyyah

148- Tambueni - Allaah akurehemuni - ya kwamba kuna aina ya Qadariyyah wanaosema kuwa kiongozi wao ni al-Hasan al-Baswriy. Huku ni kumsemea uongo. Allaah amemtukiza al-Hasan juu ya maoni ya Qadariyyah. Hapa tutataja kinyume kabisa na yale wanayomsingizia.

149- Khaalid bin al-Hidhaa' amesema:

“Siku moja alikuja mwanaume kutoka Kuufah. Alikuwa akijitenga mbali na al-Hasan baada ya kufikiwa na khabari aliyosema kuhusu Qadar. Siku moja mwanaume yule akakutana na al-Hasan na akamuuliza juu ya Aayah:

وَلَا يَرَوْنَ مُخْتَلِفِينَ إِلَّا مَنْ رَحِمَ رَبُّكَ ۝ وَلَدُّكَ حَلَقُهُمْ

“Hawatoacha kuendelea kukhitilafiana, isipokuwa wale waliyorehemewa na Mola wako. Na kwa hivyo ndivyo Amewaumba.” (11:118-119)

al-Hasan akasema:

“Wale ambao Allaah amewarehemu hawatofautiani. Amewaumba kwa hilo. Ameumba Pepo kwa ajili ya watu wa Peponi na Moto kwa ajili ya watu wa Motoni.” Tangu siku hiyo mwanaume huyo akawa anamtetea al-Hasan.”

150- al-Hasan amesema:

“Kalamu imekauka, makadirio yameshapita na Qadar imeshatimia ili mtu atende kutokamana na Kitabu, kuwasadikisha Mitume, mtu afikie furaha akitenda na akamcha Allaah, na ale khasara yule mwenye kudhulumu na kuvuka mipaka.”

151- al-Hasan amesema kuhusu Aayah:

مَا أَنْشَمْ عَلَيْهِ بِقَاتِنَنَ إِلَّا مَنْ هُوَ صَالِ الْجَحِيمِ

“Hamuwezi kumshawishi [yeyote kutomfuata], isipokuwa yule ambaye [tayari] ataingia Motoni.” (37:161-163)

“Mashaytwaan hawapewi mtihani isipokuwa wale ambao Allaah (‘Azza wa Jall) ameshakadiria wataingia Motoni.”

152- Khaalid bin al-Hidhaa’ amesema:

“al-Hasan alikuwa hazungumzii Qadar pindi nilipotoka nikasafiri. Niliporudi, nikawasikia watu wanasema ya kwamba al-Hasan anasema hili na lile. Nikamwenda na kumwambia: “Ee Abu Sa’iyd! Aadam ameumbwa kwa ajili

ya mbingu au ardhi?" Akasema: "Hili ni swali gani, ee Abu Manaazil?" Nikasema: "Mimi nataka kujua." Akasema: "Ameumbwa kwa ajili ya ardhi." Nikasema: "Unaonaje lau asingekula kwenye ule mti?" Akasema: "Ilikuwa ni jambo la lazima ale kutoka kwenye ule mti, kwa kuwa ameumbwa kwa ajili ya ardhi."

153- al-Hasan amesema:

"Mwenye kukanusha Qadar, amemkana Allaah. Hakika Allaah ('Azza wa Jall) amekadiria viumbe, muda wao wa kueshi, kiwango cha mitihani, misiba na usalama. Mwenye kukanusha Qadar, ameikanusha Qur-aan."

154- Madai ya Qadariyyah juu ya al-Hasan yamebatilika. Wanadai kuwa yeye ndiye Imaam wao, wanawapaka watu mchanga wa machoni na wanamsemea uongo al-Hasan. Wamepotea upotevu wa mbali na wamekula khasara ilio kubwa kabisa.

Mtazamo wa Taabi'uun juu ya Qadar

155- 'Uthmaan al-Battiy amesema:

"Siku moja nilimtembelea Ibn Siriyn. Nikamwambia: "Watu wanasesma nini juu ya Qadar?" Sijui nilivyomjibu. Halafu akachukua udongo mdogo kutoka chini na akasema: "Nitayokwambia hayatozidi hichi. Allaah ('Azza wa Jall) anapomtakia mja kheri, humuwafikisha kumtii na kutendea kazi yale Anayoyeridhia. Yule asiyemtakia hivo, humsimamishia hoja, kisha baada ya hapo anamvugumiza Motoni bila ya kumdhulumu."

156- Ibn 'Awn amesema:

"Hakuna watu ambao Muhammad bin Siyriyn alikuwa akiwabughudhi na kuwachukia kama Qadariyyah hawa."

157- Ibn 'Awn amesema:

"Muhammad bin Siyriyn alikuwa akionelea Ahl-ul-Ahwaa' ndio watu ambao kwa haraka hutumbukia katika kuritadi."

158- Mutwarrif bin 'Abdillaah amesema:

"Nimetazama na kuona mwanadamu yuko mbele ya Mola wake ('Azza wa Jall) na Ibliys. Allaaah akitaka kumlinda, humlinda na akitaka kumwacha, humwacha na akaenda kwa Ibliys."

159- Iyaas bin Mu'aawiyah amesema:

"Sijawahi kujadiliana na Ahl-ul-Ahwaa' kwa kutumia akili isipokuwa Qadariyyah pekee. Nikawaambia wanieleza maana ya dhuluma kwa mujibu wa kiarabu. Wakasema: "Ni mtu kuchukua kisichokuwa chake." Ndipo nikasema: "Ndio, Allaah ('Azza wa Jall) kila kitu ni milki Yake."

160- Zayd bin Aslam amesema kuhusu Aayah:

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونَ

"Sikuumba majini na wanaadamu isipokuwa waniabudu Mimi." (51:56)

"Bi maana yale aliyoumbiwa kwayo mwenye furaha na mla khasara."

161- Zayd bin Aslam amesema:

"Qadar ni uwezo wa Allaah. Yule mwenye kupinga Qadar, amepinga uwezo wa Allaah ('Azza wa Jall)."

162- Muhammad bin Ka'b al-Quradhiy amesema:

"Allaah (Ta'ala) amewataja wale wanaokanusha Qadar na kuwanasibishia hilo katika Qur-aan. Allaah ('Azza wa Jall) amesema:

إِنَّ الْمُجْرِمِينَ فِي ضَلَالٍ وَسُعْرٍ يَوْمَ يُسْبَحُونَ فِي النَّارِ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ دُوْقُوا مَسَ سَقَرَ إِنَّ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدْرٍ

“Hakika wahalifu wamo katika upotofu na wazimu. Siku watakayoburutwa Motoni kifudifudi: “Onjeni mguso wa [Moto wa] Saqar! Hakika Sisi Tumekiumba kila kitu kwa makadirio.”” (54:47-49)

Wao ndio wahalifu.”

163- Ibraahiyim an-Nakhaa’iy amesema:

“Maradhi yote ya dini ni Qadariyyah.”

164- Hishaam bin Sa’d amesema:

“Kulisemwa kuambiwa Naafiy: “Mwanaume huyu anazungumzia Qadar.” Akakunja ngumi vizuri na akampiga usoni mwake.”

165- Abu Sufyaan al-Bazzaaz amesema:

“Abu Ja’far Muhammad bin ‘Aliy aliniuliza: “Wewe unatokea Shaam?” Watu wakamwambia: “Ni katika wafanya kazi wako.” Akamwambia: “Karibu.” Akanirushia mto. Nikasema: “Kuna wenyewe kusema kuwa hakuna Qadar, wengine wanasema kuwa Allaah amekadiria kheri tu pasi na shari, wengine wanasema Allaah amekadiria kheri na baadhi ya wengine husema kuwa kila kilichopo na kilichokuwepo kimeandikwa na kalamu.” Ndipo akasema: “Nimefikiwa na khabari kwamba kwenu kuna watu wanaowapotosha watu na maoni mawili ya kwanza. Ukimuona yejote katika wao anawaswalisha watu, usiswali nyuma yake.” Kisha akanyamaza kidogo. Halafu akasema: “Yeyote atayekufa katika wao, usimswalie. Allaah awalaani! Ni ndugu wa mayahudi.” Nikasema: “Niliswali nyuma yao.” Akasema: “Aliyeswali nyuma yao, basi airudi swalah yake.”

166- Mujaahid amesema kuhusu Aayah:

مَا أَنْتُمْ عَيْنٌ بِقَاتِنِينَ إِلَّا مَنْ هُوَ صَالِحٌ لِجَنِينَ

“Hamuwezi kumshawishi [yeyote kutomfuata], isipokuwa yule ambaye [tayari] ataingia Motoni .” (37:161-163)

“Bi maana isipokuwa wale walioandikiwa kuwa wataingia Motoni.”

167- Mujaahid amesema:

“Qadariyyah ndio waabudu moto wa Ummah huu na mayahudi wake. Wakiwa wagonjwa, msiwatembelee, na wakifa, msishuhudie jeneza zao.”

168- Sayaar na Abu Haashim ar-Rumaaniy amesema:

“Kupinga Qadar ni shirki.”

169- adh-Dhwahhaak amesema kuhusu Aayah:

مَا أَنْتُمْ عَيْنِي بِقَاتِنِينَ إِلَّا مَنْ هُوَ صَالِبُ الْجَحِيمِ

“Hamuwezi kumshawishi [yeyote kutomfuata], isipokuwa yule ambaye [tayari] ataingia Motoni .” (37:161-163)

“Wale ambaa Allaah alitangulia kwa Ujuzi Wake wa milele kukadiria wataingia Motoni.”

170- Artw-ah bin al-Mundhir amesema:

“Nilimweleza Ibn ‘Awn wanayosema wale wanaopinga Qadar. Akasema: “Hawasomi Kitabu cha Allaah (‘Azza wa Jall):

وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ مَا كَانَ لَهُمُ الْخَيْرُ سُبْحَانَ اللَّهِ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ

“Mola wako Anaumba Atakavyo na Anachagua viliyvo bora kabisa. Hawakuwa na khiyari. Utakasifu ni wa Allaah, Ametukuka kwa kuwa juu kabisa kutokana na yale yote wanayomshirikisha!” (28:68)

171- Baqiyah bin al-Waliyd amesema:

“Nilimuuliza Artw-ah bin al-Mundhir kuhusu wale wanaopinga Qadar. Akasema: “Hawaiamini Qur-aan.”

172- Juwayyriyah bin Asmaa’ amesema:

"Nilimsikia 'Aliy bin Zayd akisoma Aayah hii:

فُلَنْ فَلِلَّهِ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ فَلَوْ شَاءَ لَهُدَاكُمْ أَجْمَعِينَ

"Sema: "Allaah pekee ndiye Mwenye hoja ya kukata; na Angelitaka angekuongozeni nyote."'" (06:149)

Kisha akanadi kwa sauti ya juu:

"Hapa yamekatika maoni ya Qadariyyah!"

173- Abu Muhammad al-Ghanawiy amesema:

"Nilimuuliza Hammaad bin Salamah, Hammaad bin Zayd, Yaziyd bin Zariy', Bishr bin al-Mufadhdhwal na al-Mu'tamir bin Sulaymaan juu ya mtu anayesema kuwa anaweza kufanya kile ambacho Allaah hataki. Wote wanasema:

"Ni kafiri mshirikina. Damu yake ni halali kumwagwa."

al-Mu'tamir peke yake ndiye alisema:

"Bora ni mtawala amtaké kutubia."

174- al-Asmaa'iy amesema:

"Mwenye kusema kuwa Allaah haruzuku riziki ya haramu, ni kafiri."

175- Ni wapotevu waliyoje wale wanaopinga Qadar. Lau dalili kusingelikuwa na hoja yoyote dhidi yao isipokuwa maneno Yake ('Azza wa Jall):

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ فَمِنْكُمْ كَافِرٌ وَمِنْكُمْ مُؤْمِنُونَ

"Yeye ndiye Kakuumbeni; basi mionganí mwenu yuko kafiri na mionganí mwenu yuko muumini.",

ingeliwatosha.

176- Abu Hafsw 'Umar bin 'Aliy ameeleza kuwa Mu'aadh bin Mu'aadh ameeleza kuwa 'Amr bin 'Ubayd amesema:

"Ikiwa:

بَئْثُ يَدَا أَيْ لَبِ وَتَبِ

"Imeteketea mikono ya Abu Lahab! Hakika imeteketea!" (111:01)

imeandikwa kwenye Ubao uliohifadhiwa, basi haifai kumlaumu Abu Lahab." Abu Hafsw akasema: "Nikamweleza hayo Wakiy' bin al-Jarraah na akasema: "Anatakiwa kuambiwa kutubia. Asipofanya hivo, ikatwe shingo yake."

Msimamo wa 'Umar bin 'Abdil-'Aziyz kwa Qadariyyah

177- Maalik bin Anas amepokea kutoka kwa ami yake Abu Suhayl bin Maalik aliyesema:

"Siku moja nilitoka na kutembea na 'Umar bin 'Abdil-'Aziyz (Rahimahu Allaah). Akataka maoni yangu juu ya Qadariyyah. Nikasema kuwa wanatakiwia kuambiwa watubie. Ima watubie, au wauawe. Nikasema: "Nami hayo ndio maoni yangu." Maalik akasema: "Mimi pia ndio maoni yangu."

178- 'Amr bin Muhaajir amesema:

"'Umar bin 'Abdil-'Aziyz alifikiwa na khabari kuwa Ghuylaan bin Muslim anakanusha Qadar. Akamtumia mjambe na akamfunga kwa muda. Halafu akamwacha Ghaylaan aingie kwake na kusema: "Ghaylaan, ni nini haya ninayosikia kutoka kwako?" Akasema: "Ndio, ee kiongozi wa waumini. Hakika Allaah ('Azza wa Jall) anasema:

هُلُّ أَنْجَى عَلَى الْإِنْسَانِ حِينَ قِنَ الدَّهْرِ لَمْ يَكُنْ شَيْئاً مَذْكُورًا إِنَّا خَلَقْنَا إِلَيْهِ فَجَعَلْنَاهُ شَيْئاً بَصِيرًا إِنَّا هَدَيْنَاهُ الشَّيْئَيْنِ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا

"Hakika kilimpitia binaadamu kipindi katika zama, ambacho kwamba hakuwa kitu kinachotajwa kabisa. Hakika Sisi Tumemuumba binaadamu kutokana na tone la manii iliyochanganyika kwa ajili ya Kumjaribu, na Tukamfanya ni mwenye kusikia na mwenye kuona. Hakika Sisi Tumemuongoza njia; ima awe ni mwenye kushukuru au mwenye kukufuru." (76:01-03)

‘Umar bin ‘Abdil-‘Aziyyah akamwambia:

“Soma mwishoni mwa Suurah:

وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَن يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ

"Wala nyinyi hamtataka isipokuwa atake Allaah, Mola wa walimwengu wote." (81:29)

Unasemaje, ee Ghaylaan?” Akasema: “Nilikuwa kipofu na umenifanya kuona. Nilikuwa kiziwi na umenifanya kusikia. Nilikuwa nimepotea na umeniongoza.” ‘Umar akasema: “Ee Allaah! Msulubu mja Wako Ghaylaan ikiwa sio mkweli.” Ghaylaan akaacha kuzungumza juu ya Qadar na ‘Umar akamfanya kuwa msimamizi wa hazina Damascus. Pindi ‘Umar alipokufa na ukhalifa ukachukuliwa na Hishaam, akaanza tena kuzungumzia Qadar. Hishaam akamtumia mjumbe amkate mikono yake. Ndipo akapita mwanaume mmoja na inzi akademea mkononi mwake. Akasema: “Ee Ghaylaan! Haya yamepangwa na kukadiriwa.” Ghaylaan akasema: “Ninaapa kwa Allaah hayakupangwa wala kukadiriwa.” Ndipo Hishaam akamtumia mjumbe akamsulubu.”

179- Haakim bin ‘Umair amesema:

“Kulisemwa kuambiwa ‘Umar bin ‘Abdil-‘Aziyyah: “Kuna watu wanaokanusha Qadar.” Akasema: “Wabainishie haki na kuwa mpole kwao ili waweze kurejea katika haki.” Mtu mmoja akasema: “Mbali kabisa, ee kiongozi wa Waumini! Wameshayafanya kuwa ni dini. Wanawaita watu katika hayo.” Ndipo ‘Umar akafaizaika na kusema: “Watu hawa zinastahiki kukatwa ndimi

zao. Kuna nzi iliyoruka kutoka mbinguni mpaka ardhini isipokuwa imekadiriwa?””

180- 'Umar bin 'Abdil-'Aziyz amesema:

“Allaah ('Azza wa Jall) angelitaka viumbe wasimuasi, asingemuumba Ibliys ambaye ndiye kiongozi wa waasi.”

181- Namna hii ndio wanatakiwa kuwa watawala na viongozi wa Waislamu. Ikithibiti kuwa kuna ambaye anapinga Qadar, basi wamuadhibu kwa njia zilizotajwa na wasijali lawama za wenye kulaumu.

182- Hizi ndio hoja zetu kwa Qadariyyah; Kitabu cha Allaah, Sunnah za Mtume Wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam), Sunnah za Maswahabah wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam), Taabi'uun na maimamu wa Waislamu. Tunaacha kujadili na kuzozana juu ya Qadar, kwa kuwa tumekatazwa kufanya hivo. Wanatakiwa kukatwa, kutwezwa na kudhalilishwa. Asiwepo ye yeyote atakayeswali nyuma yao. Asiwepo ye yeyote atakayekubali ushahidi wao. Asiwepo ye yeyote mwenye kuwaozesha wasichana wake. Wakiwa wagonjwa, wasitembelewe. Wakifa, majeneza yao yasihudhuriwe. Sio wajibu kuitikia mialiko na harusi zao. Wakija kwa njia ya kutaka ushauri, washauri na waonyeshe njia iliyonyooka. Wakirejea, himdi zote anastahiki Allaah. Hata hivyo ikiwa wanafanya hivo kwa kutaka kujadili na kuzozana, wapuuze kabisa. Wanatakiwa kufukuzwa na kutahadharishwa nao. Wasizungumzishwe na wala wasitolewe salamu.

183- Ibraahiyim al-Quraashiy amesema:

“Nilikuwa nimekaa na Ibn 'Umar pindi alipoulizwa juu ya Qadar. Akasema: “Ni jambo ambalo Allaah ('Azza wa Jall) hakupenda kuwafichulieni nalo. Hivyo basi, msitake kutoka kwa Allaah ('Azza wa Jall) kitu ambacho Hataki kuwapa.”

184- Wahb bin Munabbih amesema:

"Nimepata kwenye Tawraat: "Mimi ni Allaah, hapana mungu wa haki isipokuwa Allaah. Mimi ndiye Muumba wa viumbi. Nimeumba kheri na shari.""

185- Yuusuf bin Sahl al-Waasiti amesema:

"Nilihiji na kumsikia mtu akisema: "Naitikia wito Wako. Naitikia wito Wako. Shari haitoki Kwako." Nilipofika Makkah nikakutana na Sufyaan na nikamweleza niliyosikia. Hakuzidisha neno zaidi ya kunambia:

فُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ

"Sema: "Najilinda kwa Mola wa mapambazuko." (113:01)

186- Muhammad bin 'Ubayd al-Makkiy amepokea kwamba kulisemwa kuambiwa Ibn 'Abbaas:

"Kuna mwanaume amefika kwetu anapinga Qadar." Ibn 'Abbaas akasema - na wakati huo alikuwa ameshakuwa kipofu -: "Nionyesheni alipo." Kukasemwa: "Utamfanya nini?" Akasema: "Nikimshika, nitavunja pua yake. Nikikamata shingo yake, nitaivunja. Ninaapa kwa Allaah Ambaye nafsi yangu iko mkononi Mwake! Maoni yao mabaya hayatoisha mpaka waseme kuwa Allaah hakukadiria kheri kama wanavyosema kuwa Allaah hakukadiria shari.""

187- Huu ndio mfumo wa wanachuoni; wanaamini kuwa Allaah ('Azza wa Jall) ndiye ambaye amekadiria kheri na shari. Anamwongoza amtakaye na anampoteza amtakaye:

لَا يُسْأَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْأَلُونَ

"Haulizwi kwa yale Anayoyafanya, lakini wao wataulizwa." (21:23)

188- 'Umar bin Muhammad al-'Umariy amesema:

"Kuna mwanaume alikuja kwa Saalim bin 'Abdillaah na kumwambia: "Kuna mwanaume amezini." Saalim akasema: "Amtake Allaah msamaha na atubie Kwake." Mwanaume yule akasema: "Haya yalikuwa yamepangwa na Allaah?" Akasema: "Ndio." Kisha akachukua mchanga kutoka chini, akamrushia usoni mwake na kumwambia: "Nenda!""

189- Mak-huul amesema:

"Ole wako, ee Ghaylaan! Utakufa hali ya kufitinika."

190- Mtu akiuliza juu ya kiongozi wa Qadariyyah, aambiwe: "Allaah ('Azza wa Jall) amewatukuza Waislamu juu ya mfumo wao. Kiongozi wa madhehebu haya machafu alikuwa ni Ma'bad al-Juhaniy Baswrah. Aliraddiwa na Maswahabah na Taabi'uun. Kabla ya hapo alikuwepo mnaswara mmoja 'Iraaq aliyesilimu kisha akarudi kuwa mnaswara tena. al-Awzaa'iyy (Rahimahu Allaah) amesema kuwa Ma'bad alichukua elimu yake kutoka kwake. Kisha Ghaylaan akachukua elimu kutoka kwa Ma'bad.

Tumeshakutajia kisa cha Ghaylaan na jinsi Allaah ('Azza wa Jall) alivyomharakishia udhalilifu wake hapa duniani. Kadhalika tumeshakutajia 'Amr bin 'Ubayd na jinsi wanachuoni walivyomkemea na kumkufurisha. Hawa ndio viongozi wao wachafu na taka.

191- Ibn 'Awn amesema:

"Mtu wa kwanza kupinga Qadar Baswrah alikuwa ni Ma'bad al-Juhaniy na Abu Yuunus al-Answaar."

192- Tambueni - Allaah akurehemuni - ya kwamba Qadariy hasemi: "Ee Allaah! Niwafikishe, nilinde." Anaonelea kuwa Utashi wote uko Kwake. Akitaka atamtii na akitaka atamuasi. Tahadharini na maoni yao wasije wakakufinisheni katika dini yenu.

193- Mu'aadh bin Mu'aadh amesema:

"Mimi na 'Umar bin al-Haytham ar-Raqaashiy tuliswali nyuma ya ar-Rabiy' bin Barrah. 'Umar bin al-Haytham akanieleza kuwa siku nyingine aliswali nyuma yake. Akasema: "Nikakaa chini ili kuomba du'aa. Ndipo ar-Rabiy' akasema: "Pengine wewe ni katika wale wanaosema: "Ee Allaah! Nilinde?" Mu'aadh akasema: "Nikairudi swalah hiyo baada ya miaka ishirini."

194- ar-Rabiy' bin Barrah alikuwa ni Qadariy.

195- Ahmad bin Abiyl-Hawaariy amesema:

"Nilimwambia Abu Sulaymaan ad-Daaraaniy: "Anayetaka ufakhari, basi anyenyekkee." Akanambia: "Ole wako! Kunyenyekkea kwa lipi?" Kunyenyekkea ni kule kutojiona kwa matendo yako. Ni vipi mtu atajiona kwa matendo yake? Matendo ni neema kutoka kwa Allaah. Hivyo mtu anatakiwa kumshukuru Allaah kwayo na kunyenyekkea. Qadariy peke yake ndiye mwenye kujiona kwa matendo yake, kwa kuwa anaonelea kuwa yeye ndiye mwenye kuyafanya. Ni vipi mtu atajiona kwayo ikiwa anaonelea kuwa mwininge ndiye kamfanya kuyafanya?"

196- Mtu Qadariy anatakiwa kuambiwa:

"Wewe ambaye shaytwaan anacheza na wewe! Wewe unayepinga kuwa Allaah ndiye kaumba shari! Je, shaytwaan si ndiye msingi wa shari zote? Si Allaah ndiye kawaumba mashaytwaan na kuwatuma kwa wale Anaowataka kuwapoteza? Dalili yako iko wapi, ee Qadariy? Wewe uliyenyimwa mafanikio! Allaah ('Azza wa Jall) Yeye si ndiye kasema:

وَمَن يَعْشُ عَن ذِكْرِ الرَّحْمَنِ تُفَيَضْ لَهُ شَنَطًا فَهُوَ لَهُ قَرِيرٌ

"Anayejifanya kipofu kwa Ukumbusho wa Mwingi wa Rahmah, Tunamtumia shaytwaan awe ndiye rafiki yake." (43:36)

وَقَيَضْنَا لَهُمْ قُرْنَاءَ فَرَزَّبُوا لَهُمْ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفُهُمْ وَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْقُولُ فِي أُمِّمٍ قَدْ حَلَّتْ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسَانِ إِنَّهُمْ كَانُوا حَاسِرِينَ

"Tuliwawekea marafiki [wa kishaytwaan] wakawapambia yale yaliyo mbele yao na ya nyuma yao na ikawathibitikia kauli katika umati nyangi

zilizokwishapita kabla yao miongoni mwa majini na wanadamu ya kwamba: wao wamekuwa ni wenyewe kukhasirika.”?

Salaf waliamini Uso wa Allaah viyi?

197- Allaah (Jalla wa 'Alaa) amewaumba viumbe kama anavotaka na akawafanya baadhi ya viumbe kuwa ni wenyewe furaha na wengine wenyewe kula khasara.

Kuhusu wala khasara wamemkufuru Allaah na wakaabudu mwingine asiyekuwa Yeye. Wamewaasi Mitume Wake. Wakakanusha Vitabu Vyake. Akawafanya kuwa katika hali hiyo na hivyo wanaadhidiwa ndani ya makaburi yao. Watazuiwa kumuona Mola wao siku ya Qiyaamah. Wataingia Motoni. Wataonja aina mbalimbali ya adhabu. Ni marafiki wa mashaytwaan. Humo watadumu milele.

Wenye furaha ni wale ambao furaha zao tayari zilipangwa na Allaah. Wakamuamini Allaah peke yake. Hawakumshirikisha. Wakayathibitisha maneno yao kwa vitendo vyao. Akawafanya kuwa katika hali hiyo na hivyo wanaburudika ndani ya makaburi yao. Watapata bishara njema siku ya Qiyaamah. Watamuona Mola wao ('Azza wa Jall) kwa macho yao. Baada ya hapo wataingia Peponi. Wataburudishwa kwa neema zake. Watakumbatiwa na wanawake wa Peponi. Watoto wadogo ndio watawahudumikia. Pembezoni mwa Allaah ndio wataishi milele. Watatembelewa na Mola wao ('Azza wa Jall). Wataburudika kwa kuona Uso Wake mtukufu. Watazungumza Naye. Watakirimwi kwa Yeye ('Azza wa Jall) kuwasalimia:

ذلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ

“Hiyo ni fadhila ya Allaah humtunuku Amtakaye, na Allaah ni Mwenye fadhila kubwa.” (57:21)

Ikiwa mjinga, au Jahmiy ambaye shaytwaan anacheza naye, atasema: "Je, hivi kweli waumini watamuona Allaah siku ya Qiyaamah?", ataambiwa: "Ndio, na himdi zote anastahiki Allaah." Ikiwa atasema: "Mimi siamini hayo" aambiwe: "Umemkufuru Allaah Mtukufu." Akisema: "Iko wapi dalili", ataambiwa: "Umeirudi Qur-aan, Sunnah, maoni ya Maswahabah na ya wanachuoni na hivyo umefuata njia isiyokuwa ya waumini. Hapa wewe ni katika wale ambao Allaah amesema juu yao:

وَمَن يُشَاقِّ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدَىٰ وَيَتَّبِعُ عَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ ثُوَلَهُ مَا تَوَلَّ وَنُصْلِهُ جَهَنَّمُ وَسَاءَتْ مَصِيرًا

"Atakayempinga Mtume baada ya kuwa imeshambainikia uongofu na akaifuata njia isiyokuwa ya waumini, Tutamgeuza alikogeukia mwenywewe na tutamuingiza Motoni - ni uovu ulioje mahali pa kuishia." (04:115)

Dalili katika Qur-aan ni:

وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ تَأْخِذُهُ إِلَى رَحِمَةِ نَاطِرٍ

"Kuna nyuso siku hiyo zitanawiri - zikimtzama Mola wake." (75:22-23)

Vilevile Allaah ('Azza wa Jall) amesema kuhusu makafiri watazuiwa kumuona:

كَلَّا إِنَّهُمْ عَنْ رَحْمَمْ يَوْمَئِذٍ لَمْ يَجِدُوْنَ

"Hapana! Hakika wao siku hiyo watawekewa kizuizi [wasimuone] Mola wao." (83:15)

Haya yanathibitisha kuwa waumini watamuona Allaah ('Azza wa Jall) na kwamba wao hawatozuiwa.

Amesema ('Azza wa Jall):

لِلَّذِينَ أَخْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ

"Kwa wale waliofanya mazuri watapata mazuri zaidi - na zaidi." (10:26)

Neno "ziada" imepokelewa kuwa ni kutazama Uso wa Allaah ('Azza wa Jall).

Katika ambayo (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) aliufikishia Ummah wake ni maneno yake:

"Hakika nyinyi mtamuona Mola wenu kwa macho yenu."

Maswahabah wengi (Radhiya Allaahu 'anhum) wameipokea Hadiyth hii kutoka kwake. Wanachuoni wameikubali kama jinsi wamevyokubali Hadiyth kuhusu twahara, swalah, swawm, hajj, Jihaad na ujuzi wa vilivyo halali na haramu. Namna hii ndivyo walivyoyakubali maelezo haya na kusema:

"Waumini watamuona Allaah ('Azza wa Jall)."

Hawana shaka juu ya hilo. Bali wamesema:

"Mwenye kupinga maelezo haya amekufuru."

198- al-Hasan amesema:

"Waabudu wangelijua kuwa hawatomuona Allaah, basi nafsi zao zingeliyayuka kwenye udongo."

199- al-Hasan amesema:

"Allaah ('Azza wa Jall) atajionyesha kwa watu wa Peponi. Pindi watapomuona, watasahau neema za Peponi."

200- Ka'b-ul-Ahbaar amesema:

"Allaah kamwe haitazami Pepo isipokuwa anaiambia: "Uwe mzuri kwa watu wako." Hapo uzuri wake unazidi mpaka watapokuja watu wake. Hawajahi kuwa na 'Iyd duniani, isipokuwa wako sawa na siku watayokusanyika kwenye mabustani ya Peponi. Allaah atajionyesha kwao na watamtazama. Uwapitie upopo mzuri uliyo na miski na manukato. Hawamuombi Mola wao kitu isipokuwa Anawapa."

201- Maalik (Rahimahu Allaah) amesema:

"Watu siku ya Qiyaamah watamtazama Mola wao ('Azza wa Jall) kwa macho yao."

202- al-Fadhwl bin Ziyaad amesema:

"Nilikuwa na Abu 'Abdillaah Ahmad bin Hanbal alipopata khabari ya kwamba kuna mwanaume amesema kuwa Allaah hatoonekana siku ya Qiyaamah. Akakasirika sana na kusema: "Mwenye kusema kuwa Allaah hatoonekana Aakhirah, amekufuru. Laana na ghadhabu za Allaah ziwe juu yake. Si Allaah (Jalla dhikruh) ndiye kasema:

وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ تَأْخِرُهُ إِلَى رَبِّكُمَا نَاطِرَةٌ

"Kuna nyuso siku hiyo zitanawiri - zikimtzama Mola wake." (75:22-23)

كَلَّا إِنَّهُمْ عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَمْحُجُوبُونَ

"Hapana! Hakika wao siku hiyo watawekewa kizuizi [wasimuone] Mola wao." (83:15)

Haya yanathibitisha kuwa waumini watamuona Allaah ('Azza wa Jall).

203- 'Abdullaah bin al-Mubaarak amesema:

"Tunaweza kusimulia yale yanayosemwa na mayahudi na manaswara, lakini hatuwezi kusimulia yale yanayosemwa na Jahmiyyah."

204- Ahmad bin Hanbal amesema:

"Mwenye kusema kuwa Allaah hatoonekana, ni kafiri."

205- al-'Abbaas bin Muhammad ad-Dawriy amesema:

"Nilimsikia Abu 'Ubayd Qaasim bin Sallaam akisema kuhusu Hadiyth juu ya Kuonekana: "Ni kweli. Watu wametunukulia nazo baadhi kwa wengine.""

206- Ka'b al-Quraadhiy amesema kuhusu Aayah:

وُجُوهٌ يَوْمَئِنِ تَأْضِرُهُ إِلَى رَبِّكَ نَاطِرٌ

"Kuna nyuso siku hiyo zitanawiri - zikimtazama Mola wake." (75:22-23)

"Allaah atazing'arisha nyuso zao ili waweze kumtazama."

207- Ibn 'Abbaas amesema kuhusu Aayah:

وُجُوهٌ يَوْمَئِنِ تَأْضِرُهُ إِلَى رَبِّكَ نَاطِرٌ

"Kuna nyuso siku hiyo zitanawiri - zikimtazama Mola wake." (75:22-23)

"Zikimtazama Muumba wake."

208- 'Ikrimah amesema kuhusu Aayah:

وُجُوهٌ يَوْمَئِنِ تَأْضِرُهُ إِلَى رَبِّكَ نَاطِرٌ

"Kuna nyuso siku hiyo zitanawiri - zikimtazama Mola wake." (75:22-23)

"Zikimtazama Mola wake."

209- 'Ikrimah amesema:

"Kulisemwa kuambiwa Ibn 'Abbaas: "Kila atayeingia Peponi atamuona Allaah?" Akasema: "Ndio."

210- Abu Bakr as-Swiddiyq (Radhiya Allaahu 'anh) amesema kuhusu Aayah:

لِلّذِينَ أَحْسَنُوا الْخُلْصَى وَزِيادةً

"Kwa wale waliofanya mazuri watapata mazuri zaidi - na zaidi." (10:26)

"Bi maana kutazama uso wa Allaah ('Azza wa Jall)."

211- Hudhayfah amesema kuhusu Aayah:

لِلّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيادةً

"Kwa wale waliofanya mazuri watapata mazuri zaidi - na zaidi." (10:26)

"Bi maana kutazama uso wa Allaah ('Azza wa Jall)."

212- Kuhusu Sunnah, mimi nitataja yaliyopokelewa na Swahabah kutoka kwa Swahabah tu ili - Allaah (Ta'ala) akitaka - yule mwenye kuzisoma aweze kuzifahamu na kuzihifadhi rahisi.

213- Jariyr bin 'Abdillaah (Radhiya Allaahu 'anh) amesema:

"Siku moja wakati wa mwezi mwandamo tulikuwa kwa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam). Akatazama mbinguni na kusema: "Mtawekwa mbele ya Mola wenu ('Azza wa Jall). Mtamuona kama mnavyouona mwezi huu. Hamtosongamana katika kumuona.""

214- Abu Hurayrah (Radhiya Allaahu 'anh) amesema:

"Walisema: "Ee Mtume wa Allaah! Je, sisi tutamuona Mola wetu ('Azza wa Jall) siku ya Qiyaamah?" Akasema: "Mnasongamana katika kulitazama juu mchana kweupe mbinguni pasi na mawingu?" Wakasema: "Hapana, ee Mtume wa Allaah." Akasema: "Mnasongamana kuutazama mwezi mwandamo mbinguni pasi na mawingu?" Wakasema: "Hapana, ee Mtume wa Allaah." Akasema: "Ninaapa kwa Yule ambaye nafsi yangu iko mkononi Mwake! Hamtosongamana katika kumtazama Mola wenu ('Azza wa Jall) kama ambavyo hamsongamani vilevile katika kutazama kimoja wavyo."

215- Abu Sa'iyd al-Khudriy (Radhiya Allaahu 'anh) amesema:

"Tulisema: "Ee Mtume wa Allaah! Tutamuona Mola wetu ('Azza wa Jall)?" Akasema: "Mnasongamana katika kulitazama juu ikiwa hakuna mawingu?" wakasema: "Hapana." Akasema: "Mnasongamana katika kuutazama mwezi mwandamo mbinguni pasi na mawingu?" Tukasema: "Hapana." Akasema: "Hakika nyinyi hamtosongamana katika kumtazama Mola wenu ('Azza wa Jall) kama ambavyo hamsongamani vilevile katika kutazama kimoja wavyo."

216- Swuhayb ar-Ruumiy (Radhiya Allaahu 'anh) ameeleza kuwa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) amesema:

“Baada ya watu wa Peponi kuingia Peponi, kutanadiwa: “Enyi watu wa Peponi! Hakika Allaah ('Azza wa Jall) kuna kitu aliquahidini ambacho hamjapata.” Waseme: “Ni kipi? Hukuziangaza nyuso zetu? Hukutuokoa kutokamana na Moto? Hukutuingiza Peponi?” Atawatolea pazia na watamwangalia (Tabaarak wa Ta'ala). Ninaapa kwa Allaah hakuna kitu Allaah alichowapa walichokipenda sana kama kumtazama.” Kisha Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) akasoma:

لَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةً

"Kwa wale waliofanya mazuri watapata mazuri zaidi - na zaidi." (10:26)

Kucheka kwa Allaah (Tabaarak wa Ta'ala)

217- Tambueni - Allaah akuwafikisheni katika haki katika maneno na vitendo - ya kwamba Ahl-ul-Haqq wanamsifu Allaah ('Azza wa Jall) vile alivyojisifu Mwenyewe na vile alivyojisifu Mtume Wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) na vile walivyojisifu Maswahabah wake.

Huu ndio mfumo wa wanachuoni ambao wamefuata pasi na kuzua. Hakutakiwi kuulizwa namna. Bali kinachotakiwa ni kujisalimisha Kwake na kuamini kuwa Allaah ('Azza wa Jall) anacheke. Hivyo ndivyo alivyojisifu Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) na walivyojisifu Maswahabah wake (Radhiya Allaahu 'anhum). Hakuna anayepinga haya isipokuwa yule anayekemewa na wanachuoni.

218- Abu Hurayrah ameeleza kuwa Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) amesema:

“Allaah (Ta'ala) anawacheka watu wawili. Mmoja wao amemuua mwenzake na wote wawili wanaingia Peponi. Muuaji amepigana vita katika njia ya

Allaah kisha Allaah ('Azza wa Jall) akamsamehe. Halafu yule muuliwaji akapigana vita katika njia ya Allaah na akafa shahidi."

219- Abu Raziyn al-'Uqayliy ameелеza kuwa Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) amesema:

"Mola wetu ('Azza wa Jall) anacheeka juu ya kukata tamaa waja Wake licha ya mabadiliko Yake yako karibu." Nikasema: "Ee Mtume wa Allaah, anacheeka Mola wetu?" Akasema: "Ndio." Ndipo nikasema: "Basi hatutonyimwa kheri kwa Mola anayecheka."

220- Ibn Mas'uud amesimulia kuwa Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) amesema:

"Hamniulizi kwa nini nacheka? Namcheeka mwanaume ambaye anachekwa na Mola wa walimwengu ('Azza wa Jall) pindi Anapomwambia: "Unanitania?" Ndipo Aseme: "Sikutanii, lakini kila kitu kiko katika ufalme Wangu." Baada ya hapo Amwingize Peponi."

221- Nu'aym bin Hammaar amesema:

"Kuna mwanaume alikuja kwa Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) na kusema: "Ni mashahidi wepi bora?" Akasema: "Ni wale wanaopigana katika safu pasi na kuangaza huku na kule mpaka wakauawa. Hao watakusanywa kwenye Pepo ya juu. Mola Wako ('Azza wa Jall) anawacheka. Akimcheka mja Wake katika tukio fulani, hatofanyiwa hesabu."

222- Ibn Mas'uud amesema:

"Allaah ('Azza wa Jall) anawacheka watu wawili. Mmoja wao ni mwanaume anayeamka usiku ilihali familia yake imelala. Halafu akatawadha na kuswali. Allaah ('Azza wa Jall) anamcheka. Mwingine ni mwanaume anayepambana imara dhidi ya adui baada ya marafiki zake kushinda mpaka Allaah (Ta'alaa) anamtunuku kufa shahidi."

223- Tunaziamini Hadiyth hizi pasi na kuzilizia wala kuzifanyia namna. Wale waliotunukulia Hadiyth hizi ndio hao hao waliotunukulia Hadiyth kuhusu wudhuu', swalah, zakaah, hajj, Jihaad na hukumu zingine zote za

halali na haramu. Wanachuoni wamezikubali kwa njia bora kabisa na hakuna anayezikanusha Hadiyth hizi isipokuwa yule anayefuata madhehebu ya Mu'tazilah. Mwenye kuzikhalifu, akazirudisha au akaziwekea namna, mtuhumuni na tahadharini naye.

Matahadharisho ya Huluuliyyah

224- Hakika mimi nawatadharisha ndugu zangu waumini juu ya madhehebu ya Huluuliyyah. Shaytwaan amecheza nao na hivyo wakaacha mfumo wa wanachuoni na badala yake wakachukua maoni mabaya kabisa yanayoweza kuchukuliwa tu na mtu ambaye ametiwa katika mtihani na mwangamivu.

Wanadai kuwa Allaah ('Azza wa Jall) amekita kwenye kila kitu. Hatimaye maoni yao mabaya yakawafanya kumzungumzia Allaah kwa njia inayokaripiwa na kila mwanachuoni. Maoni yao hayaafikiani na Qur-aan, Sunnah, maneno ya Maswahabah (Radhiya Allaahu 'anhuma) wala maimamu. Kwa vile mimi natakasa utukufu na ukubwa wa Allaah kutokamana na kila lisilofaa, napata uzito wa kutaja matendo yao mabaya. Kama alivyosema Ibn-ul-Mubaarak:

"Tunaweza kusimulia yale yanayosemwa na mayahudi na manaswara, lakini hatuwezi kusimulia yale yanayosemwa na Jahmiyyah."

225- Unapowakemea watu hawa, wanasema kuwa wana dalili juu ya maoni yao katika Qur-aan. Ukiwaliza wana dalili ipi, wanasema kuwa Allaah ('Azza wa Jall) anasema:

مَا يَكُونُ مِنْ جَوْيٍ ثَلَاثَةٌ إِلَّا هُوَ رَاعُوهُمْ وَلَا حَمْسَةٌ إِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ وَلَا أَدْنَى مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْثَرٌ إِلَّا هُوَ مَعْهُمْ أَئِنْ مَا كَانُوا

"Hauwi mnong'ono wa watatu isipokuwa Yeye ni wa nne wao, na wala wa watano isipokuwa Yeye ni wa sita wao; na wala chini kuliko huo na wala zaidi isipokuwa Yeye yuko pamoja nao popote watakapokuwa." (58:07)

هُوَ الْأَوَّلُ وَالآخِرُ

“Yeye ndiye wa Mwanzo na wa Mwisho...”

mpaka Aliposema:

وَمَنْ مَعَكُمْ أَئِنَّ مَا تَعْمَلُونَ بِصَدِيرٍ ﴿١٣﴾ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا كُنْتُمْ

“Naye yuko pamoja nanyi popote mlipo, na Allaah kwa yale yote myatendayo ni Mwenye kuyaona.” (57:03-04)

Wanawadanganya wenyewe kuwasikiliza kwa tafsiri zao za kimakosa na kuifasiri Qur-aan kwa mujibu wa matamanio yao. Kwa hiyo wakapotea wao na wakawapoteza wengine. Mtu mjinga akiwasikia, anafikiria kuwa wamepatia.

Upande mwingine wanachuoni wanasema kuwa Allaah ('Azza wa Jall) yuko juu ya 'Arshi Yake juu ya mbingu Zake. Ujuzi Wake umekizunguka kila kitu kilichoko mbinguni, ardhini na kilichoko baina yavyo. Ana ujuzi wa vya siri na vyenye kuonekana. Ana ujuzi wa utashi na fikira. Anasikia na anaona. Hakika Yeye (Subhaanah) yuko juu ya 'Arshi Yake. Kwake kunapanda matendo ya waja.

226- Endapo mtu atauliza nini maana ya “Hauwi mnong'ono wa watatu isipokuwa Yeye ni wa nne wao, na wala wa watano isipokuwa Yeye ni wa sita wao”, ataambiwa kuwa ni ujuzi Wake ('Azza wa Jall). Allaah yuko juu ya 'Arshi Yake na wakati huo huo elimu Yake ni yenye kuzunguka kila kitu. Hivyo ndivyo walivyoifasiri wanachuoni. Isitoshe mwanzo wa Aayah na mwisho wake unathibitisha kuwa kuwa inahusiana na elimu.

227- Mtu akiuliza hiyo inakuwa vipi, ataambiwa kuwa Allaah amesema:

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ إِلَّا هُوَ رَابِعُهُمْ وَلَا حَمْسَةٌ إِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ وَلَا أَذْنَى مِنْ ذَلِكَ
وَلَا أَكْثَرٌ إِلَّا هُوَ مَعْهُمْ أَئِنَّ مَا كَانُوا

“Je, huoni kuwa Allaah anajua yote yaliyomo mbinguni na ardhini? Hauwi mnong’ono wa watatu isipokuwa Yeye ni wa nne wao, na wala wa watano isipokuwa Yeye ni wa sita wao; na wala chini kuliko huo na wala zaidi isipokuwa Yeye yuko pamoja nao popote watakapokuwa.”

Kisha Akasema:

ثُمَّ يُبَيِّنُهُمْ إِمَّا عَمِلُوا بِيَوْمِ الْقِيَامَةِ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

“Kisha siku ya Qiyaamah Atawajulisha yale waliyoyatenda. Hakika Allaah juu ya kila kitu ni Mjuzi.” (58:07)

Hapa Allaah ameianza Aayah kwa elimu na akaimaliza kwa elimu. Ujuzi wa Allaah (‘Azza wa Jall) ni wenye kukizunguka kila kiumbe na wakati huo huo yuko juu ya ‘Arshi Yake. Haya ndio maoni ya Waislamu.

228- Maalik bin Anas amesema:

“Allaah (‘Azza wa Jall) yuko juu ya ‘Arshi na elimu Yake iko kila mahali. Hakuna mahala ambapo elimu Yake inakosekana.”

229- Khaalid bin Ma’daan amesema:

“Nilimuuliza Sufyaan ath-Thawriy juu ya maneno ya Allaah (‘Azza wa Jall):

وَمَنْ مَعَكُمْ أُنِّي مَا كُنْتُمْ

“Naye yuko pamoja nanyi popote mlipo.”

Akasema: “Ujuzi Wake.”

230- adh-Dhwahhaak amesema kuhusu “Hauwi mnong’ono wa watatu isipokuwa Yeye ni wa nne wao”:

“Yuko juu ya ‘Arshi na elimu Yake iko pamoja nao.”

231- Katika Kitabu cha Allaah ('Azza wa Jall) kuna Aayah zinazothibitisha kuwa Allaah yuko juu ya 'Arshi Yake na elimu Yake imekizunguka kila kiumbe. Allaah ('Azza wa Jall) amesema:

أَمِنْتُمْ مَّنْ فِي السَّمَاوَاتِ أَنْ يَخْسِفَ بِكُمُ الْأَرْضَ فَإِذَا هِيَ تُهُورُ أَمْ أَمِنْتُمْ مَّنْ فِي السَّمَاوَاتِ أَنْ يُؤْسِلَ عَنِّيْكُمْ حَاصِبًا فَسَتَعْلَمُونَ كَيْفَ تَنْذِيرٍ

"Je, mnaweza kujiaminisha Naye, Aliyeko juu mbinguni, kwamba hatokudidimizeni ardhini? Tahamaki hiyo inatikisika! Je, mnaweza kujiaminisha Naye, Aliyeko juu mbinguni, kwamba hatokutumieni juu yenu kimbunga chenye changarawe, basi mtajua vipi maonyo Yangu?" (67:16-17)

إِلَيْهِ يَصْدُعُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ

"Kwake pekee linapanda neno zuri na matendo mema huyapandishi [hadhi]." (35:10)

سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى

"Sabihi Jina la Mola wako, Aliye juu." (87:01)

Amesema kumwambia 'Iysaa ('alayhis-Salaam):

يَا عِيسَىٰ إِنِّي مُتَوَقِّلٌ وَرَافِعٌ إِلَيْكَ

"Ee 'Iysaa! Hakika Mimi ni Nitakuchukua na ni Kukupandisha Kwangu." (03:55)

بَلْ رَبَّهُ اللَّهُ إِلَيْهِ

"Bali Allaah alimnyanya Kwake." (04:158)

لَتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَخْاطَطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا

"Ili mtambue kuwa Allaah juu ya kila kitu ni Muweza na kwamba Allaah amekwishakizunguka kila kitu kwa ujuzi Wake." (65:12)

Allaah yuko juu ya mbingu, na si kila sehemu

232- Abu Hurayrah (Radhiya Allaahu 'anh) ameeleza kuwa Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) amesema:

"Pindi Allaah ('Azza wa Jall) alipohukumu viumbe, akaandika kwenye Kitabu ambacho kipo Kwake juu ya 'Arshi: "Huruma Wangu unashinda ghadhabu Zangu.""

233- Ibn 'Abbaas (Radhiya Allaahu 'anhumaa) amesema:

"Allaah alilingana juu ya 'Arshi Yake kabla ya kuumba kitu. Kitu cha kwanza alichouumba ilikuwa ni kalamu. Akaiamrisha kuandika kila kitachokuwepo mpaka Qiyaamah kisimame."

234- Mapokezi haya yanathibitisha kuwa Allaah yuko juu ya 'Arshi juu ya mbingu. Elimu Yake imekizunguka kila kitu. Anasikia na anaona. Anajua na ni Mjuzi.

235- Miiongoni mwa hoja za Huluuliyyah ambazo kwazo wanawatatiza wajinga, ni manneo ya Allaah:

هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالبَاطِنُ

"Yeye ndiye wa Mwanzo na wa Mwisho; Aliye juu na Aliye karibu." (57:03)

Wanachuoni wameifasiri ifuatavyo:

Yeye ni wa Mwanzo Aliye kabla ya kila uhai na kila mauti.

Yeye ni Mwisho Aliye baada ya viumbe wote.

Aliye Juu ni yule Ambaye yuko juu ya kila kitu, bi maana juu ya mbingu.

Aliye Karibu ni yule Ambaye yuko karibu na kila kitu, bi maana anajua vyote vilivyomo chini ya ardhi.

Kinachothibitisha hayo, ni mwisho mwa Aayah:

إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

“Hakika Allaah juu ya kila kitu ni Mjuzi.” (58:07)

236- Dalili nyingine wanayowatatiza kwayo wajinga, ni maneno ya Allaah:

وَهُوَ اللَّهُ فِي السَّمَاوَاتِ وَفِي الْأَرْضِ

“Naye ndiye Allaah katika mbingu na katika ardhi.” (06:03)

وَهُوَ الَّذِي فِي السَّمَاءِ إِلَهٌ وَفِي الْأَرْضِ إِلَهٌ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْعَلِيمُ

“Yeye ndiye Mungu mbinguni na ndiye Mungu ardhini, Naye ni Mwenye hikmah wa yote, Mjuzi wa yote.” (43:84)

Watu wanaotumia Aayah hizi kama dalili, hakuna jengine wanachotafuta ispokuwa kueneza fitina. Allaah (‘Azza wa Jall) amesema:

فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ رَبِيعٌ فَيَتَبَعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ أَبْيَاعَةُ الْفُتْنَةِ وَأَبْيَاعَةُ ثَأْوِيلِهِ

“Ama wale ambao katika nyoyo zao mna upotovu hufuata zile [Aayah] zisizokuwa wazi ili kutafuta fitnah na kutafuta kuzipotosha [maana yake].” (03:07)

Wanachuoni wameifasiri Aayah hii “Naye ndiye Allaah katika mbingu na katika ardhi; Anajua ya siri yenu na ya dhahiri yenu na Anajua yale mnayoyachuma” kwa njia ifuatayo:

“Allaah (‘Azza wa Jall) yuko juu ya ‘Arshi Yake na elimu Yake ni yenye kuwazunguka viumbe wote. Anazijua siri zenu na yale mnayoyadhihirisha.”

Maneno Yake (‘Azza wa Jall)

وَهُوَ الَّذِي فِي السَّمَاءِ إِلَهٌ وَفِي الْأَرْضِ إِلَهٌ

"Yeye ndiye Mungu mbinguni na ndiye Mungu ardhini."

maana yake ni kwamba Yeye ni Mungu wa wale walioko mbinguni na walioko ardhini. Yeye ni Allaah anayeabudiwa mbinguni na ni Allaah anayeabudiwa ardhini. Hivi ndivyo walivyoifasiri wanachuoni.

237- Qataadah amesema kuhusu

وَهُوَ الَّذِي فِي السَّمَاوَاتِ إِلَهٌ وَفِي الْأَرْضِ إِلَهٌ

"Yeye ndiye Mungu mbinguni na ndiye Mungu ardhini":

"Yeye ndiye Mungu anayeabudiwa mbinguni na ardhini."

238- Yale niliyoyataja na kuyabainisha ni yenyewe kuwatoshha Ahl-ul-Haqq. Nimefanya hivo kwa kuwa nachelea watu wa batili wasije kuingiza batili yao kwenye nyoyo zao. Watu hawa wamemili katika muziki na nyimbo inayoimbwa na vijana wadogo. Wanaburudika kwa kuwaangalia. Hata hivyo hawako radhi kumsikiliza mwanaume mtumzima. Wanarukaruka na kucheza ala za nyimbo. Shaytwaan amewapuliza. Shaywaan anacheza na wale wenye kwenda kinyume na haki. Hawarejei katika matendo yao katika Kitabu, Sunnah, maneno ya Maswahabah (Radhiya Allaahu 'anhuma), wale waliowafuata kwa wema wala maimamu. Wana majanga mabaya kabisa ambayo ni aibu kuyataja hapa. Wanaita haya kuwa ni dini wanayoifuata. Tunaomba ulinzi kwa Allaah kutokamana na hali zao mbaya na tunamuomba Allaah atuongoze katika usawa.

239- Yaziyd bin Haaruun amesema kuhusu Jahmiyyah:

"Ninaapa kwa Allaah kwamba ni mazanadiki. Laana ya Allaah iwe juu yao."

Allaah alimzungumzisha Muusa maneno ya kikweli

240- Mtu mwenye kudai kuwa ni Muislamu kisha akasema kuwa Allaah

('Azza wa Jall) hakumzungumzisha Muusa, unatakiwa kutambua kuwa ni kafiri. Mtu huyu anatakiwa kuambiwa atubie. Asipofanye hivo, auawe.

241- Mtu akisema "Kwa nini?", ataambiwa ameirudisha Qur-aan, Sunnah na maafikiano ya wanachuoni na amepinda kutoka katika njia iliyonyooka.

242- Kuhusu dalili katika Qur-aan, Allaah ('Azza wa Jall) anasema:

وَكَلَمَ اللَّهُ مُوسَىٰ تَكْلِيمًا

"Na bila shaka Allaah alimzungumzisha Muusa maneno kikweli." (04:164)

وَلَمَّا جَاءَ مُوسَىٰ لِمِيقَاتِنَا وَكَلَمَ رَبُّهُ

"Na pindi Muusa alipokuja katika miadi Yetu na Mola wake akamzungumzisha." (07:143)

يَا مُوسَىٰ إِنِّي أَصْطَفْتُكَ عَلَى النَّاسِ بِرِسَالَاتِي وَبِكَلَامِي

"Ee Muusa! Hakika Mimi Nimekuteua juu ya watu kwa ujumbe Wangu na maneno Yangu." (07:144)

فَلَمَّا أَتَاهَا نُودِي يَا مُوسَىٰ إِنِّي أَنَا رَبُّكَ فَأَخْلَعَ نَعَيْنَكَ إِنَّكَ بِالْوَادِ الْمُقْدَسِ طُوِي وَأَنَا احْتَرُثُكَ فَأَسْتَمِعُ لِمَا يُوْحَى إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا
فَاعْبُدْنِي وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي

"Basi alipoufikia, aliitwa: "Ee Muusa! Hakika Mimi ni Mola wako, kwa hiyo vua viatu vyako, kwani wewe uko katika bonde takatifu la Twuwa. Hakika mimi ni Allaah, hapana mungu wa haki isipokuwa Mimi, basi niabudu na simamisha swalah kwa kunidhukuru!" (20:11-14)

243- Mwenye kudai kuwa Allaah hakumzungumzisha Muusa, ameirudi Qur-aan na amekufuru.

244- Mtu akisema kuwa Allaah aliumba maneno kwenye mti na yakamzungumzisha Muusa, ataambiwa kuwa hii ndio kufuru, kwa kuwa anamaanisha kuwa maneno ya Allaah yameumbwa. Allaah ametakasika

kutokamana na hayo. Isitoshe maoni haya yanapeleke ya kwamba kiumbe anadai uungu. Kusema namna hii ni kubaya na upumbavu mkubwa kabisa.

245- Tutamwambia vilevile: Ee zandiki! Inajuzu kwa asiyekuwa Allaah kusema "Mimi ndiye Allaah?" Tunaomba kinga kwa Allaah kutokamana na kwamba mtu huyu ni Muislamu! Mtu huyu ni kafiri ambaye anatakiwa kuambiwa kutubia. Ima atubie kutokamana na maoni yake mabaya au mtawala amuue. Ikiwa hakuuawa na wala hakuambiwa kutubia na wakati huo huo akawa anajua kuwa ana maoni haya machafu, anatakiwa kususwa. Haitakiwi kumzungumzisha, kumsalimia wala kuswali nyuma yake. Mtu asikubali ushahidi wake wala Waislamu wazimuizeshe ndugu zao.

246- Abu Twaalib amesema:

"Nilimsikia Ahmad bin Hanbal anaulizwa swali kuhusu mtu ambaye anasema kuwa Allaah hakumzungumzisha Muusa. Akasema: "Anatakiwa kuambiwa kutubia. Asipofanya hivo, ikatwe shingo yake. Nilimsikia 'Abdur-Rahmaan bin Mahdiy akiulizwa swali hilo hilo. Akajibu: "Ni kafiri na anatakiwa kuambiwa kutubia. Asipofanya hivo, ikatwe shingo yake.""

247- Ahmad amesema:

"'Abdur-Rahmaan bin Mahdiy amesema: "Mwenye kusema kuwa Allaah hakumzungumzisha Muusa anatakiwa kuambiwa kutubia. Asipofanya hivo, anatakiwa kuuawa."

248- Abu Hurayrah (Radhiya Allaahu 'anh) ameeleza kuwa amemsikia Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) akisema:

"Siku moja Aadam alihojiana na Muusa. Muusa akasema: "Aadam, wewe ndiye baba yetu. Wewe ndiye umetufanya tukatolewa Peponi." Ndipo Aadam akamwambia: "Wewe ndiye Muusa uliyeteuliwa na Allaah kwa ujumbe na maneno Yake, akakuandikia Tawraat kwa mkono Wake na akakuandikia nayo na kukusomea nayo? Hukupata hayo katika Kitabu cha Allaah kwamba Allaah alikuwa ameshayakadiria hayo kwangu miaka arubaini kabla ya kuniumba?" Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) akasema: "Aadam akamshinda Muusa. Aadam akamshinda Muusa."

249- Ibn 'Abbaas amesema kuhusu Aayah

فَتَنَقَّىٰ آدُمُ مِنْ زَوْجِهِ

"**Kisha Aadam akapokea maneno kutoka kwa Mola wake**":

"Akasema: "Ee Mola, hukuniumba kwa mkono Wako?" Akasema: "Ndio." Akasema: "Ee Mola, hukunipulizia roho Yako?" Akasema: "Ndio." Akasema: "Ee Mola, hukunitangulizia huruma Wako kabla ya ghadhabu Zako?" Akasema: "Ndio." Akasema: "Ee Mola, hukuniacha nikaishi Peponi?" Akasema: "Ndio." Akasema: "Ee Mola, nikitubu na kutengemaa nitarudi Peponi?" Akasema: "Ndio."

250- Ibn 'Umar (Radhiya Allaahu 'anhumaa) amesema:

"Allaah ('Azza wa Jall) aliumba vitu vine kwa mkono Wake; Aadam ('alayhis-Salaam), 'Arshi, kalamu na Pepo. Halafu akaviambia viumbe vyengine vyote: "Kuwa! - na vikawa."

Allaah anashuka katika mbingu ya chini kabisa kila usiku

251- Ni wajibu kuamini hili. Haijuzu kwa Musilamu aliye na busara kuuliza namna inavyokuwa. Hakuna anayetilia shaka hili isipokuwa Mu'tazilah.

252- Watu wa haki wanasema kuwa ni wajibu kuamini hili pasi na kuliulizia namna. Imesihi kupokelewa kutoka kwa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) aliyesema kuwa Allaah hushuka katika mbingu ya dunia kila usiku. Waliotunukulia maelezo haya ndio hao hao waliotunukulia maelezo kuhusu ya halali na ya haramu, swalah, zakaah, swawm, hajj na Jihaad. Kama ambavyo wanachuoni wameyapokea haya kutoka kwao, vilevile wamepokea maelezo mengine. Wakasema:

"Mwenye kuyapinga ni mpotevu na ni khabithi."

Wanajitenga naye mbali na wanatahadharisha naye.

253- 'Abbaad bin al-A'waam amesema:

"Shariyk alitujia Waasitw. Tukamwambia: "Sisi tuna watu wanaozipinga hizi Hadiyth "Allaah ('Azza wa Jall) hushuka katika mbingu ya chini" na mfano wake. Ndipo Shariyk akasema: "Waliotunukulia Hadiyth hizi si wengine isipokuwa ni wale wale waliotunukulia Hadiyth kuhusu swalah, swawm, zakaah na hajj. Hatukumjua Allaah ('Azza wa Jall) isipokuwa kupertia Hadiyth hizi.""

254- ash-Shaafi'iyy amesema:

"Kuhusu Sunnah za Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) si vinginevyo isipokuwa ni lazima kuzifuata kujengea ya kwamba Allaah ('Azza wa Jall) ndiye kazifaradhisha. Ama kuulizia namna katika kitu kilicholetwa na Sunnah, ni jambo ambalo halifai kwa ambaye ni msomi - na Allaah ndiye anajua zaidi."

255- Ishaaq bin Mansuur amesema:

"Nilimwambia Ahmad: "Allaah si anashuka katika mbingu ya dunia kila usiku pindi kunapobaki theluthi ya mwisho ya usiku." Wewe sunafuata Hadiyth hizi na kwamba watu wa Peponi watamuona Allaah?" Ahmad akasema: "Zote ni Swahiyh." Ishaaq akasema: "Zote ni Swahiyh na hakuna anayezirudisha isipokuwa mtu wa Bid'ah na mpumbavu."

256- Abu Hurayrah (Radhiya Allaahu 'anh) ameeleza kuwa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) amesema:

"Mola wetu hushuka katika mbingu ya chini kabisa kila usiku pindi kunapobaki theluthi ya mwisho ya usiku na kusema: "Ni nani mwenye kuniomba nimuitikie? Ni nani mwenye kuniomba nimpe? Ni nani mwenye kunitaka msamaha nimsamehe?""

257- az-Zuhriy amesema:

“Tumefikiwa na khabari kwamba wajuzi walikuwa wakisema: “Uokovu unapatikana katika kufuata Sunnah.””

Allaah alimuumba Aadam kwa sura Yake

258- Abu Hurayrah (Radhiya Allaahu ‘anh) amesimulia kuwa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu ‘alayhi wa sallam) amesema:

“Mtu atapompiga mwingine basi aepeuke uso. Hakika Allaah (Ta’ala) alimuumba Aadam kwa sura Yake.”

259- Abu Hurayrah amesema:

“Allaah (‘Azza wa Jall) alimuumba Aadam kwa sura Yake.”

260- Haya ni mapokezi ambayo ni wajibu kwa Muislamu kuyaamini na wala haitakiwi kusema: “Vipi?” au “Kwa nini?”. Linalopasa ni kujisalimisha nayo na kuyathibitisha na kutoyapekua. Hivi ndivyo walivyosema maimamu waliotangulia.

261- Abu Bakr al-Marwaziy amesema:

“Nilimuuliza Abu ‘Abdillaah Ahmad bin Hanbal (Rahimahu Allaah) kuhusu Hadiyth zinazohusiana na majina na sifa za Allaah – kama mfano wa Kuonekana na kisa cha ‘Arshi – ambazo zinapingwa na Jahmiyyah. Akasema: “Wanachuoni wamezikubali. Maelezo yanatakiwa kukubaliwa kama yalivyokuja.””

262- Abu Bakr al-Marwaziy amesema:

“Abu Bakr bin Abiy Shaybah na ‘Uthmaan bin Abiy Shaybah walimwomba Ahmad bin Hanbal idhini ya kusimulia Hadiyth hizi zinazokanushwa na Jahmiyyah. Akasema: “Zifikisheni! Kwani hakika wanachuoni wamezipokea kwa kuzikubali.””

263- Nilimsikia Abu 'Abdillaah az-Zubayriy akiulizwa kuhusu maana ya Hadiyth hii. Akasema: "Tunaziamini imani ya kweli pasi na kuziulizia namna. Lakini tunakoma pale walipokoma. Kwa hiyo tunasema katika suala hili yale yaliyosemwa na mapokezi haya."

Vidole vya Allaah

264- 'Abdullaah bin 'Amr (Radhiya Allaahu 'anh) amesimulia kuwa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) amesema:

"Hakika nyoyo za waja ziko baina ya Vidole viwili katika Vidole vya Allaah."

265- Bishr bin al-Haarith amesema:

"Jahmiyyah wanakabiliana na Hadiyth hizi kwa jeuri."

266- 'Abdullaah bin Mas'uud ameeleza kuwa kuna mwanaume alikuja kwa Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) na kusema:

"Ee Abul-Qaasim! Hakika Allaah siku ya Qiyaamah atawabeba viumbe [wote] kwenye Kidole, mbingu kwenye Kidole, ardhi kwenye Kidole, bahari kwenye Kidole na nyota kwenye Kidole." Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) akaanza kucheka alama ya kumsadikisha mpaka magego yake yakaonekana na ndipo Allaah ('Azza wa Jall) akateremsha:

وَمَا قَدَرُوا اللَّهُ حَقّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جُمِيعاً قَبْصَتُهُ يَوْمُ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَاوَاتُ مُطْرُبَاتٍ بِيَمِينِهِ

"Hawajamuadhimisha Allaah ukweli ipasavyo! Ilihali ardhi yote ni mkamato Wake siku ya Qiyaamah na mbingu zitakunjwa kwenye Mkono Wake wa kulia." (39:67)

267- Yahyaa bin Sa'iyd amesema:

"Hapo Fudhwayl bin 'Iyaadhw ameongeza kutoka kwa Mansuur, kutoka kwa Ibraahiyim kutoka kwa 'Abiydah, kutoka kwa 'Abdullaah aliyesema:

“Akacheka ikiwa ni alama ya kumsadikisha.””

268- Abu Hurayrah (Radhiya Allaahu ‘anh) amesimulia kuwa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu ‘alayhi wa sallam) amesema:

“Siku ya Qiyaamah Allaah (‘Azza wa Jall) atazikamata ardhi. Mbingu zitakunjwa Mkononi Mwake wa kulia. Halafu aseme: “Mimi ndiye Mfalme! Wapo wapi wafalme wa ardhini?””

269- Abu Hurayrah (Radhiya Allaahu ‘anh) ameeleza kuwa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu ‘alayhi wa sallam) amesema:

“Hakuna yeote anayetoa swadaqah ilio nzuri – na Allaah (‘Azza wa Jall) hakubali isipokuwa kilicho kizuri tu – isipokuwa Mwingi wa rehema (Tabarak wa Ta’ala) huichukua kwa Mkono Wake wa kulia, hata kama itakuwa tende moja. Kisha inakuzwa kwenye Kitanga cha Mkono wa Mwingi wa rehema mpaka inakuwa kubwa kama mlima.”

Mikono yote miwili ya Allaah ni ya kulia

270- Ibn ‘Umar (Radhiya Allaahu ‘anhuma) amesimulia kuwa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu ‘alayhi wa sallam) amesema:

“Kitu cha kwanza Allaah (‘Azza wa Jall) kuumba ilikuwa ni kalamu. Akaichukua kwa Mkono Wake wa kuume – na Mikono Yake yote miwili ni ya kuume – akaandika [kuwepo kwa] dunia, matendo yatayokuwepo ndani yake, mazuri na mabaya, kilichorutubika na kikavu.”

271- ‘Abdullaah bin ‘Amr (Radhiya Allaahu ‘anh) amesimulia kuwa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu ‘alayhi wa sallam) amesema:

“Waadilifu siku ya Qiyaamah watakuwa kwenye minbari za nuru pembezoni mwa Mkono wa kulia wa Allaah (‘Azza wa Jall) – na Mikono Yake yote miwili ni ya kuliani.”

272- ‘Abdullaah bin Salaam (Radhiya Allaahu ‘anh) amesema katika Hadiyth yake ndefu:

“Kisha Akasema: “Ee Aadam, chagua!” Akasema: “Ee Mola, nachagua Mkono Wako wa kulia na Mikono Yako yote miwili ni ya kulia.” Akaunyoosha na humo akaona kizazi chake cha watu wa Peponi. Akasema: “Ee Mola, ni kina nani?” Akasema: “Ni kizazi chako cha watu wa Peponi nimepanga kuumba mpaka siku ya Qiyaamah.””

Allaah amemuumba Aadam kwa Mkono Wake

273- Abu Hurayrah (Radhiya Allaahu ‘anh) ameeleza kuwa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu ‘alayhi wa sallam) amesema:

“Allaah (‘Azza wa Jall) amemuumba Aadam (‘alayhis-Salaam) kwa Mkono Wake siku ya iijumaa. Akampulizia kutoka kwenye roho Yake na akawaamrisha Malaika kumsujudia.”

274- Jahmiyyah wanaopinga kuwa Allaah (‘Azza wa Jall) hakumuumba Aadam kwa mkono Wake wanatakiwa kuambiwa:

“Nyinyi mmeikufuru Qur-aan. Mmeirudisha Sunnah na mmeukhalifu Ummah.”

275- Kuhusu Qur-aan, pindi Allaah (‘Azza wa Jall) alipomuumba Aadam aliwaamrisha Malaika wamsujudie. Wote wakamsujudia isipokuwa Ibliys. Allaah (‘Azza wa Jall) amesema juu yake:

يَا إِبْرَيْسُ مَا مَنَعَكَ أَنْ تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِيَدِيٍّ أَسْتَكْبِرُتَ أَمْ كُنْتَ مِنَ الْغَالِينَ

“Ee Ibliys! Nini kilichokuzuia usimsujudie Niliyemuumba kwa Mikono Yangu [miwili]? Je, umetakabari au umekuwa miongoni mwa waliojikweza?” (38:75)

276- Ibliys akamuonea wivu Aadam kwa kuwa Allaah amemuumba kwa Mikono Yake tofauti na yeye.

277- Pindi Muusa alipokutana na Aadam na wakaanza kujadili, Muusa alimwambia Aadam:

“Aadam, wewe ndiye baba yetu. Allaah amemuumba kwa Mkono Wake, akakupulizia roho kutoka Kwake na akawaamrisha Malaika wakusujudie.”

Hapa Muusa akajadili kwa sifa ambayo Allaah amemfanya Aadam kuwa maalum kwayo tofauti na wengine wote. Mwenye kupinga haya ni kafiri. Kisha Aadam naye akamhoji na kusema:

“Wewe ndiye Muusa uliyeteuliwa na Allaah kwa ujumbe na maneno Yake, akakuandikia Tawraat kwa mkono Wake na akakuandikia nayo na kukusomea nayo?”

278- Abu Hurayrah (Radhiya Allaahu ‘anh) ameeleza kuwa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu ‘alayhi wa sallam) amesema:

“Aadam na Muusa walihojiana. Muusa akamwambia: “Ee Aadam, wewe ndiye ambaye Allaah kakuumba kwa Mkono Wake, akakupulizia roho kutoka Kwake, akawaamrisha Malaika kukusujudia na akakuacha kuishi Peponi.”

279- Hoja ya Muusa kwa Aadam ilikuwa kwamba Allaah alimuumba kwa Mkono Wake. Upande wa pili hoja ya Aadam kwa Muusa ilikuwa kwamba Allaah alimuandikia Tawraat kwa Mkono Wake.

280- Ibn ‘Abbaas (Radhiya Allaahu ‘anhumaa) amesema:

“Allaah (‘Azza wa Jall) alimteua Ibraahiyim kwa Mapenzi ya kupitiliza, Muusa kwa Maneno na Muhammad kwa Kuonekana – swalah na salaam ziwe juu yao wote.”

Uombezi siku ya Qiyaamah

281- Tambueni – Allaah akurehemuni – ya kwamba anayekanusha Uombezi anadai kuwa ambaye ataingia Motoni kamwe hatotoka ndani yake. Hii ni ‘Aqiydah ya Mu’tazilah. Wanakanusha Uombezi na mambo mengine yaliyothibiti katika Kitabu cha Allaah (‘Azza wa Jall), Sunnah za Mtume wa

Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) na Sunnah za Maswahabah wake, waliowafuata kwa wema na maneno ya wanachuoni. Mu'tazilah wanakwenda kinyume na haya yote. Hawajali Sunnah za Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) wala za Maswahabah wake. Badala yake wanafuata Aayah za Qur-aan zisizokuwa wazi na yale yenye kuafikiana na akili yao. Huu sio mfumo wa Waislamu. Huu ni mfumo wa wale waliopinda kutoka katika njia iliyonyooka na wakachezewa na shaytaan.

282- Allaah ('Azza wa Jall) ametutahadharisha na sifa hii. Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) vilevile ametutahadharisha na maimamu pia wametutahadharisha nao.

283- Ama kuhusu maneno ya Allaah amesema:

فَأَمَّا الَّذِينَ يُنْهَا فُلُوجُهُمْ رَبِيعٌ فَيَسْتَعْوِدُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْيَاعَةُ الْفِتْنَةِ وَابْيَاعَةُ تَأْوِيلِهِ

"Ama wale ambao katika nyoyo zao mna upotovu hufuata zile [Aayah] zisizokuwa wazi ili kutafuta fitnah na kutafuta kuzipotosha [maana yake]." (03:07)

284- 'Aaishah (Radhiya Allaahu 'anhaa) ameeleza kuwa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) alisoma: "fa ama lahina...taawilih." Halafu akasema:

"Mkiwaona wale wanaozozana juu yake, basi hao ndio wale ambao Allaah ('Azza wa Jall) alikuwa anamaanisha. Hivyo tahadharini nao."

285- 'Umar bin al-Khattaab (Radhiya Allaahu anh) amesema:

"Kuna watu wanaojadili kwa kutumia Aayah za Qur-aan zisizokuwa wazi. Jadilianeni nao kwa Sunnah. Hakika watu wa Sunnah ni wajuzi zaidi wa Kitabu cha Allaah ('Azza wa Jall)."

286- Yaziyd al-Faqiyr amesema:

"Tulikuwa Makkah na nilikuwa na ndugu yangu akiitwa Twalq bin Habiyb. Wakati huo tulikuwa tukifuata maoni ya Khawaarij. Tukapata khabari kuwa Jaabir bin 'Abdillaah al-Answaariy amefika. Tukamwendea na kusema: "Tumesikia kuwa una kitu kuhusu Uombezi kinachoenda kinyume na maneno ya Allaah ('Azza wa Jall)." Akatutazama na kusema: "Nyinyi ni watu wa 'Iraaq?" Tukasema: "Ndio." Akaanza kutabasamu. Kisha akasema: "Mnapata wapi katika Kitabu cha Allaah ('Azza wa Jall)?" Tukasema: "Mola wetu anasema:

رَبَّنَا إِنَّا مَنْ تُدْخِلَ النَّارَ فَقَدْ أُخْزِيَهُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنصَارٍ

"Mola wetu, Umuingizaye Motoni hakika Umehimi na madhalimu hawana yeote mwenye kuwanusuru." (03:192)

بُرِيدُونَ أَنْ يَخْرُجُوا مِنَ النَّارِ وَمَا هُمْ بِخَارِجٍ مِنْهَا

"Watataka kutoka katika Motoni, lakini wao si wenye kutoka humo." (05:37)

كُلُّمَا أَرَادُوا أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا أُعِيدُوا فِيهَا

"Kila watakajoribu kutaka kutoka humo, watarudishwa." (32:20)

Ndipo akasema: "Hivi nyinyi ni wajuzi zaidi juu ya Kitabu cha Allaah ('Azza wa Jall) kuliko mimi?" Tukasema: "Wewe ni mjuzi zaidi." Akasema: "Ninaapa kwa Allaah nilishuhudia wakati zilipoteremshwa kwa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam). Kadhalika nimeshuhudia tafsiri yake kutoka kwa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam). Uombezi upo katika Kitabu cha Allaah ('Azza wa Jall) kwa yule aliye na akili." Tukasema: "Uombezi uko wapi?" Akasema: "Katika Suurah "al-Mudaththir".." Halafu akatusomea:

مَا سَلَكَكُمْ فِي سَفَرٍ قَالُوا مَنْ أَنْتُ مِنَ الْمُصَلِّيِّنَ وَمَنْ أَنْتُ نُطْعِمُ الْمِسْكِينَ وَمَنْ أَنْتُ مُخْرِضُ مَعَ الْحَاضِرِينَ وَمَنْ أَنْتُ نُكَذِّبُ بِيَوْمِ الدِّينِ حَتَّىٰ أَنَا الْيَقِينُ فَمَا تَنَعَّثُهُمْ شَفَاعَةُ الشَّافِعِينَ

"Ni kitu gani kilichokuingizeni Motoni?" Watasema: "Hatukuwa mionganini mwa wenyewe kuswali na wala hatukuwa tunawalisha masikini na tulikuwa tunafanya upuuzi pamoja na wenyewe kufanya upuuzi na tulikuwa tunaikadhibisha siku ya Malipo - mpaka yakini ikatufikia." Basi hautowafaa uombezi wowote wa waombezi." (74:42-48)

Mnaona kuwa itawafaa tu wale wasiomshirikisha Allaah na chochote."

287- Yule mwenye kukadhibisha Uombezi amekosea kosa kubwa katika kufahamu makosa. Kwa hiyo akawa ameiacha Qur-aan na Sunnah. Hilo ni kwa sababu ametegemea Aayah zinazowahusu makafiri. Allaah ('Azza wa Jall) amesema kuwa makafiri watadumishwa Motoni milele. Halafu wakaja wakanushaji hawa na kusema kuwa zinawahusu wapwekeshaji. Hawakujali yaliyosemwa na Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) juu ya Uombezi na kwamba unawahusu waliotenda madhambi makubwa. Qur-aan pia inathibitisha hivi. Hivyo watu hawa kwa jumla wakawa wameacha yale waliyomo waumini na hivyo wakafuata njia isiyokuwa ya Waumini. Allaah ('Azza wa Jall) amesema:

وَمَنْ يُشَاقِقُ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدَىٰ وَيَتَبَعُ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ ثُوَلَةً مَا تَوَلَّٰ وَنُصْلِهُ جَهَنَّمُ ۚ وَسَاءَتْ مَصِيرًا

"Atakayempinga Mtume baada ya kuwa imeshambainikia uongofu na akaifuata njia isiyokuwa ya waumini, Tutamgeuza alikogeukia mwenywewe na tutamuingiza Motoni - ni uovu ulioje mahali pa kuishia." (04:115)

288- Kila yule anayekanusha Sunnah za Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) na Maswahabah wake ni katika wale waliopingana na Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) na wakamuasi. Kadhalika wamemuasi Allaah ('Azza wa Jall) kwa kuziacha Sunnah za Mtume Wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam). Lau zandiki huyu angelikuwa na kitu katika uelewa na inswafu juu ya nafsi yake, basi angelitambua kuwa hukumu za Allaah ('Azza wa Jall) na yale yote waja wanaabudu kwayo yanachukuliwa kutoka katika Qur-aan na Sunnah.

289- Ibn 'Abbaas (Radhiya Allaahu 'anhuma) amesema kuhusu Aayah

رُبَّمَا يَوْمٌ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ كَانُوا مُسْلِمِينَ

“Huenda wakatamani wale waliokufuru lau wangelikuwa Waislamu”:

“Rehemna na uombezi vitaendelea kufanya kazi mpaka kusemwe: “Waislamu wote waingie Peponi”. Hapo ndipo makafiri watatamani lau wangelikuwa Waislamu.”

290- Imebatilika hoja ya wenyewe kupinga Uombezi. Ole wao wasipotubia! Imepokelewa kuwa Anas bin Maalik (Radhiya Allaahu ‘anh) amesema:

“Mwenye kupinga Uombezi hatoupata.”

Hodhi

291- Thawbaan, mtumishi wa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu ‘alayhi wa sallam), ameeleza kuwa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu ‘alayhi wa sallam) amesema:

“Mimi nitakuwa kwenye Hodhi yangu siku ya Qiyaamah.” Ndipo wakamuuliza Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu ‘alayhi wa sallam) juu ya ukubwa wa Hodhi hiyo. Akasema: “Inatoka sehemu yangu hapa mpaka ‘Ammaan.” Sa’iyd amesema: “Ni mwendo wa kwenda mwezi.” Kisha wakamuuliza kinywaji chake. Akasema: “Ni meupe zaidi kulio maziwa na matamu zaidi kushinda asali. Mifereji yake miwili inatoka Peponi. Mmoja wake ni wa fedha na mwingine ni wa dhahabu.”

292- Thawbaan ameeleza kuwa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu ‘alayhi wa sallam) alitaja Hodhi yake. Ndipo akaambiwa:

“Ee Mtume wa Allaah! Ni kina nani wa kwanza watakaoiendea?” Akasema: “Ni mafakiri wa Muhaajirun. Nywele zao zimekaa timtim na nguo zao chafu. Hawafunguliwi milango na wala hawawaoi wanawake walioneemeka.”

293- Anas bin Maalik (Radhiya Allaahu ‘anh) ameeleza kuwa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu ‘alayhi wa sallam) amesema:

“Umbali kati ya upande mmoja wa hodhi yangu hadi mwininge ni kama kati ya Swanaa’ na al-Madiynah na kati ya al-Madiynah na ‘Ammaan.”

294- Abu Dharr ameелеza ya kwamba alimuuliza Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu ‘alayhi wa sallam) kuhusu makopo ya Hodhi. Akasema (Swalla Allaahu ‘alayhi wa sallam):

“Ninaapa kwa Ambaye nafsi ya Muhammad iko Mkononi Mwake! Idadi ya makopo yake ni mengi kuliko nyota za mbinguni na sayari katika usiku wa giza. Atayekunyuwa kwenye makopo hayo ya Peponi, basi hatopatwa na kiu kamwe. Upana wake ni kama urefu wake, ni kama mwendo wa kati ya ‘Ammaan na Aylah. Mifereji miwili ya Peponi inatiririka ndani yake. Maji yake ni meupe zaidi kuliko maziwa na matamu zaidi kuliko asali.”

295- Anas bin Maalik (Radhiya Allaahu ‘anh) amesema:

“Nilimtembelea Ibn Ziyaad na kukuta wanazungumzia Hodhi. Waliponiona, wakasema: “Anas amekuja. Ee Anas, unasemaje juu ya Hodhi?” Nikasema: “Ninaapa kwa Allaah sikuhisi kuwa naishi mpaka nilipoona watu kama nyinyi. Mnatilia shaka Hodhi? Nimewaacha wanawake watuwazima al-Madiynah na hakuna yejote katika wao anayeswali isipokuwa anamuomba Allaah (‘Azza wa Jall) apate kunywa kwenye Hodhi ya Muhammad (Swalla Allaahu ‘alayhi wa sallam).”

296- Huoni namna ambavyo Anas bin Maalik (Radhiya Allaahu ‘anh) alivyowashangaa kwa kutilia kwao shaka Hodhi? Kwa mujibu wake anaona kuwa watu wote wanatakiwa kuiamini. Hata wanawake wazee walikuwa wakimuomba Allaah (‘Azza wa Jall) wapate kunywa kwenye Hodhi ya Muhammad (Swalla Allaahu ‘alayhi wa sallam).

Tunamuomba Allaah kinga dhidi yale wasioamini Hodhi na wanaikadhibisha.

Adhabu ya ndani ya kaburi na uhakika wake

297- al-Baraa' bin 'Aazib (Radhiya Allaahu 'anh) amesema kuhusu Aayah

يُتَبَّعُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقُوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ

"Allaah huwathibitisha wale walioamini kwa kauli thabiti katika uhai wa dunia na huko Aakhirah." (14:27)

"Aayah hii imeteremshwa juu ya adhabu ya kaburi."

298- 'Aaishah (Radhiya Allaahu 'anhaa) amesema:

"Kuna mwanamke wa kiyahudi alikuja kunitembelea na akasema: "Hukumsikia akizungumzia kitu juu ya adhabu ya kaburi?" Nikasema: "Kwani adhabu ya kaburi ni kitu gani?" Akasema: "Muulize." Pindi Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) alipokuja nikamuuliza kuhusu adhabu ya kaburi. Akasema: "Adhabu ya kaburi ni haki." Hakuswali swalah yoyote ya usiku isipokuwa nilimsikia akiomba ulinzi dhidi ya adhabu ya kaburi."

299- 'Aaishah (Radhiya Allaahu 'anh) amesema:

"Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) alinijia na kusema: "Nimeona namna mnavyopewa mtihani kwenye makaburi yenu kama mtihani wa ad-Dajjal." Nikamsikia akisema: "Ee Allaah, najilinda Kwako kutokamana na adhabu ya kaburi, najilinda Kwako kutokamana na adhabu ya kaburi.""

300- Anas bin Maalik (Radhiya Allaahu 'anh) ameeleza kuwa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) amesema:

"Lau msingelikufa, basi ningemuomba Allaah ('Azza wa Jall) aweze kuwasikilizisha adhabu ya kaburi."

301- al-Baraa', au Abu 'Ubaydah (Radhiya Allaahu 'anhumaa) amesema kuhusu Aayah:

وَلَئِنْ يَغْنِهُم مِّنَ الْعَذَابِ أَلَدْنَى دُونَ الْعَذَابِ الْأَكْبَرِ

“Hakika Tutawaonjesha adhabu ndogo kabla ya adhabu kubwa”:

“Bi maana adhabu ya kaburi.”

302- Ni uovu uliyoje wa hali ya wale wenye kuzikanusha Hadiyth hizi? Hakika wamepotea upotevu mkubwa na kukhasirika khasara iliokuwa kubwa.

al-Munkar na an-Nakiyr

303- Abu Hurayrah (Radhiya Allaahu ‘anh) amesimulia kuwa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu ‘alayhi wa sallam) amesema:

“Anapozikwa mmoja wenu, hujiwa na Malaika weusi wawili walio na macho mekundu mpaka mbele yake. Mmoja wao anaitwa al-Munkar na mwingine anaitwa an-Nakiyr. Watamwambia: “Ulikuwa ukisema nini juu ya mwanaume huyu?” Atawaambia yale aliyokuwa akisema, nayo ni kwamba kama ni muumini atasema: “Ni mja na Mtume wa Allaah. Nashuhudia ya kwamba hapana mungu wa haki isipokuwa Allaah na kwamba Muhammad ni mja na ni Mtume Wake.” Watasema: “Tunajua kuwa ulikuwa ukisema hivo.” Kisha lipanuliwe kaburi lake dhira sabini upana na urefu.”

304- al-‘Alaa’ bin ‘Atwaa’ amesema:

“Kuna mwanaume alikuja kwa Abud-Dardaa’ na kusema: “Wewe ni msomi ambaye unakaribia kuiaga dunia hii. Nifunze kheri ambayo Allaah (‘Azza wa Jall) ataninufaisha nayo.” Akasema: “Ni vipi itakuwa hali yako pale ambapo ardhi uliyonayo itakuwa dhira nne tu? Utaletwa na jamaa zako wanaohuzunika kutengana na wewe. Ndugu zako waliokuwa wakikuongelea wakuweke ndani ya kaburi. Kisha wakufukie na udongo. Halafu watakuacha peke yako. Ndipo waje Malaika wawili. Mmoja wao anaitwa Munkar na mwingine Nakiyr. Watakuuliza: “Ni nani Mola Wako? Ni ipi dini yako? Ni nani Mtume wako?” Ukiijibu kwamba Mola wako ni Allaah, Uislamu ndio dini yako na Muhammad (Swalla Allaahu ‘alayhi wa sallam) ndio Mtume wako,

basi ulikuwa mwenye kuongozwa na kufuzu. Ukisema kuwa hujui, basi umekula khasara.”

305- al-Baraa' bin 'Aazib (Radhiya Allaahu 'anh) amesema kuhusu Aayah:

يُبَشِّرُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقُوْلِ الشَّاهِدِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ

“Allaah huwathabitisha wale walioamini kwa kauli thabiti katika uhai wa dunia na huko Aakhirah”:

“Kuthibitishwa ndani ya kaburi ni pale wanapokuja Malaika mawili na kumwambia yule maiti: “Ni nani Mola wako?” Atasema: “Mola wangu ni Allaah.” Atamwambia: “Dini yako ni ipi?” Aseme: “Dini yangu ni Uislamu.” Waseme: “Mtume wako ni nani?” Aseme: “Mtume wangu ni Muhammad (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam).” Huku ndio kuthibitishwa katika maisha ya dunia.”

al-Masiyh ad-Dajjaal

306- 'Aaishah (Radhiya Allaahu 'anhaa) amesema:

“Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) alikuwa akiomba kinga na kusema: “Ee Allaah, hakika mimi najilinda Kwako kutokamana na mtihani wa Moto, mtihani na adhabu ya kaburi, shari ya utajiri na ufukara na shari ya al-Masiyh ad-Dajjaal.””

307- Abu Hurayrah (Radhiya Allaahu 'anh) amesema:

“Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) alikuwa akiomba kinga dhidi ya adhabu ya Moto na ya kaburi na al-Masiyd ad-Dajjaal.”

308- Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) alikuwa akiomba kinga dhidi ya al-Masiyh ad-Dajjaal na akiwafunza watu wake kumtaka Allaah ulinzi kutokamana na fitina kubwa za ad-Dajjaal. Aliutahadharisha Ummah wake juu ya fitina za ad-Dajjaal na akawasifia naye. Waislamu wanatakiwa

kutahadhari na kuomba kinga kwa Allaah dhidi ya kile kipindi atapojitokeza ad-Dajjaal. Hakika itakuwa ni kipindi kizito. Allaah atulinde sisi na nyinyi.

309- Imepokelewa ya kwamba ad-Dajjaal kishaumbwa na kwamba amefungwa mahala fulani katika ardhi. Ataendelea kubaki hapo mpaka pale Allaah ('Azza wa Jall) atamwacha atoke.

310- Anas bin Maalik (Radhiya Allaahu 'anh) ameeleza kuwa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) amesema:

"Jicho moja la ad-Dajjaal limefutika ambalo limefunkwa na utando mkubwa. Kati ya macho yake kumeandikwa "Kafiri"."

311- Ibn 'Umar (Radhiya Allaahu 'anh) amesema:

"Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) siku moja alimtaja ad-Dajjaal. Akasema: "Ana chongo kwenye jicho moja la kulia. Ni kama zabibu iliojitokeza.""

312- an-Nu'maan bin Sam'aan (Radhiya Allaahu 'anh) amesema:

"Siku moja asubuhi Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) alimtaja ad-Dajjaal. Akamteremsha na kumpandisha mpaka tukadhani kuwa yuko sehemu fulani katika miti ya mitende. Akitokea na mimi bado nipo, basi mimi nitapambana naye. Na endapo atatoka na mimi nikawa sipo, kila mmoja atapambana naye kivyake. Allaah atamwangalia kila Muislamu baada yangu."

Kushuka kwa 'Iysaa ardhini na kuwapiga vita washirikina

313- Abu Hurayrah (Radhiya Allaahu 'anh) ameeleza kuwa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) amesema:

"Ibn Maryam atashuka akiwa ni hakimu mwadilifu. Atavunja msalaba, atuaa nguruwe na ataondosha *Jizyah*. Pesa zitazaana kiasi cha kwamba hakuna mwenye kuzikubali."

314- Abu Hurayrah (Radhiya Allaahu 'anh) amesimulia kuwa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) amesema:

“Mitume mama zao ni mbalimbali na dini yao ni moja. Hakuna mtu ambaye yuko karibu na 'Iysaa bin Maryam kama mimi, kwa kuwa hapakuwa Nabii yejote baina yake na mimi. Atashuka. Mkimuona mtamjua. Ni mwanaume aliye wastani na ana mwanga. Ni kana kwamba nywele zake zinadondo matone ya maji hata kama hazina maji. Atavunja msalaba, ataua nguruwe na ataondosha *Jizyah*. Pesa zitazaana. Atawapiga watu vita kwa ajili ya Uislamu mpaka Allaah amfanye aweze kutokomeza dini zote isipokuwa Uislamu peke yake na amuue al-Masiyh wa upotevu, aliye na jicho moja mwongo. Kisha kutakuwepo amani ardhini mpaka simba zichungwe pamoja na ngamia, simba-marara na ng'ombe, mbwa mwitu na kondoo na watoto watacheza na nyoka. Hakuna mwenye kumdhuru mwengine. Ataishi miaka arubaini. Baada ya hapo (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) atakufa na Waislamu watamswalia.”

315- Wataopigana bega kwa bega wakiwa pamoja na 'Iysaa ('alayhis-Salaam) ni Ummah wa Muhammad (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam). 'Iysaa atawapiga vita mayahudi wataokuwa pamoja na ad-Dajaal. 'Iysaa atamuua ad-Dajaal na Waislamu watawaua mayahudi.

316- Ibn 'Umar (Radhiya Allaahu 'anhuma) ameeleza kuwa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) amesema:

“Mtawapiga vita mayahudi na kuwaua. Mpaka itafikia jiwe liseme: “Ee Muislamu! Huyu hapa myahudi. Njoo umuue!””

317- Abu Maalik amesema kuhusu Aayah

وَإِنْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا يُؤْمِنَ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ

“Hakuna yeyote katika Ahl-ul-Kitaab isipokuwa atamwamini kabla ya kufa kwake”:

“Hapo itakuwa pale 'Iysaa bin Maryam ('alayhis-Salaam) atapoteremka [ardhini]. Hakuna yeyote katika watu wa Kitabu isipokuwa atamuamini.”

318- Ibn 'Abbaas (Radhiya Allaahu 'anhuma) amesema kuhusu Aayah hiyo hiyo:

"Kutakuwepo watu kutoka katika watu wa Kitabu ambao watakutana na kuteremshwa kwa 'Iysaa bin Maryam ('alayhis-Salaam). Watamuamini:

وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يُكَوِّنُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا

"Na siku ya Qiyaamah atakuwa shahidi juu yao." (04:159)

Mizani

319- Abud-Dardaa' (Radhiya Allaahu 'anh) ameeleza kuwa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) amesema:

"Hakuna kitu kilicho na uzito sana kwenye Mizani ya muumini siku ya Qiyaamah kama tabia njema."

320- 'Ubayd bin 'Umayr amesema:

"Ataletwa mwanaume mrefu na mnene siku ya Qiyaamah awekwe kwenye Mizani. Hatokuwa na uzito mbele ya Allaah sawa na ubawa wa mbu." Halafu akasoma:

فَخَبَطَتْ أَعْمَاهُمْ فَلَا تُقْيِمُ هُنْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَرُزْنَا

"Matendo yao [yote] yameporomoshwa na hivyo Hatutowasimamishia siku ya Qiyaamah mizani." (18:105)

321- Sabrah bin Faatik (Radhiya Allaahu 'anh) ameeleza kuwa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) amesema:

"Mizani iko Mkononi mwa Allaah ('Azza w Jall); Anawanyanya baadhi ya watu na anawashusha baadhi ya watu."

322- Ibn-ul-Aswabaaniy amesema:

“Mizani iko Mkononi mwa Mola wa walimwengu.”

323- Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu `alayhi wa sallam) amesema:

“Nimejiona naingia Peponi. Nikapewa kitanga cha mzani na nikajiwaka ndani yake. Halafu ukaletwa Ummah wangu na ukawekwa kwenye kitanga kingine cha mzani. Nikawa na uzito zaidi kuliko Ummah wangu.”

324- Tunajilinda kwa Allaah kutokamana na wale wenye kupinga Mizani.

Pepo na Moto vilumbwa kabla ya mwanaadamu

325- Tambueni – Allaah akurehemuni – ya kwamba Qur-aan inasema kuwa Allaah (`Azza wa Jall) aliumba Pepo na Moto kabla ya kuumbwa kwa Aadam (`alayhis-Salaam). Amewaumbia Pepo watu wake na Moto watu wake kabla ya kuwafanya watoke katika dunia. Waislamu na waumini wameafikiana juu ya hilo. Dalili ya hilo ipo katika Qur-aan na Sunnah. Tunajilinda kwa Allaah kutokamana na wale wenye kuyakanusha haya.

326- Mtu akisema kuwa anataka kubainishiwa, ataambiwa: Allaah si alimuumba Aadam na Hawaa` na akawaacha wakakaa Peponi? Amesema (`Azza wa Jall):

يَا آدُمْ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ وَكُلَا مِنْهَا رَغْدًا حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرِبَا هَلْذِهِ الشَّجَرَةِ فَتَنَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ

“Ee Aadam! Kaa, wewe na mkeo, Peponi na kuleni humo popote mpendapo na wala msiukaribie mti huu; mtakuwa mionganoni mwa madhalimu.” (02:35)

يَا بَنِي آدَمْ لَا يُفْتَنَنُكُمُ السَّيِّطَانُ كَمَا أَخْرَجَ أَبْوَيْنِكُمْ مِنَ الْجَنَّةِ

“Enyi wana wa Aadam! Asikukufitinini shaytwaan kama alivyowatoa wazazi wenu Peponi.” (07:27)

Allaah (‘Azza wa Jall) akamtoa Aadam na Hawaa’ Peponi. Kisha akawasamehe na kuwaahidi kuwarudisha Peponi. Upande mwingine akamtoa vilevile Ibliys na kumkata tamaa kabisa ya kurudi Peponi.

327- Ibn ‘Abbaas amesema kuhusu Aayah

فَتَلَقَّى آدُمُ مِنْ زَوْجِهِ

“Kisha Aadam akapokea maneno kutoka kwa Mola wake”:

“Akasema: “Ee Mola, hukuniumba kwa mkono Wako?” Akasema: “Ndio.” Akasema: “Ee Mola, hukunipulizia roho Yako?” Akasema: “Ndio.” Akasema: “Ee Mola, hukunitangulizia huruma Wako kabla ya ghadhabu Zako?” Akasema: “Ndio.” Akasema: “Ee Mola, hukuniacha nikashi Peponi?” Akasema: “Ndio.” Akasema: “Ee Mola, nikitibu na kutengemaa nitarudi Peponi?” Akasema: “Ndio.”

328- Hassaan bin ‘Atwiyyah amesema:

“Aadam pindi alipotolewa Peponi alilia miaka arubaini na pindi mtoto wake alipouawa alilia miaka arubaini.”

329- Yaaziyd ar-Ruqaashiy amesema:

“Baada ya Aadam kulia kwa muda mrefu juu ya Pepo, aksaulizwa sababu ya kufanya hivo, akasema: “Nalia kwa sababu sipo tena jirani na Mola wangu ambapo udongo wake ni mzuri na nasikia sauti za Malaika.””

330- Abu Hurayrah (Radhiya Allaahu ‘anh) ameeleza kuwa Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu ‘alayhi wa sallam) amesema:

“Baada ya Allaah (‘Azza wa Jall) kuumba Pepo na Moto, alimtuma Jibriyl (‘alayhis-Salaam) kwenye Pepo akamwambia: “Itazemi na vile Nilivyowaandalia watu wake!” Akaitazama, akarudi na kusema: “Naapa kwa Nguvu Zako! Hakuna yejote atayeisikia isipokuwa ataingia ndani yake.” Ndipo akaamrisha ifunikwe kwa mambo yenyе kuchukiza. Kisha akamwambia: “Nenda ukaingalie!” Akasema: “Ninaapa kwa Nguvu Zako!” Nakhofia yejote asije kuingia ndani yake.” Akasema: “Nenda ukautazame Moto na yale

niliyowaandalia watu wake!” Akautazama, akarudi na kusema: “Ninaapa kwa Nguvu Zako! Hakuna yejote atayeusikia kisha aingie.” Ndipo akaamrisha ufunikwe kwa mambo ya matamanio. Kisha akasema: “Nenda ukautazame.” Akasema: “Ninaapa kwa Nguvu Zako! Nakhofia hatosalimika yejote isipokuwa ataingia ndani yake.”

331- Ibn ‘Abbaas (Radhiya Allaahu ‘anhuma) ameeleza kuwa Mtume (Swalla Allaahu ‘alayhi wa sallam) amesema:

“Nimeutazama Moto na kuona wakazi wake wengi ni wanawake. Nimeitazama Pepo na kuona wakazi wake wengi ni mafukara.”

332- Abu Hurayrah (Radhiya Allaahu ‘anh) ameeleza kuwa Mtume (Swalla Allaahu ‘alayhi wa sallam) amesema:

“Siku moja Moto na Pepo vilijibzana. Kimoja kikasema: “Kwangu wanaingia wakandamizaji na wenye jeuri.” Kingine kikasema: “Kwangu wanainga wanyonge na mafukara.” Ndipo Allaah (‘Azza wa Jall) akasema: “Wewe ni adhabu Yangu. Kwayo namuadhibu yule Nimtakaye.” Halafu akasema kukiambia kile kingine: “Wewe ni huruma Wangu. Kwayo namrehemu Nimtakaye – na nyote wawili mtajazwa!”

Kudumu milele kwa Pepo na Moto

333- Allaah (‘Azza wa Jall) amesema:

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ بَخْرِيٍّ مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا لَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطْهَرَةٌ وَنُدْخِلُهُمْ ظِلَّاً ظِلَّاً

“Na wale walioamini na wakatenda mema Tutawaingiza katika mabustani yapitayo chini yake mito, ni wenye kudumu humo milele - humo watapata wake waliotakasika na Tutawaingiza katika vivuli vya kina.” (04:57)

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ بَخْرِيٍّ مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ قِيَادًا

“Na wale walioamini na wakatenda mema Tutawaingiza katika mabustani yapitayo chini yake mito, ni wenye kudumu humo milele - ahadi ya Allaah ni kweli na nani aliye mkweli zaidi kwa kauli kuliko Allaah?” (04:122)

كُلَّا يَوْمٌ يَنْقُعُ الصَّادِقِينَ صِدْقُهُمْ هُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ حَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا

"Hii ndiyo siku wakweli utawafaa ukweli wao. Watapata mabustani yapitayo chini yake mito, ni wenyе kudumu humo milele." (05:119)

الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهُدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ أَعْظَمُ دَرْجَةً عِنْدَ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِرُونَ يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَرِضْوَانٍ وَجَنَّاتٍ هُمْ فِيهَا تَعِيمٌ مُقْيِمٌ حَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَخْرَى عَظِيمٍ

"Wale walioamini na wakahajiri na wakafanya Jiaad katika njia ya Allaah kwa mali zao na nafsi zao wana daraja ya juu kabisa kwa Allaah; na hao ndio waliofuzu. Mola wao anawabashiria kwa Rahmah kutoka Kwake na radhi na mabustani humo neema wana neema zenye kudumu na ni wenyе kudumu humo milel, hakika Allaah Kwake kuna ujira mkubwa." (09:20-22)

وَالسَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوكُمْ يَأْتِيْسَانِ رَبِّيْ اللَّهِ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعْدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ حَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

"Na wale walioamini awali katika Muhaajiruun na Answaar na wale waliowafuata kwa wema, Allaah ameridhika nao nao wameridhika Naye na amewaandalia mabustani ipitayo chini yake mito - ni wenyе kudumu humo milele. Huko ndiko kufuzu kukubwa." (09:100)

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ هُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ

"Hakika wale walioamini na wakatenda mema watapata mabustani yapitayo chini yake mito." (85:11)

334- Ndani ya Qur-aan kumejaa mifano mingi kama hii. Inaeleza kuwa wachaji wataishi Peponi kwa raha na amani milele. Hawatohisi mauti kamwe. Katu hawatotoka Peponi.

335- Vilevile Allaah ('Azza wa Jall) kwenye Kitabu Chake amewataja watu wa Motoni. Watabaki humo milele. Allaah ('Azza wa Jall) amesema:

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَظَلَمُوا لَمْ يَكُنْ اللَّهُ لِيغْفِرُ لَهُمْ وَلَا لِيغْفِرُ لَهُمْ طَرِيقًا إِلَّا طَرِيقُ جَهَنَّمَ حَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا

“Hakika wale waliokufuru na wakadhulumu haitokuwa kwa Allaah kusamehe wala kuwaongoza njia isipokuwa njia ya kwenda Motoni; ni wenye kudumu humo milele. Na hayo kwa Allaah ni mepesi.” (04:168-169)

إِنَّ اللَّهَ لَعْنُ الْكَافِرِينَ وَأَعْدَّ لَهُمْ سَعِيرًا حَالِدِينَ فِيهَا أَبْدًا

“Hakika Allaah amewaweka makafiri mbali na huruma Wake na Amewaandalia Moto; ni wenye kudumu humo milele.” (33:64-65)

وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ نَارٌ جَهَنَّمَ لَا يُغْصَنُ عَلَيْهِمْ فَيَمُوتُوا وَلَا يُجْفَفُ عَنْهُمْ مِنْ عَذَابِهَا ۝ كَذَلِكَ نَجْرِي كُلَّ كَفُورٍ

“Na wale waliokufuru watapata Moto wa Jahannam, hawatahukumiwa mauti ili wafe na wala hawatakhafifishiwa adhabu yake. Hivyo ndivyo Tunavyomlipa kila wenye kukufuru mno.” (35:36)

وَنَادَوْا يَا مَالِكَ لِيَقْضِي عَلَيْنَا زِيَّقَ سَقَالَ إِنَّكُمْ مَاكِثُونَ

“Wataita: “Ee Maalik, muombe Mola wako atufishe!” Atasema: “Hakika nyinyi ni wenye kubakia.”” (43:77)

336- Qur-aan inathibitisha kuwa watu wa Peponi watadumu humo milele na kwamba watu wa Motoni watakuwa katika adhabu kali na kwamba watadumu humo milele.

337- Abu Sa'iyd al-Khudriy (Radhiya Allaahu 'anh) ameeleza kuwa Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) amesema:

“Siku ya Qiyaamah mauti yatasogezwa mbele katika umbile la kondoo mweusi na yatawekwa baina ya Pepo na Moto. Kutanadiwa: “Enyi watu wa Peponi! Mnajua hiki ni kitu gani?” Wanyooshe shingo zao, watazame na kusema: “Ni mauti” Kunadiwe tena: “Enyi watu wa Motoni! Mnajua hiki ni kitu gani?” Wanyooshe shingo zao, watazame na kusema: “Ni mauti.” Kisha kuamrishwe yachinjwe. Halafu kunadiwe: “Enyi watu wa Peponi! Dumuni milele na hakuna kufa tena! Enyi watu wa Motoni! Dumuni milele na hakuna kufa tena!””

Uwajibu wa kuzitambua fadhila za Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam)

338- Tunatakiwa kuwabainsihia Waislamu baadhi ya Shari'ah za haki ambazo Allaah ('Azza wa Jall) amewapa. Amewaaamrisha kushikamana na mkusanyiko na kumtii Yeye na Mtume Wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam). Mimi nitawabainishia fadhila za Mtume Wao (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) ili wajue thamani ambayo Allaah ('Azza wa Jall) amewafanya kuwa maalum kwayo kwa kule Kuwafanya ni katika Ummah wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam). Wanatakiwa kumshukuru Allaah ('Azza wa Jall) juu ya hilo. Allaah ('Azza wa Jall) amesema:

كَمَا أَرْسَلْنَا فِيهِنْ رَسُولًا مِّنْكُمْ يَأْتِيُكُمْ آيَاتِنَا وَيُرِيكُمْ وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُعَلِّمُكُمْ مَا لَمْ تَعْلَمُوا تَعْلَمُونَ فَادْعُوْنِي أَذْكُرْنِي
وَاشْكُرُوا لِي وَلَا تَكُفُّرُونَ

"Kama Tulivyokutumieni Mtume anayetokana na nyinyi, anawasomea Aayah Zetu na anakutakaseni na anakufunzeni Kitabu na hikmah na anakufundisheni mambo mliyokuwa hamyajui. Basi nidhukuruni na Mimi Nitakukumbukeni na nishukuruni wala msinikufuru!" (02:151-152)

339- Ni jambo baya kwa Muislamu kuzijahili fadhila za Mtume wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) na ile miujiza na karama alizomfanya Allaah ('Azza wa Jall) kuwa maalum kwazo hapa duniani na Aakhirah.

Baadhi ya sifa za Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) katika Qur-aan

340- Tambueni - Allaah aturehemu sisi na nyinyi - ya kwamba Allaah ('Azza wa Jall) amemtukuza Mtume Wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) kwa

utukufu uliyo juu kabisa, akamsifu kwa wasifu mzuri kabisa na akamweleza kwa maelezo mazuri kabisa na kumfanya kuwa juu ya watu wote.

341- Mola wetu mtukufu ametukhabarisha kuwa amemtuma hali ya kuwa ni mwenye kutoa bishara njema na mwonyaji, mlinganizi katika dini ya Allaah na taa lenye kuangaza:

يَا أَنْبِهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا وَدَاعِيًّا إِلَى اللَّهِ بِإِذْنِهِ وَسَرَاجًا مُبِيرًا وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ بِأَنَّ هُنَّ مِنَ اللَّهِ فَضْلًا كَبِيرًا

“Ee Nabii! Hakika Sisi Tumekutuma uwe shahidi na mbashiriaji na mwonyaji na mlinganiaji kwa Allaah kwa mujibu wa maamrisho Yake na taa lenye kuangaza. Wabashirie waumini kwamba watapata kutoka kwa Allaah fadhila kubwa.” (33:45-47)

إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحُقْقِيْقَةِ بَشِّيرًا وَنَذِيرًا وَإِنْ مِنْ أُمَّةٍ إِلَّا حَلَّ فِيهَا نَذِيرٌ

“Hakika Sisi Tumekupeleka kwa haki, ili ubashiri na uonye; na hakuna ummah wowote isipokuwa amepita ndani yake mwonyaji.” (35:24)

342- Hakika Mtume (Swalla Allaahu `alayhi wa sallam) ametahadharisha na kuonya na kueneza bishara njema kwa njia kamilifu.

343- Mola wetu mtukufu ametukhabarisha kuwa Muhammad (Swalla Allaahu `alayhi wa sallam) ni matunda ya ulinganizi wa Ibraahiyim na Ismaa`iyil na bishara njema ya `Iysaa bin Maryam – swalah na salaam ziwe juu yao wote. Allaah ('Azza wa Jall) amesema:

وَإِذْ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمُ الْقَوْاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَإِسْمَاعِيلُ رَبَّنَا تَقَبَّلَ مِنَ^{هـ} إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمِينَ لَكَ وَمَنْ دُرِسَنَا أُمَّةً مُسْلِمَةً لَكَ وَأَرْنَا مَنَاسِكَنَا وَثَبَ عَلَيْنَا^{هـ} إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَابُ الرَّحِيمُ رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا مُنَّهُمْ يَشْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُرِكِّبُهُمْ^{هـ} إِنَّكَ أَنْتَ الْغَنِيُّ الْحَكِيمُ

“Na pindi Ibraahiyim na Ismaa`iyil waliponyanyua msingi wa Nyumba [na wakaomba]: “Mola wetu! Tutakabalie! Hakika Wewe ni Mwenye kusikia, Mjuzi wa yote! Mola wetu! Tujaalie tuwe ni wenye kujisalimisha Kwako pamoja na kizazi chetu wawe ni ummah wenye kujisalimisha Kwako na Tufunze taratibu za ‘ibaadah zetu na upokee tawbah zetu; hakika Wewe

ni Mwingi wa kusamehe, Mwenye kurehemu! Mola wetu! Watumie Mtume miongoni mwao - ambaye atawasomea Aayah Zako na kuwafunza Kitabu na hikmah na atakayewatakasa. Hakika Wewe ni Mwenye nguvu kabisa, Mwenye hikmah wa yote.” (02:127-129)

344- Allaah (‘Azza wa Jall) akamuitikia Ibraahiyim na Ismaa‘iyil (‘alayhimaas-Salaam). Aliteua kutoka katika kizazi chao yule Anayemtaka na akawa Muhammad (Swalla Allaahu ‘alayhi wa sallam). Yeye ni katika nasabu za ki-Quraysh zilizo bora kabisa, mwenye nafasi ya juu kabisa, kutoka kwenye nyumba tukufu zaidi na familia ilio bora. Kwa ajili hiyo ndio maana Akamtuma kuja kueneza bishara njema na kuonya.

345- Allaah (‘Azza wa Jall) amesema:

وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ مُّصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيِّي مِنَ التَّوْرَةِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي أَسْمَهُ أَحْمَدُ

“Na ‘Iysaa, mwana wa Maryam, aliposema: “Enyi wana wa Israaiyl! Hakika mimi ni Mtume wa Allaah kwenu anayesadikisha yaliyo kabla yangu katika Tawraat na mwenye kubashiria kuja kwa Mtume baada yangu ambaye jina lake Ahmad.”” (61:06)

346- Hapa Allaah (‘Azza wa Jall) amewathibitishia manaswara ya kwamba ‘Iysaa bin Maryam (‘alayhis-Salaam) aliwabashiria kuhusu Muhammad (Swalla Allaahu ‘alayhi wa sallam).

347- Halafu Allaah (‘Azza wa Jall) akaeleza kuwa mayahudi na manaswara wanapata maelezo na sifa za Muhammad (Swalla Allaahu ‘alayhi wa sallam) katika Tawraat na Injiyl na kwamba yeye ni Mtume na akawajibishia kumfuata na kumnusuru. Allaah (Jalla dhikruh) amesema:

قَالَ عَذَابِي أُصِيبُ بِهِ مَنْ أَشَاءَ وَرَحْمَتِي وَسَعْتُ كُلَّ شَيْءٍ فَسَأَكْثِنُهَا لِلَّذِينَ يَتَّقَوْنَ وَيُؤْتُونَ الرِّزْكَةَ وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأَمِيَّ الَّذِي يَجْدُونَهُ مَكْتُوبًا عِنْهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُجِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَابَاتِ وَيَضْعُغُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَعْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّزُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنْزِلَ مَعَهُ أُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

"Akasema: "Adhabu Yangu itampata yule Nimtakaye; na huruma Wangu umekienea kila kitu na Nitawapa nao wale wenye kumcha Allaah na wanaotoa zakaah na ambaao wao wanaziamini Aayah Zetu; wale wanaomfuata Mtume, Nabii asiye msomi, ambaye wanamkuta ameandikwa kwao katika [Vitabu vyao], Tawraat na Injiyl; anawaamrisha mema na anawakataza maovu na anawahalalishia vivilyo vizuri na anawaharamishia maovu na anawaondoshea mizigo yao na minyororo ilokuwa juu yao. Basi wale waliomwamini na wakamtukuza na wakamnusuru na wakafuata nuru ambayo imeteremshwa pamoja naye - hao ndio wenye kufaulu." (07:156-157)

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ كَثِيرًا مَا كُنْتُمْ تُخْمَنُونَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَعْلُمُونَ عَنْ كَثِيرٍ ﴿١٥٦﴾ قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ يَهْدِي بِاللَّهِ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُّلَ السَّلَامِ وَخَرِجُوهُمْ مِنَ الظُّلْمَاتِ إِلَى النُّورِ يُذَكِّرُهُمْ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

"Enyi Ahl-ul-Kitaab! Hakika amekujieni Mtume Wetu anayekubainishieni mengi katika yale mliyokuwa mkiyaficha katika Kitabu na anasamehe mengi [mengine]. Hakika imekufikieni kutoka kwa Allaah nuru na Kitabu kinachobainisha; Allaah anamwongoza kwacho yejote atayefuata radhi Zake katika njia za salama na Anawatoa katika viza kuingia katika nuru kwa idhini Yake na Anawaongoza kuelekea njia iliyonyooka."(05:15-16)

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ عَلَىٰ فَتْرَةٍ مِنَ الرُّسُلِ أَنْ تَقُولُوا مَا جَاءَنَا مِنْ بَشِيرٍ وَلَا نَذِيرٍ ﴿١٥٧﴾ فَقَدْ جَاءَكُمْ بَشِيرٌ وَنَذِيرٌ ﴿١٥٨﴾ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

"Enyi Ahl-ul-Kitaab! Hakika amekujieni Mtume Wetu [ili] kukubainishieni katika kipindi cha kusita [kisichokuwa] na Mtume, ili msije kusema: "Hakutujia mbashiriaji yejote wala mwonyaji." Hakika amekujieni mbashiriaji na mwonyaji; na Allaah juu ya kila kitu ni Muweza." (05:19)

348- Hapa Allaah ('Azza wa Jall) amebatilisha hoja za mayahudi na manaswara. Amewaelezea sifa zake katika vitabu vyao na kwamba yale Muhammad (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) aliyokuja nayo si jengine isipokuwa ni nuru na ni haki, ambayo anawatoa kwayo kutoka gizani na kuwaingiza katika njia iliyonyooka.

349- Halafu Allaah ('Azza wa Jall) akaeleza ya kwamba yale Muhammad (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) analingania kwayo ndio haki na njia iliyonyooka. Kwa ajili hiyo akawaamrisha majini na watu kujisalimisha kwayo.

350- Ameeleza ya kwamba pindi majini waliposikia namna Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) anavyokhutubia maamrisha ya Mola wake, walijua kuwa ni haki na hivyo wakamuamini, wakamsadikisha na kumfuata. Allaah (Jalla dhikruh) amesema:

وَإِذْ صَرَفْنَا إِلَيْكَ نَفَرًا مِنَ الْجِنِّ يَسْتَمِعُونَ الْقُرْآنَ فَلَمَّا حَضَرُوهُ قَالُوا أَنْصِتُوا هُنَّا قُضَىٰ وَلَوْلَا إِلَىٰ فَوْمَهُمْ مُنْذِرِينَ قَالُوا يَا فَوْمَنَا إِنَّا سَمِعْنَا كِتَابًا أُنزَلَ مِنْ بَعْدِ مُوسَىٰ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ يَهْدِي إِلَى الْحُقْقِ وَإِلَىٰ طَرِيقٍ مُسْتَقِيمٍ

"Tulipowaelekeza kwako kundi mionganoni mwa majini wakisikiliza kwa makini [unavosoma] Qur-aan, walipofika, wakasema [wakiambizana]: "Bakieni kimya msikilize!" [Kisomo] kilipomalizika, waligeuka kurudi kwa wenzio wakiwa wenye kuonya na kusema: "Enyi wenzetu! Hakika sisi tumesikia Kitabu kilichoteremshwa baada ya Muusaa kinachosadikisha yaliyo kabla yake kinaongoza kwenye haki na kuelekea njia iliyonyooka." (46:29-30)

وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

"Na hakika wewe unaongoza kuelekea njia iliyonyooka." (42:52)

351- Halafu akasema ('Azza wa Jall) kwamba ataifanya dini ya Mtume Wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) ishinde dini zengine zote:

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظَهِّرَ عَلَى الْدِينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ

"Yeye ndiye Aliyemtuma Mtume Wake kwa mwongozo na [ili kufikisha] dini ya haki ili aishindishe juu ya dini zengine zote, japo watachukia washirikina." (09:33)

352- Kisha Allaah ('Azza wa Jall) akaeleza kuwa imani ya yeote ya kumuamini Allaah haitimii mpaka amuamini Allaah na Mtume Wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam):

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِذَا كَانُوا مَعَهُ عَلَىٰ أَمْرٍ جَاءُوكُمْ مَّا يَدْهُبُوا حَتَّىٰ يَسْتَأْذِنُوكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَأْذِنُوكُمْ أُولَئِكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ
بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ

"Hakika waumini [wa kweli kabisa si wengine isipokuwa] ni wale waliomwamini Allaah na Mtume Wake, na wanapokuwa pamoja naye katika jambo la umoja, hawaondoki mpaka kwanza wamuombe idhini. Hakika wale wanaokuomba idhini, hao ni wale wanaomwamini [kikweli] Allaah na Mtume Wake." (24:62)

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ مَمْ يَرْتَابُوا وَجَاهُدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفَسُهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ

"Hakika waumini [wa kweli kabisa si wengine isipokuwa] ni wale waliomwamini Allaah na Mtume Wake halafu wakawa si wenye shaka na wakapambana Jihaad kwa mali zao na nafsi zao katika njia ya Allaah; hao ndio wakweli." (49:15)

353- Mola wetu ametufunza kwamba tutakuwa ni wenye kumpenda Yeye ikiwa tutampenda na kumfuata Mtume Wake Muhammad (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam):

فَلَنِ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحِبِّبُكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرُ لَكُمْ دُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ عَفُورٌ رَّحِيمٌ

"Sema: "Mkiwa mnampenda Allaah, basi nifuateni mimi na atakupendeni Allaah na atakusameheni dhambi zenu. Allaah ni Mwingi wa kusamehe, Mwenye kurehemu."'" (03:31)

354- Allaah amesema yule asiyemuamini Mtume Wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) ni kama ambaye hakumuamini Yeye. Na yule mwenye kumkadhibisha Mtume Wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) ni kama mwenye kumkadhibisha Yeye:

وَلَا تُصَلِّ عَلَىٰ أَحَدٍ مِّنْهُمْ مَاتَ أَبْدًا وَلَا تَقْرُمْ عَلَىٰ قَبْرِهِ إِنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَمَا أَثْwَاهُ وَهُمْ فَاسِقُونَ

"Wala katu usimswalie yeote mionganini mwao akifa na wala usisimame kwenye kaburi lake; hakika wao wamemkufuru Allaah na Mtume Wake na wakafa hali wao ni mafasiki." (09:84)

355- Amewakataza waumini kumkatalia Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) kutoka katika Jihaad. Vilevile amewaamrisha kuvumilia pamoja naye juu ya matatizo watayokumbana nayo:

مَا كَانَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ وَمَنْ حَوْلَهُمْ مِنَ الْأَعْرَابِ أَنْ يَحْلِلُوهُمْ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ وَلَا يَرْغِبُوا بِأَنفُسِهِمْ عَنْ نَفْسِهِمْ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ لَا يُصِيبُهُمْ ظَمَآنٌ وَلَا
نَصَبٌ وَلَا مُخْمَصَةٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَطْلَقُونَ مَوْطِئًا يَغْيِطُ الْكُفَّارَ وَلَا يَتَأْلُمُونَ مِنْ عَذْوٍ نَيْلًا إِلَّا كُتُبَ لَهُمْ بِهِ عَمَلٌ صَالِحٌ إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ
أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ

"Haikuwapasa watu wa mji [wa Mtume] na mabedui walio pembezoni mwao kubaki nyuma ya Mtume wa Allaah wala haifai wakajipendelea nafsi zao kuliko nafsi yake. Hivyo ni kwa kuwa wao haiwasibu kiu, wala machofu, wala njaa kali katika njia ya Allaah, na wala hawakanyagi njia yoyote inayowaghadhibisha makafiri na wala hawawasibu maadui msiba wowote isipokuwa wanaadikiwa kwayo tendo jema. Hakika Allaah hapotezi ujira wa wafanyao wema." (09:120)

356- Allaah ('Azza wa Jall) amemwacha Mtume Wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) abainishe kutoka Kwake:

وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الرُّكْنَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نَزَّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ

"Tumekuteremshia Ukumbusho ili uwabainishie watu yaliyoteremshwa kwao na huenda wakapata kutafakari." (16:44)

Miongoni mwa mambo aliyowabainishia Ummah wake, ni pamoja na ile twahara iliyowajibishwa na swalah vilivyotajwa kwenye Kitabu Chake. Hakuwaeleza nyakati za swalah, idadi ya Rukuu' na Sujuud, kinachotakiwa kusomwa ndani yake, inafunguliwa na nini na kumalizwa na nini. Sehemu kubwa ya hukumu zake haikutajwa ndani. Hivyo Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) ndiye ambaye amebainisha makudio ya Allaah ('Azza wa Jall) juu ya yote hayo.

Kadhalika Amewajibisha zakaah katika Kitabu Chake lakini hakubainisha kiwango gani cha fedha, dhahabu, ngamia, kondoo, ng'ombe, mazao na tende kinachotakiwa kutolewa. Kwa hiyo Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) ndiye ambaye kabainisha makusudio ya Allaah juu ya yote hayo.

Hali kadhalika swawm. Amebainsha yale yanayojuzu na yasiyojuzu kwa mfungaji.

Vivyo hivyo Allaah ('Azza wa Jall) amewafaradhishia waja Wake kwenda kuhiji Ka'bah kwa wale wenye uwezo wa kuiendea. Lakini hata hivyo hakueleza ni vipi hajj inaanzwa au ni yepi mwenye kuhirimia anatakiwa kufanya. Haya yalibainishwa na Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) hatua kwa hatua.

Kadhalika hukumu zinazohusiana na Jihaad na biashara.

Vilevile Allaah ('Azza wa Jall) amewaharamishia Waislamu kula ribaa na akawatishia adhabu kali. Hata hivyo hakuwabainishia katika Kitabu Chake ribaa ni kitu gani. Hayo yalifanywa na Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam).

Namna hii ndivyo zilivyo hukumu nyingi. Yaliyoko ndani ya Qur-aan hayawezi kufahamika isipokuwa kupitia mabainisho ya Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam).

357- Halafu akawafaradhishia viumbe wote kumtii. Akaharamisha kumuasi. Hayo yametajwa sehemu nyingi katika Kitabu Chake. Amefungamanisha kumtii Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) na kumtii Yeye. Amewafunza kuwa yule mwenye kumuasi Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) basi hakika amemuasi Allaah:

فُلَانٌ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ ❖ فَإِنْ تَوْلُوا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكُفَّارِينَ

"Sema: "Mtiini Allaah na Mtume". Lakini mkikengeuka, basi hakika Allaah hawapendi makafiri." (03:32)

وَمَن يَعْصِي اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودُهُ يُدْخِلُهُ نَارًا خَالِدًا فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُّهِينٌ

“Yeyote atakayemuasi Allaah na Mtume Wake na akaivuka mipaka Yake atamuingiza Motoni, ni mwenye kudumu humo. - na atapata adhabu ya kudhalilisha.” (04:14)

358- Allaah ameamrisha kumtii Mtume Wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam). Amewatahadharisha kwenda kinyume na maamrisho ya Mtume Wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) na kufanya maamrisho yake ni sawa na ya viumbe wengine wote. Vilevile akawajuza yule mwenye kufanya hivo atakumbwa na mtihani mkubwa:

لَا يَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءً بَغْضَكُمْ بَغْضَانَا قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الَّذِينَ يَسْلَلُونَ مِنْكُمْ لِوَادِىٰ فَلَيَخْرُرَ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَفْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

“Msifanye wito wa Mtume baina yenu kama wito [mnavoitana] nyinyi kwa nyinyi. Hakika Allaah anawajua wale katika nyinyi wanaoondoka kunyemelea. Hivyo basi, watahadhari wale wanaokhalifu amri yake isije kuwasibu fitnah au ikawasibu adhabu iumizayo.” (24:63)

359- Halafu Allaah ('Azza wa Jall) amewajibisha wale wenye kuhukumiwa na Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) wasiwe kwenye nafsi zao na kipingamizi chochote kwa hukumu yake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam). Bali wanachotakiwa ni wajisalimishe na hukumu yake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) na waridhie. Vingine watahesabika kuwa sio waumini. Allaah ('Azza wa Jall) amesema:

فَلَا وَرِبَّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بِيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجًا بِمَا فَضَيَّتْ وَسَلَّمُوا تَسْلِيمًا

“Naapa kwa Mola wako! Hawatoamini mpaka wakufanye wewe ni mwamuzi katika yale wanayozozanabaina yao kisha wasipate katika nyoyo zao uzito wowote katika yale uliyohukumu na wajisalimishe kikamilifu.” (04:65)

360- Kisha Allaah (‘Azza wa Jall) akawasifia wale wenye kuridhia hukumu ya Mtume (Swalla Allaahu ‘alayhi wa sallam):

وَلَوْ أَنَّهُمْ رَضُوا مَا آتَاهُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَقَالُوا حَسِبْنَا اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَرَسُولُهُ إِنَّا إِلَى اللَّهِ رَاغُبُونَ

“Lau wangeliridhiya yale Aliyowapa Allaah na Mtume Wake na wakasema: “Anatutosheleza Allaah [katika mahitajio yetu na] Allaah atatupa katika fadhila Zake [yale tunayoyahitaji kupitia] Mtume Wake. Hakika sisi kwa Allaah ni wenye matumaini.” (09:59)

361- Allaah (‘Azza wa Jall) ameeleza namna ambavyo watu wa Motoni watajuta ni kwa nini waliacha kumtii Allaah na Mtume (Swalla Allaahu ‘alayhi wa sallam). Siku ambayo watajuta, lakini hayatowafaa kitu majuto yoyote, na watasikitika, lakini hayatowafaa kitu masikitiko yoyote:

يَوْمَ تُعَلَّبُ وُجُوهُهُمْ فِي التَّارِيَخِ يَقُولُونَ يَا لَيْتَنَا أَطْعَمْنَا اللَّهَ وَأَطْعَمْنَا الرَّسُولَ وَقَالُوا رَبَّنَا إِنَّا أَطْعَمْنَا سَادَتَنَا وَكُبَرَاءَنَا فَأَضْلَلُونَا السَّبِيلَ رَبَّنَا أَخْنَمْ ضَعْفَنَا مِنَ الْعَدَابِ وَالْعَذَابُ لَعْنَا كَبِيرًا

“Siku zitakapopinduliwa nyuso zao Motoni, watasema: “Laiti tungelimitii Allaah na tungelimitii Mtume!” Na watasema: “Mola wetu! Hakika sisi tumewatii mabwana zetu na wakuu wetu wakatupoteza njia. Mola wetu! Wape adhabu maradufu na waweke mbali na hutuma Wako!” (33:66-68)

362- Hamuoni – Allaah akurehemuni – namna Allaah alivyomtukuza Mtume Wake katika kila mnasaba? Kila wakati anazidi kumtukuza zaidi na zaidi hapa duniani na huko Aakhirah:

وَيَوْمَ يَعْصُ الظَّالِمُ عَلَىٰ يَدَيهِ يَقُولُ يَا لَيْتَنِي احْتَدَثُ مَعَ الرَّسُولِ سَبِيلًا يَا وَيْلَتِي لَيْتَنِي مَمَّا أَنْجَدْ فُلَانًا خَلِيلًا لَقَدْ أَضَلَنِي عَنِ الدِّرْكِ بَعْدَ إِذْ جَاءَنِي ﴿٩﴾ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِلنَّاسِ حَدُولًا وَقَالَ الرَّسُولُ يَا رَبِّ إِنَّ قَوْمِي اخْتَدَلُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ ﴿١٠﴾ وَكَفَى بِرَبِّكَ هَادِيًّا وَنَصِيرًا

“Siku ambayo dhalimu atatafuna mikono yake akisema: “Laiti ningechukua njia pamoja na Mtume! Ole wangu! Laiti nisingelimfanya fulani kuwa rafiki wangu wa karibu! Hakika amenipoteza mbali na Ukumbusho baada ya kunijia.” [Hivyo ndivyo] shaytwaan kwa binaadamu humpotosha. Na Mtume akasema: “Mola wangu! Hakika watu wangu wameifanya hii Qur-

aan kuwa ni yenyé kuhamwa." Na hivyo ndivyo Tumemfanyia kila Nabii kukabiliwa na adui miongoni mwa wahalifu; na Mola wako anatosheleza kuwa ni Mwenye kuongoa na Mwenye kunusuru." (25:27-31)

363- Ummah wa Muhammad! Waumini! Tambueni ya kwamba Allaah amewawajibishia viumbe wake wote kumuadhimisha na kumtukuza Mtume Wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam). Amewakataza wasizinyanyue sauti zao juu ya sauti yake na wala wasimzungumzishe kama wanavyozungumza kati yao wao kwa wao. Yote haya ni kwa ajili ya kumuadhimisha. Amewafunza ya kwamba yule mwenye kwenda kinyume na maamrisho Yake na akaacha kumuadhimisha kwa njia hiyo, kuna khatari akayakosa matendo yake pasi na kujua:

يَا أَئِيْهَا الَّذِيْنَ آمَنُوا لَا تُقْدِمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَرَسُوْلِهِ وَأَتَّقْوَا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَيِّعُ عَلِيْمٌ يَا أَئِيْهَا الَّذِيْنَ آمَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ
الْجَيْحِ وَلَا تَجْهَمُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرٍ بَعْضُكُمْ لِيَعْضِيْ أَنْ تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تَشْعُرُونَ

"Enyi mliao mini! Msitangulie mbele ya Allaah na Mtume Wake. Mcheni Allaah! Hakika Allaah ni Mwenye kusikia yote, Mjuzi wa yote! Enyi mliao mini! Msipandishe sauti zenu juu ya sauti ya Nabii na wala msizungumze naye kwa sauti ya juu kama mnavyozungumza wenyewe kwa wenyewe kwa sauti za juu yasije yakabatilika matendo yenu [yenu] nanyi hamhisi." (49:01-02)

364- Allaah ('Azza wa Jall) amewaaahidi msamaha na ujira mkubwa wale wenye kushusha sauti zao pindi wanapozungumza na Mtume Wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) na pamoja na kumtukuza:

إِنَّ الَّذِيْنَ يَعْصُوْنَ أَصْوَاتَهُمْ عِنْدَ رَسُوْلِ اللَّهِ أُولَئِكَ الَّذِيْنَ اتَّخَذُوْنَ اللَّهَ قُلُوبَهُمْ لِتَتَّفَوَّهُ إِلَيْهِمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرٌ عَظِيْمٌ

"Hakika wale wanaoshusha sauti zao mbele ya Mtume wa Allaah hao ndio ambao Allaah amezijaribu nyoyo zao kwa ajili ya uchaji; watapata msamaha na ujira mkubwa." (49:03)

لَا يَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُوْلِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءَ بَعْضِكُمْ بَعْضًا

"Msifanye wito wa Mtume baina yenu kama wito [mnavoitana] nyinyi kwa nyinyi." (24:63)

يَا أَئِيَّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُو لَهُ وَلِرَسُولٍ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحِبُّكُمْ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمُرْءَ وَقَلْبِهِ وَأَنَّهُ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

"Enyi mlionamini! Muitikieni Allaah na Mtume anapokuiteni kwenye yale yenye kukuhuisheni na jueni kuwa Allaah anaingilia kati ya mtu na moyo wake na kwamba Kwake pekee mtakusanywa." (08:24)

365- Allaah ('Azza wa Jall) amewafunza viumbe Wake na Mtume Wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) ya kwamba amemsamehe madhambi yake yaliyotangulia na yanayokuja huko mbeleni. Ameitimiza neema Yake kupitia kwake, kwamba amemwongoza njia iliyonyooka na kwamba vilevile atamnusuru nusura tukufu:

إِنَّا فَتَخَنَّنَا لَكَ فَتُفْتَحَ مُبِينًا لَّيُغَفِّرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقْدَمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأْخُرَ وَمِمَّا يَعْمَلُ عَنْكَ وَيَنْهَاكَ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا

"Hakika Tumekupa ushindi wa wazi ili Allaah akusamehe yale yaliyotangulia katika madhambi yako na yale yanayofuatia na akutimizie neema Yake juu yako na Akuongoze njia iliyonyooka." (48:01-02)

366- Akahabarisha ('Azza wa Jall) ya kwamba wale wanaompa Mtume Wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) kiapo cha usikivu na utiifu uhalisia wa mambo ni kwamba wanafanya hivo kwa Allaah ('Azza wa Jall). Yote hayo ni dalili ya kuonyesha nafasi ya juu alionayo Muhammad (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) mbele ya Mola Wake ('Azza wa Jall):

إِنَّ الَّذِينَ يُبَايِعُونَكَ إِنَّمَا يُبَايِعُونَ اللَّهَ

"Hakika wale waliofungamana ahadi ya utiifu nawe, hakika hapana vyenginvyo ila wanafungamana ahadi ya utiifu na Allaah." (48:10)

367- Ametueleza ('Azza wa Jall) ya kwamba yuko radhi nao kwa kuwa walikula kiapo cha utiifu kwa Mtume Wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) na wakawa wakweli katika kiapo chao:

لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ

"**Hakika Allaah amewawia radhi waumini waliokupa kiapo cha usikivu na utiifu chini ya mti; Alijua yale yaliyomo nyoyoni mwao.**" (48:18)

368- Halafu Allaah (Jalla dhikruh) akawaamrisha waumini katika mambo yao wamuige Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam):

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَدَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا

"**Hakika mna kigezo kizuri kwa Mtume wa Allaah kwa mwenye kumtaraji Allaah na siku ya Mwisho na akamdhukuru Allaah kwa wingi.**" (33:21)

369- Kisha Allaah ('Azza wa Jall) akawaamrisha waumini wawe wakweli na Allaah. Akawafunza ya kwamba wale amba ni wakweli na Allaah, kadhalika ni wakweli na Mtume Wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam). Amefanya mambo hayo mawili ni yenye kwenda sambamba na kusema:

لَيْسَ عَلَى الْضُّعَفَاءِ وَلَا عَلَى الْمَرْضَى وَلَا عَلَى الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ مَا يُنفِقُونَ حَرْجٌ إِذَا نَصَحُوا لِلَّهِ وَرَسُولِهِ مَا عَلَى الْمُحْسِنِينَ مِنْ سَبِيلٍ وَاللَّهُ عَفُورٌ رَّحِيمٌ

"**Hapana lawama kwa wale walio dhaifu na wala kwa wale walio wagonjwa, na wala wale kwa wale wasiopata cha kutoa, midhali watakuwa wakweli kwa Allaah na Mtume Wake; hapana njia ya kuwalau mu wafanyao wema - Na Allaah ni Mwingi wa kusamehe, Mwenye kurehemu.**" (09:91)

370- Amesema kuwa yule mwenye kumkhini Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) ni kama mwenye kumkhini Yeye ('Azza wa Jall):

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَنْكُونُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَمَنْ شَوَّهَ أَمَانَاتَكُمْ وَأَشْنَمْ تَعْلَمُونَ

"**Enyi mlionami! Msimkhini Allaah na Mtume na msikhini amana zenu na hali nyinyi mnajua.**" (08:27)

371- Halafu akawatahadharisha viumbe juu ya kumuudhi Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) katika uhai wake na baada ya kufa kwake.

Amekhabarisha kuwa yule mwenye kumuudhi Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) ni kama ambaye anamuudhi Yeye. Ameeleza kuwa yule mwenye kumuudhi Allaah na Mtume Wake anastahiki kulaaniwa duniani na Aakhirah:

وَمَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُؤْدُوا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا أَنْ تَسْكِحُوا أَنْزِوا حَمَةً مِنْ بَعْدِهِ أَبَدًا إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمًا

"Haipasi kwenu [kufanya chochote chenye] kumuudhi Mtume wa Allaah na wala [si halali] kamwe kuwaoa wake zake baada yake! Hakika hilo mbele ya Allaah ni jambo kubwa mno!! (33:53)

372- Kisha akasema kuwa yule mwenye kumjengea chuki Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) ni kama ambaye anamjengea chuki Allaah:

لَا يَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ

"Hutokuta watu wanaomuamini Allaah na siku ya Mwisho wanafanya urafiki na kuwapenda wale wanaokinzana na Allaah na Mtume Wake." (58:22)

373- Mola wetu ametujuza kuwa Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) ana haki zaidi kwa waumini kuliko nafsi zao wenyewe. Akituamrisha kitu, basi ni lazima kujisalimisha na maamrisha hayo. Hakuna chaguo lengine zaidi ya lile Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) amewachagulia. Haya yanahusiana na maisha ya familia yao, mali zao na kizazi chao. Amesema (Jalla dhikruh):

الَّذِي أَوْيَ إِلَيْهِ مُؤْمِنِينَ مِنْ أَنفُسِهِمْ وَأَنْزَوْا لَهُ أَمْهَاتُهُمْ

"Nabii ni ana haki zaidi kwa waumini kuliko nafsi zao, na wake zake ni mama zao." (33:06)

374- Allaah ('Azza wa Jall) alimtukuza Mtume Wake (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) na akamfadhilisha juu ya viumbe wengine wote. Hili ni pamoja

vilevile na kuwaharamishia viumbe wote kuwaoa wakeze baada ya kufa kwake.

375- Tambueni – Allaah akurehemuni – ya kwamba yale yote Mtume (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam) ameharamisha ni haramu kwa viumbe wote. Ni haramu kwa watu kwenda kinyume na maamrisho yake mpaka kupatikane dalili nyingine yenye kuthibitisha kuwa sio haramu bali imechukizwa tu:

وَمَا آتَكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا

"Yale anayokupeni Mtume yachukueni na yale anayokukatazeni yaacheni."
(59:07)

376- Kisha Allaah ('Azza wa Jall) akawafaradhishia viumbe Wake kumswalia Mtume wa Allaah (Swalla Allaahu 'alayhi wa sallam). Amesema:

إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلِّونَ عَلَى النَّبِيِّ^ص يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا شَسْلِيمًا

"Hakika Allaah na Malaika Wake wanamswalia Mtume; enyi mlioamini mswalieni na mumsalimu kwa salamu." (33:56)

Swalah na salaam zimwendee yeye na familia yake usiku na mchana.